

Nacuki Ikezawa

KNJIGE.CLUB
Nepomični
životi

NATSUKI IKEZAWA

NEPOMIČNI ŽIVOTI

Prevela s japanskog
Nataša Tomić
Knjige.Club

Nepomičan život

Nemoj misliti da ovaj svet postoji zbog tebe. Nije svet tek posuda po tvojoj meri.

Svet i ti, poput dva drveta koja stoje jedno kraj drugog, stojite uspravno svaki za sebe, ne oslanjajući se jedan na drugog.

Ti znaš da pored tebe stoji naočito drvo zvano svet. Drago ti je zbog toga. Mada on na tebe verovatno i ne pomišlja.

Ipak, zasebno od sveta izvan tebe, i u tebi samom postoji jedan svet. Unutar svog bića možeš da zamisliš ogroman polumračni svet. Tvoja svest počiva na granici ta dva sveta.

Ono što je važno jeste da spoljni svet sačinjen od planinskih venaca, ljudi, bojadžijskih radionica i pesme zrikavaca povežeš sa onim velikim svetom koji postoji u tebi, da dva sveta koja stoje na korak rastojanja jedan od drugog dovedeš u saglasnost, u sklad.

Kao, na primer, kad gledaš u zvezde.

Kada ti polazi za rukom da dva sveta dovedeš u sklad, mnogo lakše provodiš dane. Nema potrebe da rasipaš snagu uma na beznačajnosti.

Osećaš ukus vode, ređe naljutiš druge.

Teško je na pravi način posmatrati zvezde, ali što budeš veštiji, više će to imati učinka.

Ne moraju to biti zvezde; i žubor ili zričanje dolazi u obzir.

* * *

Razgovor o zvezdama.

Nas dvojica sedeli smo na barskim stolicama. Ispred jednog stajala je čaša s viskijem, a ispred drugog čaša s vodom.

On je netremice gledao u čašu s vodom u svojoj ruci. Nije gledao ni u šta konkretno u toj vodi, niti u nešto što se providi kroz staklo. Kao da je gledao u samu prozirnu vodu.

„Šta to gledaš?” pitao sam.

„Pomislio sam da ću možda uhvatiti Čerenkovljev efekat.”

„Šta?”

„Čerenkovljev efekat. Kad se čestice koje doleću iz svemira sudare s jezgrom atoma u ovoj vodi, pojavljuje se svetlost. Pomislio sam da ću je videti.”

„Može li ona uopšte da se vidi?”

„Premalo je ovde vode. Verovatnoća je otprilike jednom u deset hiljada godina. Osim toga, ovde je previše svetlo. Verovatno neće biti vidljiva, čak i ako se pojavi.”

„I ti to čekaš?”

„U ovu čašu svake sekunde upadne otprilike hiljadu milijardi čestica, ali je jezgro atoma toliko sićušno da teško mogu da ga pogode.”

Izgovorio je to tako da nisam mogao da razlučim da li je ozbiljan ili se šali.

„Da tu ima hiljadu ili milion tona vode, i da je okolo potpuni mrak, povremeno bi bilo moguće videti kako zasija, ali ovde valjda za to ipak nema izgleda.”

Kad malo bolje razmislim, u vreme kad smo vodili ovaj razgovor, on i ja se još uvek nismo toliko dobro poznavali. Upoznali smo se na poslu koji smo radili honorarno; s vremena na vreme odlazili smo na piće i samo brbljali o koječemu. Nisam znao ni gde živi. Odsutno sam slušao njegove priče, skoro uvek monologe.

„Čestice, znači.”

„Zvezde eksplodiraju tamo negde daleko, daleko, je l' tako? E, od te eksplozije, po čitavom svemiru se razleti ogromna količina čestica koje skoro da su bez težine. Lete nekoliko hiljada godina i zatim ih nekoliko padne na Zemlju. Kad kažem nekoliko, to znači da otprilike hiljadu milijardi čestica u sekundi upadne u ovu čašu.”

„Zvezde, dakle.”

„Tako je. Zamisli nešto najdalje što možeš. Zvezde su najdalje od svega što postoji.”

„Najdalje, znači”, ponavljam opet ja.

U mojoj lobanji kao da je bila crna praznina; bezbroj čestica je odozgo palo, kroz nju prošlo i zasvetlucalo. Svojim mozgom, tom pukom prazninom, osećao sam ih dok sam se i sam širio i rasplinjavao preko čitavog prostranstva tog sveta, shvatajući da sebe tako rastegnuto posmatram sa neke veoma velike visine. A sa druge strane te tišine, jedan čovek sa čašom u ruci zurio je u vodu.

Sa njim, Sasaijem, prvi put sam otišao na piće uveče posle posla u bojadžinici, jednog dana kada sam ozbiljno zabrljao. Sasai, koji nije mogao da stoji po strani i posmatra kako na mene, onako manjeg od makovog zrna, grmi poslovođa radionice, umešao se i na sebe preuzeo deo krivice. Te večeri, delom iz zahvalnosti, pozvao sam ga na piće.

U to vreme, posao u radionici u kojoj sam radio bio je podeljen u tri faze.

Prva faza odvija se u velikoj prostoriji, ispunjenoj blago oporim zapahom na čijem su podu poređana ogromna burad. Tu ne rade honorarni radnici kao on i ja, već oni stalno zaposleni.

Kanure sirove pređe koje vise na desetinama ramova spuštaju se u burad u kojima se bojadišu i fiksiraju. Specifikacija boje zabeležena je pod šifrom na radnim nalogima koje izdaje studio za dizajn. Recimo, ako je pređa trebalo da bude obrađena u tamnoplavoj boji sa blagom nijansom ljubičaste i malo sjaja kad se izatka, stajala je šifra 2557-SS. Složeni proces dobijanja tražene boje prediva usklađivanjem temperature i dužine potapanja zahtevao je mnogo iskustva.

U uglu velike prostorije za bojadisanje nalazila se mala soba za merenje jačine boje, zidova okrečenih u belo. U njoj su stajale

specijalne lampe i kutije sa uzorcima normativa boja, i tu se boja uvek mogla upoređivati u istovetnim uslovima, ali je ta prostorija u praksi retko bila korišćena. S vremena na vreme se dešavalo da se pojavi neko iz studija za dizajn i prisustvuje bojadisanju. Radnici su prezirali takve revnosne dizajnere.

Obojena, fiksirana i isprana pređa stavljala se u velike mašine za ceđenje od nerđajućeg čelika, i tu smo mi honorarci obavljali svoj deo posla, do predaje pređe ekipi u sušionici. U jednu korpu se stavlja dvadesetak kanura pređe. Jednu partiju čini otprilike ona količina u buretu obojene pređe koja staje u deset korpi. Još prvog dana mog rada nebrojeno puta mi je ponovljeno da se u mašini za ceđenje ni slučajno ne sme pomešati neka druga partija. Čak i kad se pređa boji u istu 2557-SS boju, svaka se u nijansi malo razlikuje. Na predivu se ona ne razaznaje, ali kada se ono izatka, razlika postaje očigledna i raspoznatljiva.

Dobro sam to znao, ali sam tog dana imao previše posla. Iz više buradi jedna za drugom pristizala su prediva slične boje, sušionica je bila zatrpana, a korpa pređe koju sam bio uredno smestio na pod, slučajno je završila u uglu. Bilo je teško prolaziti preko ono malo slobodne površine poda, pa može da se desi da je neko u prolazu gumenom čizmom odgurnuo korpu. U svakom slučaju, jednu sam partiju ubacio u mašinu za ceđenje, pritisnuo dugme, i dok sam sređivao sledeću partiju, shvatio sam da se pređa pomešala.

Imali smo posla preko glave i poslovođi je pao mrak na oči. Uneo mi se u lice i urlao jedno pet minuta, sve vreme prskajući me pljuvačkom. Dok se tako goropadio, konačno mu je valjda i krv udarila u glavu, pa mu je lice pomodrelo dok je mlatio rukama.

„I opet ja zbog tebe da pišem izjavu o nezgodi? Najgora uloga uvek meni da zapadne? Jeste, crnčiš ovde za male pare. Toliko sam ti zahvalan, evo suze mi potekoše. Šta ti bi da napraviš takvu budalaštinu i pomešaš partije?”

„Izvinite. Ja sam nogom pomerio korpu...”, ubaci se neko sa strane. Glas mu je bio tih i smiren.

Presečen na tren, poslovođa pogleda na tu stranu.

„Ti li si Sasai? Ti si to uradio?”

Bio je to mirni mladić koji se tu zaposlio tri meseca posle mene, za istu platu. Delovalo mi je da je stariji od mene. Javljao mi se, ali nikad do tad nismo razgovarali. Ni sa kim nije previše pričao; uvek je ćutao i radio.

Sad kad nas je bilo dvojica, poslovođin bes seraspo-lutio i počeo polako da jenjava.

„Dobro, pošto sad s ovim što se izmešalo ne možemo ništa, kad se osuši odvojte ga tamo i čim vam se završi smena nosite ga na razboj i molite ih na kolenima da ga zasebno izatkaju. Da li će ga ponovo bojadisati kad se izatka, ili će hteti da ga dovrše tako pomešanih boja, neka oni odluče. Kako god bilo, nema druge nego da se proda u pola cene. A vama ako se to ponovi, letite odavde! Pa stvarno, ima li šta prostije od ovog posla, ne moraš glavom ni da mućneš, a oni prave takve brljotine.”

I tako sam iste večeri tog mladića koji se prezivao Sasai pozvao na piće. U bar u koji sam stalno odlazio, mada ni po čemu nije bio poseban. Otišli smo tamo posle lagane večere i seli da pijemo. Među ljudima koji su obično ćutljivi ima tipova koji se razgalame i pomahnitaju kad popiju, ali je Sasai bio tih, čak i pripit. Alkohol se u čaši smanjivao polako i sigurno, opet bivao dosut, pa ponovo nestajao.

Te večeri smo razgovarali o bejzbolu, ja sam njemu pričao o predelima u jednoj ostrvskoj zemlji u jugoistočnoj Aziji u kojoj sam bio, a Sasai je meni govorio o zakrivljenosti Zemlje i planini koja bi trebalo da je vidljiva sa vrha tokijskog nebodera. Teme su mu bile čudne, ali o njima nije govorio s posebnim žarom. Ne poput zaljubljenika u leptire koji govori o nekom retkom primerku, ili ljubitelja pasa koji govori o tome koliko mu je pas pametan, nego kao neko ko tek usput pominje leptira koga je upravo ugledao.

Pošto smo nas dvojica bili sasvim zadovoljni da razgovaramo nasamo, devojke u baru prišle su drugim mušterijama i nisu nas više ni pogledale. Ni jedan ni drugi nismo govorili o sebi. Ni posao nismo spomenuli, čak ni posle svega što nam se desilo tog dana. Nas dvojica, dva mladića, samo smo lagano ispijali svoja pića i razgovarali o nečemu što nam je daleko. I to je sve.

Dva dana kasnije, Sasai me je pozvao u stranu i saopštio mi da daje otkaz. Izgleda da nije imao nikakav poseban razlog. Stalan posao nije ni tražio i radio je honorarno upravo zato da bi mogao da radi što mu se prohte. I sam sam bio isti u tom pogledu. Bilo mu je lakše da pluta nego da pusti korene. „Hajde, zdravo”, rekao mi je Sasai i vratio se poslu. Od narednog dana više se nije pojavljivao.

U mom životu nije bilo nikakve naročite promene. Živeo sam sam u prevelikoj kući i svakog dana uredno odlazio na posao. U međuvremenu, bez ikakvog razloga ostavila me je devojka s kojom sam mislio da se dobro slažem. Kupio sam polovni auto, iako ne zato da bih to sebi nadomestio. Bio je zagasitozelen, sa okruglim farovima. Mada sam sada imao automobil, van sopstvenih očekivanja nisam imao kud da ga vozim. Slobodnim danima zaputio bih se autoputem na zapad i vozio četiri sata, skrenuo polukružno na petlji i vozio se još četiri sata nazad.

Nekih mesec dana kasnije - još uvek sam radio u istoj bojadžijskoj radionici - kad me je telefonom pozvao Sasai. Bilo je to u vreme pauze za ručak.

„Još uvek si tu?” pitao je on.

„Još uvek”, odgovorio sam.

Pozvao me je da odemo na piće, a ja sam prihvatio. Odveo me je u neki drugi bar, ne u onaj u koji sam ja prethodnog puta poveo njega. Ovaj bar bio je mnogo mirniji. U njemu je sve sam radio jedan barmen koji se smeškao, ali ni reč nije progovarao.

„Kako to da ne mogu malo strože da kontrolišu boje?” rekao sam. To je bilo pošto smo malo popili i počeli priču o poslu koji je on napustio, a na kome sam ja ostao.

„Tako da se ne razlikuje od partije do partije?”

„Da. Predivo iste vrste potapa se u istu boju i fiksir i na isti se način ispira, je l' tako? I temperatura i dužina potapanja su isti. Kako im se onda nijanse razlikuju?”

„Ništa se ne može u tolikoj meri kontrolisati. Molekuli boje se vezuju kako se njima prohte, a mi im samo malo pomažemo.”

„Razlika jeste sasvim mala, ali ipak postoji.”

„U tim stvarima, ljudi su samo matičari.”

„Matičari?”

„Muškarci i žene se vezuju po sopstvenom nahođenju i jedino u šta matičar ima uvid jeste ta završna formalna faza. Ne može on da se umeša negde na pola puta i da spaja jednu osobu s nekom drugom. On samo zna da će izvestan procenat od nekoliko hiljada muškaraca i žena koji zajedno kroče u život na koncu stati pred matičara. Isto je tako i sa molekulima. Kada bi matičar, koji ima uvid samo u krajnji rezultat, i imao ambiciju da obavi sto venčanja u jednoj godini, ništa mu ne bi vredelo.”

„Znaš, ranije sam bio ubeđen da ljudi mogu izvesti boju odeće koju god zamisle, jer sam imao prilike da vidim jedino gotovu robu.”

Tek tada sam primetio da je to mesto bilo prilično svetlo za jedan bar. Toliko svetlo da bi se tu lako mogla čitati i knjiga, mislio sam. Uz to, nije bilo muzike. Zato su gosti tiho razgovarali. Čitav jedan zid prekrivala je slika pustinjskog prostranstva. Meko ustalasane oble dine protezale su se sve do horizonta.

„Područja do kojih ljudska ruka ne može da dopre sigurno su mnogo veća nego što bi čovek očekivao”, rekao je Sasai. „Visoko u uglu police stoji neki maleni predmet. Čovek isteže ruku da ga dohvati, ali pošto je predmet u samom uglu, ruka mu dotle ne doseže. Bez postolja neće ni moći da ga dohvati. Ima takvih područja.”

„Pa, ne znam da li je tako”, rekoh.

Sasai je navodio samo čudne primere, pa sam možda bio malo zbunjen.

Polako je otpio sadržaj iz čaše.

„Vidiš, zanimljivo je da čovek zna šta je to što stoji na vrhu police. Polica je od stakla pa se odozdo providi. Iako ne ume da nešto oboji u istovetnu boju, oko čoveka je jasno razlikuje. Zato je i bio ljut.”

„Poslovođa?”

„Da. Sigurno u tome leži razlog što se razljutio onog dana. On stalno u dubini duše oseća nezadovoljstvo jer mu nikako ne polazi za rukom da postigne istovetnu boju. I to nezadovoljstvo se s vremena na vreme u njemu nakupi, kao što je to bilo onda, i izbije na površinu.”

„Jeste da se baš bio razljutio, ali dobar je on čovek. Uvek ti istrese sve što mu je na umu.”

„Aha, stvarno je iskren, nema šta.”

„Stvarno mi se mnogo dopada da radim tamo. Ti si otišao, ali ja sam ostao već više od godinu dana. Ponekad mi se čini da bih mogao i da se tamo zaposlim za stalno.”

„Dopada ti se atmosfera na poslu, je l' to u pitanju?”

„Ne, zanimljiv mi je bojadžijski posao. Nasuprot onome o čemu si malopre govorio, meni je zanimljivo upravo to da se istovetna boja ne može postići. Trebalo bi nasumice mešati boje, menjati razne uslove, pa razmišljati o tkanju i nameni tek pošto se vidi kakva je boja dobijena.”

„Da si ti poslovođa, dakle, sigurno se nikad ne bi naljutio zbog propusta nekog honorarca i svaki dan bi se zabavljao mešajući boje. Kad ti uspe neka zanimljiva boja, odmah bi tkaninu nosio u studio za dizajn. Upravo suprotno.”

„Tako je. Ljudi se dele na dve vrste - one koji uživaju u razlikama nijansi i one koje to ljuti. Možda bi trebalo da studiram primenjenu hemiju i postanem stručnjak za boje.”

Barmen nam je uputio pogled i pokazao na Sasaijevu čašu. Bila je skoro prazna. Sasai je klimnuo glavom. Barmen mu je dolio burbon, ko zna koji po redu.

„Ti to ozbiljno?” pitao je gledajući me pravo u oči.

„Ma ne. Ja uvek samo pravim planove. Imam ih gomilu. Da mi je hiljadu godina života, sve bih ih ostvario. Ali, pošto nemam hiljadu godina, moraću dobro da razmislim i proberem.”

„A možeš i da ne razmišljaš. Isto kao s bojama. Zamisli da je to područje do kog tvoja ruka ne doseže i sve prepusti slučaju.”

Bio sam prilično popio, ali mi je u glavi bilo sasvim bistro.

„Ima područja do kojih ljudska ruka ne doseže”, ponovo je rekao Sasai. „Područja koja ljudi mogu samo da prepuste anđelima i posmatraju ishod. Čovek ne može da menja raspored zvezda. Ne može da pravi sazvežđa u oblicima koji mu se dopadaju. Zato i možemo spokojno da posmatramo već raspoređene zvezde.”

„Misliš, Veliki medved nije nastao zato da bi se reklamirala neka nova igračka medvedić?”

Te večeri vodili smo, rekao bih, sve same takve razgovore. I to nije važilo samo za nas dvojicu: izgledalo je da i svi ostali gosti u baru te

noći lagano ispijaju svoja pića i razgovaraju o istim temama kao i mi. U pola glasa razgovarali su o okretanju planete, vrstama palmi i korišćenju geotermalne energije. Svaki razgovor koji bi mi s vremena na vreme dopro do uha vrteo se oko takvih tema. A ćutljivi barmen samo se zadovoljno šetkao među svojim tihim gostima i bez reči im dolivao pića.

I mada pred sobom nisam imao hiljadu godina života, nisam znao čega bih se prvo prihvatio. Šta bi ja to trebalo da radim? Za sada, privremeno, u ovom trenutku, neko vreme bih nastavio da radim honorarno, pa bih video. Eto tako. Mislio sam da bi bilo krajnje nerazumno da od sebe zahtevam da odmah smislim šta ću raditi za deset godina, pa nisam smislio ništa. Društvo je izgleda blagonaklonije prema ljudima koji takvu odluku rano donesu, ali tu ja ne mogu ništa. Ja sam privremeno odabrao da imam nedoumice.

Sasai je bio čudan čovek. Naizgled je baš kao i ja prelazio s jednog honorarnog posla na drugi, imao i periode kad ne radi baš ništa i po tome mi je bio sličan. Kaže da mu se desilo i da za nedelju dana pogleda dvanaest filmova, a događalo se i da mi kaže da odlazi na kratak put pa da mi se javi po povratku, pet dana kasnije (kad malo bolje razmislim, čak i u to vreme često smo se sastajali i odlazili na piće). Po onome što je govorio, nije odlazio daleko, putovao je bez posebnog cilja, kud bi mu se prohtelo.

Sasai, međutim, za razliku od mene, nije pokazivao nikakvu nameru da traži nešto što bi vredelo da radi. Niti je radio išta konkretno, niti je bio posebno zagrejan za nešto; kad god bismo se sreli, samo je govorio o nekakvim naučnim temama. Ni spomenuo nije ni svoju porodicu, ni prijatelje niti druge ljude. A ni devojkju.

S vremena na vreme, odavao je utisak da je već pronašao ono što sam ja tražio - nešto u šta treba uložiti dugi život pred sobom. I kada sam ga otvoreno pitao za to, samo je odgovarao da nije siguran i na tome bi se priča završila. Ipak, za razliku od mene, on je barem izgleda bio u stanju da sagleda svet kao celinu.

A ono što je zaista važno jeste cela istina. Do polovičnih istina uvek se može doći. Da su one dovoljne, bilo bi lako doneti odluku šta

činiti sa životom. A kada se nastoji da se sagleda celina da bi se odluka donela, nastaju nesigurni ljudi kao što sam ja.

Sasai nije imao nikakve nedoumice. Jasno je video šta treba da čini. Jedino što o tome meni nije govorio ništa, a padalo mi je na pamet da je to možda nešto o čemu nije ni mogao da govori. Ili je, možda, samo mirno čekao da za to nešto dođe pravo vreme, siguran da će ono doći.

Dan pošto su se javili prvi nagoveštaji proleća, uzeo sam slobodan dan i ukrcao se na voz koji je išao na jug, uz obalu mora. Punom parom hrlio je uzanom prugom, nagnut usled centrifugalne sile kao da je, poput nekog osnovca na biciklu, ponosan što mu to tako dobro ide.

U poslednjih nekoliko godina, postao mi je svojevrstan običaj da se ukrcam na taj voz početkom marta meseca. Uvek sam odlazio na isto mesto. Počelo je tako što mi je pre nekoliko godina mesto po imenu Amezaki¹ na mapi privuklo pažnju. Otišao sam tamo sa tadašnjom devojkom s kojom sam se dobro slagao.

„Možda kiša tamo ne prestaje da pada. Zemlja sigurno ne stiže ni da se osuši”, rekla je gledajući u mapu.

„Ne znam da li takva mesta uopšte postoje”, odgovorio sam.

Izašli smo iz voza, ušli u autobus i vozili neko vreme do jednog mesta. Odatle smo uz obalu pošli peške, i tu ispred bio je Amezaki. U Tokiju je tog dana bilo oblačno, ali je u Amezakiju bio lep, vedar dan. Tlo je bilo potpuno suvo. Moja devojka, onako sa velikim kišobranom u ruci, izgledala je pomalo razočarana.

Na potezu do rta prostirala se peščana plaža veličine školskog dvorišta, i niz prilično strmih stena po kojima je bilo veoma teško, ali i zabavno hodati. Iskoristili smo retku priliku da sednemo na stenu koju zapljuskuju talasi i jeli smo sendviče koje je ona napravila. Na suprotnoj obali videli su se dimnjaci toplane. Pučinom je prošla siva senka ogromnog tankera.

Naredne godine, u jednu nedelju opet početkom marta, setio sam se toga i otišao na isto mesto. Ovoga puta sam. I bez sendviča. Bilo je mnogo hladnije nego prethodne godine i na pučini nije bilo brodova.

Iz dimnjaka toplane pravo uvis uzdizao se beli dim nalik na paru. Ali, pejzaži i naselja bili su isti.

Od tada mi je postao običaj, iako to nije bila nikakva prava odluka, da tamo odlazim svake godine. Kad dođe mart i kad ne znam šta bih sa sobom narednog dana, setim se Amezakija. Tako se to pretvorilo u moju sudbinu svake godine. Bilo je godina kada je sunce toliko peklo da sam se preznojavao penjući se po stenama, a bilo je i onih kada je vetar bio toliko jak da sam morao da podižem kragnu jakne.

Nijednom u Amezakiju nije bilo kiše. Najčešće sam odlazio sam, ponekad još sa nekim, jednom čak u veseloj družini od nas šest. Dvoje njih je ponelo i opremu za pecanje, ali nisu ulovili ni jednu jedinu ribu. Onima koji ne pecaju dosadno je da to gledaju, pa je preostala četvorka toliko galamila da je pecanju već posle jednog sata bio kraj. Autobusom smo otišli do obližnje malene ribarske luke, ušli u restoran i sve do pola noći jeli ribu i pili. Nije bilo loše biti tamo ni u većem društvu.

Ipak, te godine sam otišao sam. Pomislio sam da će za vikend verovatno biti gužva, pa sam odlučio da idem radnim danom. U to vreme nisam imao devojkicu s kojom bih pozeleo da tamo odem. Budući da sam imao automobil, razmišljao sam da li njim da se odvezem, ali sam odlučio da se držim svog običaja i opet u dobrom raspoloženju pošao onim nakrivljenim vozom. Mada je prethodni dan bio topao, tog dana temperatura se spustila, a kroz prozor voza videli su se teški, sivi oblaci, nebo poput šatre pustog cirkusa posmatrane s unutrašnje strane.

Sa autobusa sam sišao na zapadnoj strani malog zaliva, gde je počinjao rt. Duž obale je vodio uzan put, pored koga se nalazila jedna koliba za odlaganje ribarske opreme i mreža. Put je prolazio sa njene stražnje strane. Drvena oplata, izbledela od vetra koji je nanosio so bila je maltene bela, puna pukotina. Isti prizor koji sam prolazeći tuda gledao svake godine. Ništa se nije promenilo.

Nije bilo ni daška vetra, ali je bilo hladno. Prošavši puteljkom koji je vodio kroz borik, izbio sam na mali proplanak. Sva trava na njemu bila je sparušena. Zemlja je bila vlažna i meko tlo se ugibalo pod mojim nogama. Malo ispred, put je ponovo zalazio u šumarak. Tu je

zemlja bila tvrda i nije se više ugibala pod nogama. Hodajući tuda, ubrzo sam izašao na stenovitu obalu.

Atmosfera je bila kao uklještena između olovnih, mračnih oblaka i tamnog mora, a meni se učinilo da udišem neki naročito gust, hladan vazduh. Nije bilo nimalo vetra, nijednog broda. Disao sam teško.

Nedugo potom, počeo je da pada sneg. U početku, pahulje su bile lagane; promicale su jedna za drugom, kao da kipe odnekud iz vazduha. Posle izvesnog vremena, međutim, pretvorile su se u velike i teške pahulje, pravi sneg, zatrpavajući sve unaokolo. Mada sam nosio rukavice, vrhovi prstiju kojima sam se hvatao za stene bili su mi potpuno utrnuti.

Seo sam na visoku stenu i gledao u more. Svake godine, kad god bih tu došao, vreme se menjalo, ali je pejzaž uvek bio maltene isti. Za vreme mog, valjda trećeg boravka po redu, setio sam se izraza „posmatranje sa nepokretne tačke” i od tada o svakom dolasku pažljivo posmatrao okolinu, more i toplanu na suprotnoj obali. I uvek sam imao potpuno isti utisak kao i prethodne godine. Tu je bilo more, tu su bile stene, omanja plaža, a iza nje litice iznad kojih su se protezala polja. Ne znam šta je uspevalo na tim poljima. Jednom sam se uspenrao uz liticu, ali su polja u poznu zimu izgledala turobno.

Gušte pahulje ispunile su vazduh i dimnjaci toplane više nisu bili vidljivi. Stena je bila hladna. Svud okolo bilo je ledeno. Čitav predeo koji se odatle mogao videti i sve što se u njemu nalazilo poprimilo je temperaturu snega, prožeto njegovom studeni. Osećao sam da jedino što od njega odskače jeste temperatura mog tela. Ja sam tu bio uljez. Postepeno, ipak, i u moju je kožu kroz odeću polako prodirala hladnoća snega. Ako postanem deo ove stene, hoće li mi jedan dan biti kao tren, a jedna godina kao sat?

Koža na licu mi se ukrutila. Iako samo površinski, materija od koje je sazdano moje telo počela je sve više da podseća na materiju od koje su sačinjene stene. Sedeo sam zgrčenih kolena i gledao kako more upija jednu pahulju za drugom.

Od neba do dna mora protezale su se milijarde nevidljivih staklenih niti. Niz svaku od njih spuštale su se pahulje. Sve kosti i zglobovi u mom telu ukočili su se, mišići su se ohladili i jedino su moji

organi, čini se, čuvali malo slabašne toplote. Hteo sam da se pokrenem, ali sam se suzdržao. Nisam smeo da se pomerim ako sam namerio da se pretvorim u stenu.

Posmatrajući taj sneg kako bez kraja bešumno pada, shvatio sam da nije sneg taj koji pada. Ta spoznaja je na tren tako sinula u mojoj svesti, kao da mi je pred očima nešto blesnulo i prenulo me.

Sneg ne pada. U svemiru ispunjenom pahuljama, ova planeta koja me na sebi nosi diže se sve više i više. Kreće se uvis tiho, glatko i nepokolebljivo. A ja sedim na steni, u samom srcu te planete. Uzdiže se stena, uzdiže se more i sva ogromna količina vode u njemu, ne uzburkavši ni jedan talasić, a podižem se i ja koji sve to gledam. Sneg je samo pokazatelj tog beskonačnog uzdizanja.

Koliko će se visoko uzdići i kuda će stići, da li će nastaviti uvis dokle god je vazduh ispunjen pahuljama i ima li svaka pojedinačna pahulja snagu da tiho planetu vuče nagore? To ja, već napola okamenjen, nisam znao. Znao sam jedino da se planeta mic po mic lagano podiže. I more se propinjalo, kao da je verovalo da će uzdignuvši se makar malo više rastopiti i upiti još više snežnih pahulja. Posmatrao sam to veoma dugo, potpuno nepomičan.

Sasai me je pozvao telefonom.

„Hteo bih da se vidimo.”

„Može. Hajdemo na piće.”

„Važi, idemo. Nego, je l' te dobro služi pamet ovih dana?”

„Naravno. Mene pamet uvek savršeno služi. Što me to pitaš?”

„Imam za tebe jednu neuobičajenu ponudu. Jeste neobična, ali bih hteo da me ozbiljno saslušáš. O tome se radi.”

Dogovorili smo se da se, kao i obično, nađemo u istom baru.

Kad sam došao, Sasai je već bio pristigao. Iako smo obično sedeli za šankom, ovog puta je zauzeo mali sto u uglu.

Seo sam preko puta Sasaija i od ćutljivog barmena naručio isto što i uvek. U tom baru nikome nisu čuvali njegovu sopstvenu bocu pića. Svaki put se uredno plaća ono što se popije. Barmen je u najboljem slučaju progovarao jedino o vremenu, pa se niko tamo s njim nije upuštao u obično ćaskanje.

„Ima li šta zanimljivo kod tebe?” upitao me je Sasai.

Prisećajući se svega, polako sam mu pričao o svom boravku u Amezakiju. Ispričao sam mu kako sam sedeo usred tog snega i netremice posmatrao kako se ledi čitav predeo, dokle god je moj pogled dopirao. Slušao me je ćutke.

„Sneg”, rekao je Sasai, zagledan u daljinu. „Kad sam bio dete, imao sam običaj da uprem čelom u hladno prozorsko staklo i gledam sneg kako napolju pada. Svi to rade ponekad. Volim to što je nečujan. Ne vidiš u daljinu i nema nikakvog zvuka, baš kao da su svi ljudi nestali s lica zemlje, ništa se ne kreće i imaš osećaj da će padati još stotinama godina. Stvarno najviše volim sneg.”

„Mada, kakvo god da je vreme, ti uvek kažeš da ti je baš ono omiljeno”, zadirkiavao sam ja Sasaija.

„Pa da, možda si u pravu. Mora biti da u stvari volim sve vremenske prilike. Radujem se i kad pada kiša i kad vetar duva. Kad ujutru otvorim oči, stvarno volim da pogledam u nebo. Baš sam smešan.”

Neko vreme smo razgovarali o vremenu i klimi. O Zemlji, vazduhu i vodenim isparenjima, i prizorima koje nam daju zraci sunca kada ih obasjaju. Samo oblaka ima više desetina vrsta. Svakoga dana javljaju se drugačiji oblaci. Ako se zainteresuješ i počneš da ih posmatraš, tome nema kraja.

„Uzgred, koja je to neobična ponuda koju imaš za mene? Koju hoćeš da ozbiljno saslušam?”

Sasai je neko vreme ćutao. Nije on u sebi tražio reči, niti je čekao da bude spreman da progovori, već je samo poput velikog broda koji veoma sporo menja svoj kurs, središte pažnje prenosio sa vremenskih prilika na tu temu. A to je zahtevalo malo vremena. Ja sam još uvek odsutno razmišljao o vremenu.

„Hteo bih da te zamolim za malu pomoć”, rekao je.

„Nema problema, samo reci”, nehajno sam odgovorio.

„Radi se o nečemu o čemu s tobom dosad nikad nisam razgovarao. Hteo bih da me pažljivo saslušаш.”

Zauzeo sam slušačku pozu.

„Potrebno mi je nešto novca”, rekao je Sasai. „Obaviću jedan posao usredsređen na to da ostvarim dobit za oko tri meseca. Ukratko,

u tome želim da mi pomogneš. Nije to jedan od onih poslova koji donose uobičajenu zaradu, nego posao koji ti omogućava da zgrneš veliku količnu novca. Sve sam odavno smislio. Imao sam nekih problema i moram po svaku cenu da taj posao izvedem u jednom trenutku, ali sam to stalno odlagao. A pošto sada više ne mogu da odlažem, hoću da ga obavim sad, iz jednog pokušaja.”

Slušajući ga pažljivo, kao što je to tražio, počinjao sam da bivam radoznao. Pažnju mi je privukla pomisao da je u pitanju svet o kome ne znam ništa, verovatno neka krupna stvar, a i sama činjenica da mi o tome priča upravo Sasai, koga u tom svetlu uopšte nisam mogao da povežem sa onim Sasaijem s kojim sam se do tad družio.

„Konkretno, trgovaćemo deonicama. Ti verovatno o deonicama ne znaš ništa, ali ne želim da misliš da ćeš se kockati njima. Zapravo, svakog dana ćeš ponavljati nekoliko istih operacija, obavljati jednu za drugom kupovinu i prodaju koje će postepeno donositi zaradu i tako otprilike tri meseca. Nije to špekulisanje, nego obavljanje transakcija po određenom sistemu.”

„Ali ja nemam nikakav kapital”, rekao sam. Pojma nisam imao kako se ja uklapam u celu tu priču.

„Znam to”, rekao je Sasai i nasmejao se. „Ja ću sa svoje strane obezbediti kapital i sistem informacija. Ono u čemu ćeš mi ti pomoći jeste svakodnevni kontakt s brokerskom kućom. Iz određenih razloga, moje ime u ovom poslu ne sme da izađe na videlo. Zbog toga mi je potrebno da se sve obavlja pod tvojim imenom.”

„Što znači, pozajmio bih ti svoje ime?”

„Tako je. S tim što pod tvojim imenom nipošto ne bih pozajmljivao novac. Ni u kom se slučaju ne bih oslanjao na tuđa sredstva. Trebalo bi da nam novac s kojim započinjemo bude dovoljan, a ako ne bude, to će značiti da sam sistem ne valja i u tom slučaju odmah ćemo se povući.”

Pokušao sam da u glavi sklopim čitavu priču, onako kako mi ju je izložio. I dalje mi nije polazilo za rukom da povežem Sasaija s njom. Nikako mi nije delovala stvarno.

„Samo da znaš da imam početni kapital na gomili”, nastavio je on polako, tihim glasom. Izgleda da je već bio pripremio sve što treba da mi kaže i da je unapred bio predvideo moje reakcije. „Ako imaš

određeni kapital, tačne informacije i sistem obavljanja transakcija, i ako nameravaš da se zaustaviš kada u ograničenom vremenskom roku ostvariš dobit tako što ćeš višestruko uvećati uloženi kapital, onda su deonice bezbedan i siguran način da zaradiš.”

„A šta bi ja trebalo da radim?”

„Biće to period od tri meseca. Možeš li da prestaneš da radiš u radionici za to vreme? Čini mi se da ti je poslovođa naklonjen. Ti radiš honorarno, pa možeš da prestaneš kad god hoćeš. Ako smisliš neki razlog zašto moraš da odsustvuješ tri meseca, sigurno ćeš moći da se vratiš tamo da radiš.”

„Mislim da tu neće biti problema. Reći ću im da moram da se usredsredim na učenje za neke kvalifikacione ispite. Kad prođe tri meseca, mogu da kažem da sam pao. Ionako mi je već i vreme da menjam posao.”

„Dobro, na tebi je da odlučiš. Što se ovog posla tiče, tokom ta tri meseca, bićeš uz mene svakog dana. Trebalo bi da iznajmim kancelariju. U svakom slučaju, bićeš veoma zauzet, jer ćeš svakih nekoliko sati morati iznova da obavljaš kupovinu i prodaju. Posao će ti biti i da odlaziš u brokersku kompaniju i da im preko telefona izdaješ uputstva. Za ljude koji tamo rade, ja kao klijent ne postojim. Ja ću ti biti u senci, tumačiću kretanja na berzi i donositi odluke o kupovini i prodaji.”

„Jesi li i ranije radio ovako nešto?”

„Pa, ne bih o tome. Ali kada je ova operacija u pitanju, znao sam da ću u ovom periodu morati da zaradim novac. Zbog toga od pre godinu dana izvodim simulaciju transakcija sa deonicama. Napravio sam sistem na računaru i obavljao fiktivnu prodaju i kupovinu. Imao sam solidne rezultate. Povrh toga, ovog puta to neće biti jedino informacije iz novina ili sa radija, već ću se povezati sa agencijom za informacije koja će moći faksom da mi dostavlja aktuelne izveštaje.”

„To baš ozbiljno zvuči.”

„Jeste, to je ozbiljan posao. Naredna tri meseca, potpuno ću se usredsrediti na njega.”

„A posle?”

„Nikad više neću raditi ništa slično. Radiću nešto sasvim drugo.”

„Koliko god da zaradiš?”

„Nemoj misliti da to radim zbog dobiti. Ne treba meni novac. Ne radim ja to da zgrnem pare, nego jedino da popunim rupu.”

„Nisam mogao ni da pretpostavim da se ti baviš deonicama.”

„Pa, nije mi drago što ću to raditi, ali u ovom trenutku nema drugog načina.”

Nisam hteo dalje da navaljujem i zapitkujem. Osim toga, bio sam zauzet pokušavajući da razaberem novu situaciju koja se stvorila preda mnom. Delovala mi je zanimljivo.

„Nema potrebe da iznajmljuješ kancelariju. Možeš da koristiš moju kuću.”

„A, da, ti imaš veliku kuću.”

„Pripada mom teći i tetki. Pre tri godine ostavili su mi je na čuvanje i otišli u Kanadu. Uopšte ne pokazuju želju da se vrate. Povremeno mi od njih stignu takve razglednice da se zapitam u kom li oni svetu uopšte žive. Samo mi pišu o veličini pastrmki koje su upecali. Nemaju dece, i ja sam im najbliži rod. Kuća se nalazi na placu od petsto cuboa² i ima više od dvadeset soba.”

„I ti tu živiš sam?”

„Da. Od tih dvadeset soba, koristim samo tri. Njihov advokat plaća porez na imovinu, a od njega mogu da tražim i novac za troškove održavanja. Moje jedino zaduženje je da tu normalno živim, da jednom nedeljno obiđem celu kuću i jednom mesečno površno očistim nekoliko soba i hodnik. I to je sasvim dovoljno da budem smožden.”

„To mora da je ogromna kuća.”

„E pa, pošto je barem sedamnaest soba u njoj prazno, možeš da koristiš bilo koju od njih kao kancelariju. A možeš i ti da dođeš tu da živiš. Ako uzmeš sobu na drugom kraju od dela u kom ja živim, bićemo toliko daleko jedan od drugog da će nam biti potreban bežični telefon da bismo razgovarali. Tako će svaki od nas moći da vodi svoj život, a da ne ometa onog drugog.”

„Bilo bi lepo još i da nisi neki bezdušni gazda.”

„Daćeš mi depozit i kompenzaciju za po šest meseci i kiriju za tri godine unapred.”

„Kakav derikoža!” smejavao se. „Osim toga, naravno, odredićemo tačnu visinu nadoknade za tvoj rad s deonicama. Uz to, dobit od

kupovine i prodaje ići će na tvoje ime i za to ćeš biti oporezovan, pa ću ti ja i to nadomestiti.”

„Baš si na sve mislio.”

Sve mi je to bilo neobično. Ali, moje stanje svesti u tim danima bilo je takvo da je spremno prihvatilo svaku neobičnu priču. Između mene i moje okoline stajalo je određeno rastojanje, i što god da sam radio, svet oko sebe posmatrao sam sa tog odstojanja. Čak je i Sasai bio deo te okoline. I ma šta da se dogodi, svet koji me je okruživao nije mogao da mi naudi. U to sam bio ubeđen.

Tri dana kasnije, Sasai se preselio kod mene. U stvari, čudna je to bila selidba. Najpre je on u podne stigao taksijem s jednim računarom uredno upakovanim u kartonsku kutiju i smestio ga u starinsku dnevnu sobu od oko dvadeset ³đoa, koju sam ja namenio za kancelariju. Odmah potom, stigli su ljudi iz telefonske službe, uveli novu telefonsku liniju i na nju priključili faks. Na njegov zahtev, pronašao sam novinarnicu u blizini i tražio da nam od narednog jutra donose tri nacionalna dnevna lista i jedan finansijski. Isto sam tako telefonom pozvao prodavnicu kancelarijskog nameštaja i poručio radni sto, stolicu, policu i ormarić za kartoteku. Zatim sam otišao do obližnje prodavnice i kupio kancelarijski materijal.

Te večeri Sasai je još jednom otišao do kuće i ponovo se vratio taksijem, ovoga puta donevši sve kućne potrepštine. Imao ih je tačno onoliko koliko je moglo da stane u jedan taksi. Među njegovim stvarima nije bilo nijednog komada nameštaja, niti praktično ijednog aparata; sve je bilo spakovano u jedan planinarski ranac i dve osrednje torbe. Tad mi je postalo jasno zašto nije prihvatio moju ponudu da mu pomognem u preseljenju: stajao je na mom pragu sa rancem na leđima i po jednom torbom u svakoj ruci. Zblanuto sam gledao u njega.

„To je to”, rekao je.

„Zar je to stvarno sve što imaš?”

„Aha, ne volim da se stvari gomilaju oko mene. Kad se navikneš, možeš da živiš bez većine stvari. Do prošle godine nisam imao ni onaj računar, pa sam stvarno mogao da se preselim jednim taksijem. Selio

sam se ja i vozom. Kad ovaj posao bude gotov, otarasiću se i računara, pa će mi prtljag opet biti lagan kao pre.”

Rekao je to kao da svim srcem iščekuje taj dan.

Sledećeg dana sam otišao do firme koja faksom dostavlja izveštaje sa berze i sklopio ugovor na tri meseca. Platilo sam gotovinom koju mi je Sasai dao kad sam pošao od kuće. Kad sam se vratio kući, sto i polica su već bili isporučeni. Sasai ih je bio uredno rasporedio pretvorivši sobu u baš lepu kancelariju. Na stolu su stajala uredno poređana izdanja poput *Tromesečnog poslovnog registra* sa standardnim izdanjem *Zbornika zakona* na kraju reda. Faks je tog popodneva izbacio stranice uvodnog izveštaja. Računar je bio stavljen u pogon, a Sasai je još taj jedan dan nastavio sa simulacijom koju je izvodio čitave godine.

„Rezultati su veoma dobri. Ako se ovako nastavi, biće sve u redu i moći ćemo da počnemo da ulažemo gotovinu.”

„Kad bi trebalo da ja odem kod brokera?”

„Sačekaj jedno nedelju dana da ja unesem novinske i faksirane izveštaje u sistem. Posle toga ću početi stvarno da pokrećem novac.”

„Hoćemo li otvoriti račun u banci?”

„To ne. Sve naše transakcije sa brokerskom kućom odvijace se u gotovini. Takvi klijenti nisu retki, pa im neće biti ništa čudno.”

U tih nekoliko dana, jedino sam se iščuđavao promenama u svojoj okolini. Sasai je bio čovek koji je video daleko, najdalje od svih iz moje okoline. A onda je iznenada izraz na njegovom licu postao strahovito realan i poslovan. Promena je bila zanimljiva, ali je moj osećaj da tu nešto nije kako treba i dalje bio prisutan. Prema Sasaijevom dalekovidom umu osećao sam izvesnu vrstu naklonosti, ali je moje poverenje prema realističnoj strani njegove ličnosti bila sasvim druga priča.

Ipak, stvari su se toliko brzo odvijale da nisam imao vremena da se bavim tim sumnjama. Shvatao sam da Sasai ovaj posao ne radi zato što ga voli, već da ga obavlja kao neku neizbežnu obavezu i da daje sve od sebe da se te obaveze što pre otarasi. Očigledno je da je to bio posao koji je on dobro obavljao, ali koji nije voleo.

A opet, njegovo znanje i poslovne sposobnosti u toj oblasti bili su zadivljujući. Kao što mi je rečeno, najavio sam se telefonom i otišao u

brokersku kompaniju, registrovao se kao klijent pod svojim imenom, popunio nekoliko formulara i obavio kupovinu za taj dan. Svakoj rečenici koju je tog dana trebalo da izgovorim, svakoj stavci koju je trebalo da upišem, zauzimanju stava kao da tu vrstu transakcija stalno obavljam, kojim rečima treba da nagovestim o kom se iznosu kapitala radi, svemu tome podučio me je prethodnog dana Sasai. Bilo je skoro kao na probi pozorišnog komada. Bio sam blago napet kad sam se zaputio u tu brokersku kuću srednje veličine, ali sam seo u stolicu što sam opuštenije mogao, muškarcu koji je tu radio saopštio sam sve što je trebalo, upisao mnogo najrazličitijih podataka i potpisao se, dao mu pozamašnu sumu i sa širokim osmehom ustao sa stolice. Izašao sam napolje i zaustavio taksi. Istog časa kako sam ušao u taksi, oblio me je znoj.

Sistem je funkcionisao glatko. Sasai je od jutra do mraka sedeo za stolom i čitao, analizirao i beležio razne izveštaje, vešto ih uz pomoć računara upoređivao sa prethodnim primerima, utvrđivao opšte trendove, predviđao njihovo kretanje i donosio odluke. Ja sam ih samo prenosio brokerskoj kompaniji i obavljao kupovinu i prodaju. Svaka sugestija brokera bila je apsolutno odbačena. Osnovni princip bio je brzo trgovati sa akcijama desetak brendova sa stabilnim trendom, izbegavajući veće oscilacije.

U celini gledano, ljudi iz brokerske kuće su, izgleda, stekli utisak da ih čovek s velikim zaleđem i kapitalom koristi kao sredstvo za svoja tajna ulaganja, što nam je upravo i bio cilj. Samim tim što sam im postao klijent, automatski su dobijali stalnu proviziju, ali nije bilo nikakve šanse da me nasamare. Povrh svega, nabacio sam im da nameravam da povećam ulog u transakcijama za još nekoliko brojeva. Sasai je bio pravi majstor za takve manevre i, mada se nijednom nije ni javio na telefon, drugoj strani je preko mene bez greške saopštavao svoje planove i dobijao tačno onakve odgovore kakve je hteo.

Iz kuće skoro da nije ni izlazio. Kad bi oko šest sati završio sa sređivanjem izveštaja o popodnevnim berzanskim transakcijama, do narednog jutra više nije imao šta da radi. Izmoren od napetosti na koju nisam bio navikao, čekajući da se smrkne, ja sam se smucio

napolju, odlazio na piće, u bioskop ili da se nađem s nekom od devojaka koje sam neobavezno viđao, dok bi Sasai, čim bi završio večeru koju je zaista hitro spremio u jednom uglu kuhinje, otperjao do kraja hodnika, zatvorio se u svoju sobu i više ni glasa od sebe ne bi dao.

Jedne subotnje večeri, pošto su prošle otprilike dve nedelje, nas dvojica smo večerali zajedno. Sasai je rekao da je prva faza naše operacije uspešno protekla i da možemo to jedno veče malo da se opustimo i spremimo domaću hranu. Dao mi je spisak za nabavku, pa sam otišao vozom do glavne stanice koja se nalazila pet stanica odatle i tamo kupio meso, ribu, škampe, začine i povrće. Posle jedno sat vremena veštog baratanja nožem, podešavanja jačine vatre i pažljivog dodavanja začina, pripremio je nekoliko jela. Večera kakvu ne bi baš pripremio ni profesionalni kuvar, a ni amater iz puke zabave, nego jedna sposobna darovita domaćica. Nešto zaista posebno bila je salata i način na koji je začinjena. Bio sam toliko oduševljen da sam bez reči navalio na hranu. Sasai je sedeo uspravno i polako jeo, zadovoljnog izgleda.

„Dobro kuvaš”, rekao sam onog trenutka kad sam se zaustavio i ustao da sipam kafu.

„Moja majka je loše kuvala. Oduvek sam kuvao sam, kad god bih poželeo dobro da jedem.” Čekao sam, nadajući se da će mi pričati o majci i još ponečem o sebi, ali on ništa više od toga nije izgovorio. Onda smo polako ispijali kafu i razgovarali o svojstvima računara i novim programima koji se koriste za izračunavanje orbite kometa.

„Hoćeš kod mene u sobu? Imam odličan viski”, rekao je Sasai pošto smo ispijali kafu. Pošli smo dugačkim mračnim hodnikom.

„Stvarno je velika ova kuća”, rekao je.

„Pre rata ovde je izgleda živelo toliko njih da su sve sobe bile zauzete”, odgovorio sam. „Tečin otac je bio poslanik i tu su se stalno vrzmali neki pomoćnici, ljudi iz unutrašnjosti koji su dolazili nešto da mole i razne protuve.”

„Misliš, stanovali su tu?”

„Da. Kažu da je zato tečina porodica živela isključivo na spratu. Teča je, međutim, čovek koga politika uopšte nije interesovala, pa kad mu je otac ubrzo posle rata umro od moždane kapi, nije znao šta bi

radio sve i da mu ustupe takvu jednu seosku izbornu jedinicu i nije se kandidovao za poslanika. Mora da mu je bilo preko glave svih tih pijavica što su se za njega kačile. A politika se, u krajnjoj liniji, upravo na to svodi. I da skratim priču, teča je sa malo imetka ceo život lagodno proveo u pecanju.”

„A njegova porodica?”

„Nije imao decu. Moja tetka, starija sestra mog oca, i sama je čudak kao i on. Ide s njim svaki put kad on krene na pecanje i ceo dan presedi na obali posmatrajući ga. Ona uopšte ne peca. Samo gleda. Ne dosadi joj da to radi danima. I na kiši i na vetru, samo tako sedi i posmatra ga kako peca. Stvarno su uvrnut par.”

„I, otišli su u Kanadu?”

„Da. Rekao je da hoće da upeca ogromnu pastrmku i otišao je u Kanadu. To je bilo još pre tri godine. Tetka je kao i uvek pošla s njim, kao da je krenula u neki susedni gradić da gleda trešnje u cvatu. Ni jedno ni drugo nisu znali ni reč engleskog. Od tada im ja čuvam kuću.”

Stigli smo do sobe. Bila je to dosta prostrana, soba u zapadnom stilu, sa visokom tavanicom i zidovima obloženim lakovanim panelima. Bila je upadljivo prazna, mada sam to mogao i da očekujem. U uglu je stajao ranac, jedna kartonska kutija, dve torbe, uredno složena vreća za spavanje, jedna garnitura za sedenje koja je od ranije bila u toj sobi i vitrina. To je bilo sve. Iz bifea je izvadio bocu viskija i dva aluminijska lončeta, kao iz opreme za kampovanje.

„Nemam ni led ni vodu, ne smeta ti?”

„Ne, ne treba mi. Izgleda da si bio na planini.”

„Kad živiš samo sa onoliko stvari koliko možeš sam da poneseš, to ti je isto kao da si na planinarenju. Tako je lakše.”

„Zar za tebe zaista ništa nije problem?”

„Ne, sve može da se kupi u prodavnici. Stvari ne treba gomilati kod sebe, nego shvatiti prodavnicu kao skladište u kome se one čuvaju. Samo što daješ novac umesto reversa. Kupuješ jeftinu odeću koja će potrajati jednu sezonu. Dokumenta se oslobađaš što brže možeš. Kupuješ samo džepne knjige i otarasiš se i njih čim ih pročitaš. Šerpi i tanjira imaš što je manje moguće. Nameštaj ne poseduješ. Spavaš u vreći. Ako se tako postaviš, nije teško.”

„Sigurno ti je lako da se preseliš, a i često si se selio u životu, zar ne?“

„Jesam, zaista često. Nego, hajde da ti pokažem jedinu stvar u mom posedu koja je u suprotnosti sa mojim principom 'što manje to bolje'. Moje fotografije.“

Bio sam malo zatečen. Albumi iz detinjstva? Mali Sasai sav uparaden na nekoj dečijoj svečanosti, s ozbiljnim izrazom lica stoji pored drugara iz osnovne škole ili u vrsti na maturi? Da li je hteo da mi pokaže brdo takvih fotografija? Ili možda kolekciju pornografskih slika?

Bez ikakvog objašnjenja, iz ranca je izvadio beli pano, zakačio ga rajsnadlom za gornji deo ragastova, iz kartonske kutije uzeo slajd projektor i utakao ga u šteker. Čutke je ugasio svetlo i seo na stolicu koja se nalazila iza projektora, napunio nosač slajdovima i uključio projektor.

Prvo se pojavio planinski pejzaž. Beli pano je bio prekriven zelenim obrisom ni po čemu naročite planine čiji su se krivudavi rubovi jasno ocrtavali na nebeskom plavetnilu. I to je bilo sve.

Sasai je pritisnuo dugme na daljinskom upravljaču u svojoj ruci. I na drugoj slici je bila ista takva planina. Ne znam da li je to bila ta jedna te ista, jer su boje izgledale mnogo drugačije. Sasai je bez reči smenjivao fotografije jednu za drugom, zadržavši se na svakoj po nekoliko sekundi. Bez kraja i konca nizali su se pejzaži raznih planina. Tu je bilo i oštih planinskih vrhova očigledno odnekud izvan Japana, ali i tek blago ustalasanih pobrđa. Čitav taj sled bio je potpuno neujednačen: bile su to fotografije planina koje su slikali razni ljudi, na raznim mestima i u različita vremena, neke duplirane i različitih oštrina.

„To su najobičnije fotografije planina. Nisu ovo ni neke naročito visoke, ni poznate planine. Postoji jedan štos kako ih treba gledati“, Sasai je tiho rekao. „Trudiš se da ne razmišljaš ni o čemu. Ne treba da tražiš nikakav smisao. U samom obliku planina nema nikakvog značenja. Zbog toga i gledam takve slike, jer su to samo oblici, bez ikakvog smisla. Nema značenja, samo oblik.“

„Ti si napravio ove fotografije?“

„Ne. Ima i onih koje sam ja fotografisao, ali uglavnom su slike iz časopisa. Evo vidiš, ove su iz novina, pa zato i izgledaju malo zrnasto. Nema biranja. Gde god da je odštampana slika na kojoj se vidi oblik planine, ja je snimim fotoaparatom. Na taj način nestaje pojedinačna planina i ostaje suština apstraktnog pojma planine.”

Izgovarajući to, Sasai je menjao slajdove u nosaču.

„Sada više neće biti samo planina, već raznih predela. Isprazni svoj um, ne razmišljaj ni o čemu, opusti se i gledaj. Ovako manje-više izgleda površina Zemlje. Tu su pustinje, šume i glečeri, a među njima postoje ovakve razlike u gustini, oblini ili veličini čestica. I razlike u bojama otprilike ovako izgledaju.”

Dok sam ih gledao, počeo sam da stičem osećaj kretanja. Nisu to bile male fotografije, ni neke slike na ekranu televizora, nego pejzaži koji su prekrivali čitav zid. Delovale su veoma stvarno. Smenjujući jedna drugu posle samo nekoliko sekundi, slike predela projektovane preko čitavog zida kao da su se stopile u jedan predeo, sačinjen od svih pejzaža na Zemljinoj površini u beskonačnom menjanju, koji se talasao, uzdizao, sudarao, rušio, bivao zasut snegom ili obrastao drvećem.

Postepeno sam tonuo u tu iluziju, i zalazeći čitavim svojim bićem u taj pejzaž stekao sam osećaj da sam i sam postao jedan od elemenata od kojih je Zemljina površina sačinjena. Položaji fotoaparata u odnosu na pejzaže razlikovali su se, pa je i ugao gledanja svaki put bio drugačiji - čas sa visine, čas odozdo, zatim odozgo, pa u daljinu ka horizontu, opet nagore, slobodno leteći iz jedne perspektive u drugu.

„Zanimljivo, zar ne? Slike su zanimljive i kad ne znače ništa. Planinu ima smisla gledati i samo zato što ima oblik planine.”

Posle toga smo gledali slike reka. Za razliku od onih prethodnih, ovo je bio niz fotografija uzastopno snimljenih sa pramca čamca u vožnji niz rečni tok, uz pomoć fotoaparata uperenog nizvodno. Uzan i strm planinski brzak postepeno se širio ulazeći u mirniji rečni tok opasan bedemima i prolazio ispod mosta, protežući se u pravoj liniji sve do ušća reke iza koga je blistalo za nijansu tamnije plavo more. Davale su mnogo snažniji doživljaj pokreta nego bilo koji film i osećaj istinskog zadovoljstva.

Kad je bilo gotovo s rekama, Sasai se opet vratio na planine. Postepeno sam počeo da usvajam ovakav način gledanja fotografija i sada sam mnogo bolje bio u stanju da isključim svest nego kad sam počeo da ih gledam. Čitavo moje biće svelo se na oko koje posmatra predeo.

Da li je to negde nešto bilo otvoreno, tek, dunuo je blag vetar i zanjihao pano na zidu. Projektovan pejzaž se blago naduo, dajući utisak da su svi predeli u čitavom kosmosu na tren zadrhtali. I moje je srce, dok sam to gledao, čini mi se uzdrhtalo. Bio je to osećaj slobode kao da si oblak koji plovi, putuje polako nebom nošen vetrom.

Kad smo ponovo pregledali sve slike kopnenih predela, još jednom smo gledali reku. Moj se um sasvim prilagodio poretku, rasporedu i sklopu raznih pojavnih oblika ovog sveta koji su stali u komplete od po trideset šest slajdova. Kao put koji ti biva sve poznatiji sa svakim prolaskom.

„Da završimo za večeras?” pitao je Sasai, vraćajući poslednji slajd reke u nosač pritiskom na daljinski upravljač. Na panou se ukazao zaslepljujuće beli četvrtasti okvir sa blagom nijansom žute. Zatim je Sasai isključio projektor i soba je ostala u potpunom mraku.

Neko vreme nisam progovarao. Sasai je ustao i uključio malu stonu lampu. Izvesno vreme, ćutke smo ispijali viski u tom polumraku. Ponovo je dunuo vetar i zatalasao prazan pano na zidu.

„Dopala mi se ona tvoja priča o snegu”, rekao je Sasai.

Njegov dubok, grlen glas zvučao je nekako zrelo. Otkad smo započeli sa ovim planom, a ja prestao da radim u bojadžijskoj radionici i počeo da od kuće posredujem u njegovim kontaktima s brokerskom kompanijom, delovao mi je još starije od mene. Ni ranije nisam tačno znao koliko ima godina. Nekad mi se činilo da smo vršnjaci, a nekad da je on mnogo stariji. Ali, posmatrajući izbliza kako tako samouvereno barata ogromnom količinom novca prema razrađenom planu, više mi uopšte nije delovalo da bi on mogao biti moj vršnjak.

„Pre neki dan, dok sam ovde gledao fotografije oblika tla nalik na ove malopre, imao sam osećaj kao da je čitava površina Zemlje sačinjena od nečega što je na nju napadalo i tu se nataložilo. Jeste, sa stanovišta opštih saznanja iz geologije to je potpuna izmišljotina. Pa

ipak, kao da su elementi koji planinu čine napadali i nataložili se na mestu na kom je ona nastala, i da su elementi jarkozelenih tropskih kišnih šuma, možda punih hlorofila, popadali na zemlju, i da je pesak i šljunak i kamen nečujno napadao u pustinju i da su tako nastale sve površine na Zemlji. I samo tad uspeo sam da vidim taj pejzaž onakvim kako mora da je izgledao na postanku sveta, pejzaž u kom nije bilo nijednog ljudskog bića, nikog ko bi mogao da ga vidi.”

„Ako ništa drugo, mora su, eto, nastala od elementa koji je padao. Bez sumnje, od vode”, rekao sam.

„Jeste, ali kišnica od koje su u prvobitnom periodu Zemlje nastala mora padala je u pljuskovima. Temperatura vazduha se spustila i kad je zbog atmosferskog pritiska temperatura vode pala ispod tačke ključanja, sva isparenja u vazduhu pretvorila su se u tečnost i kiša, vrela kiša stuštila se strahovitom silinom. Padala je milionima godina. Istanjila je stene i rastopila sve elemente kamena koji se daju rastvoriti u vodi, potekla u niže delove Zemljine površine i tu se nakupila. U takvim predelima, na toj tamnoj, mračnoj površini Zemlje po kojoj zastrašujućom žestinom pljušti vrela kiša od koje kuljaju oblaci pare, ne bi bilo mesta za nas.”

„Stvarno je bila tako tamna?”

„Aha, bila je kao Venera sada - čitavo nebo bilo je prekriveno gustim oblacima. Sunčevi zraci do Zemljine površine maltene nisu ni dopirali. Bila je veoma mračna.”

„I?”

„E pa, ne nalik na tu kišu, nego mnogo tiše i mekše, baš kao sneg kad pada, padaju i elementi drveća i poljana i pustoši, obrazujući razne predele na Zemlji kakve danas poznajemo. Mogu to da zamislim, te elemente koji tiho padaju i oblikuju pejzaž.”

Sasai je izvesno vreme ćutke ispijao viski.

„Znaš, kad me neki prizor obuzme, ne mogu da ga se oslobodim. Neko vreme će mi sigurno biti urezan u pamet taj predeo, to zemljište nataloženo od elemenata koji tiho padaju. Potisnuće sve drugo.”

„Je l' ti to smeta?”

„Ne, ne smeta mi. Isto kao što sad svojim očima gledam slajdove sa slikama, u svojoj glavi vidim jedan drugačiji prizor na Zemlji. Nema zašto da mi smeta.”

U brokersku kuću sam odlazio jednom nedeljno, uzimao sedmični izveštaj sa obračunom transakcija, davao nalog za nove kupovine i deponovao novac za tu svrhu. Svaki put kad bih polazio od kuće, Sasai bi mi doturio malu torbu sa pozamašnim iznosom gotovine. U početku sam bio zapanjen, ali sam se privikao već negde posle trećeg puta i prestao sam da imam osećaj da su ti smotuljci u stvari novac. Počeo sam da ih doživljavam kao delove nekog specijalnog oruđa.

Otkad je došao kod mene, on praktično nije ni kročio van kuće. Izgleda da je ponekad tiho izlazio u noćnu šetnju, ali i tada po okolini, nikad daleko od kuće, nikad u bar na piće; samo bi obišao jedan krug i vratio se. Čini se da je bio rešen da se na ta tri meseca potpuno posveti ovom poslu i da ne dozvoli da išta poremeti njegov okršaj sa ciframa.

Jednog dana, po povratku od brokera, kupio sam tri skupe i debele monografije. Naravno, na Sasaijevu molbu. Sve tri su bile knjige s teleskopskim snimcima Sunca, planeta, kometa i udaljenih planetarnih maglina.

Te večeri, Sasai je rasturio povez sa sve tri monografije, otkinuo svaki list iz knjige i fotoaparatom pričvršćenim za uzani tronožni stativ snimio jednu po jednu u slajd formatu. Radio je to vrlo uvežbano, hitro i očigledno s velikim uživanjem.

„Trebalo bi da kupiš teleskop, pa da sam slikaš Mesec ili šta god već”, rekao sam.

„I to deluje zanimljivo, ali bilo bi malo preterano. Za to bi mi bio potreban veći teleskop, a još ako bi u potrazi za dobrim mestom za posmatranje napravio kuću negde u unutrašnjosti, cela stvar bi počela da izmiče kontroli. Hobi se tako pretvori u posao.”

„Znači, ovoliko je prava mera?”

„Aha, ovoliko je sasvim dovoljno. Fotografije u knjigama su ipak premale; bolje je pretvoriti ih u slajdove i projektovati na zidu. Kao da gledaš kroz ogroman prozor svemirskog broda.”

Sledeći dan bila je subota i pošto nismo imali posla, odneo sam film sa Sasaijevim fotografijama nebeskih tela iz knjige u fotografsku radnju i dao ga na razvijanje. Rečeno mi je da će biti gotove za dva

sata, pa sam otišao u veliki obližnji hram. Period od dva sata nije ni tamo ni ovamo; s njim ne možeš bogzna šta.

Tlo u dvorištu bilo je potpuno utabano, a šljunkovitu stazu koja je od kapije⁴ na ulazu vodila pravo do svetilišta, pregazilo je toliko cipela da je na sredini bila blago udubljena. Seo sam na klupu koja je nenametljivo stajala u samom uglu. Nije bilo nikog osim mene. Razmišljao sam o prethodnim danima.

Osvrćući se tako u miru na njih, shvatio sam da postoji mnogo toga što Sasai radi a što ja ne razumem. Kako li je samo uspeo da pribavi tako mnogo gotovog novca za ulaganje u ovaj posao? Možda to i nije bio njegov novac. Opet, ako je koristio novac koji mu je neko drugi poverio, taj neko bi mu se sigurno povremeno javljao. Koliko sam ja znao, on niti je primao telefonske pozive, niti su mu stizala pisma. A pošto iz kuće nije izlazio, nije mogao ni sa kim ni da se sastaje.

Na ovom svetu postoji nešto što se zove sivi novac, i čak sam i ja znao da takav novac, kad se koristi na odgovarajući način, može imati mnogo snažniji uticaj u ekonomskim tokovima od regularnog novca. Ipak, Sasai je delovao previše osamljeno da bi mogao da se bavi tako nečim.

Ako profit od ovog posla, baš kao što on to kaže, bude zaista pouzdano rastao, onda je Sasai svakako jedan izvanredno sposoban čovek, kome bi verovatno vredelo prepustiti mnogo veće sume novca. Pitao sam se zašto li to radi sam.

Ja sam do tada radio mnogo različitih poslova, ali ovaj je bio posebno čudnovat. Bio mi je zanimljiv, a i prilično sam ušao u štos, ali pojma blagog nisam imao ni ko ga radi ni zašto to radi. U suštini, verovao sam samom Sasaiju, ili bolje rečeno - Sasaiju sam prepustio da vodi brigu o ciljevima tog posla, a ja sam radio samo ono što mi je bilo rečeno, iako sam želeo da o tome od njega saznam barem nešto više.

Po tlu preda mnom šetali su golubovi. I dalje nije bilo nikog. Jedini koji je u dvorištu hrama gluvario u tako kasne popodneve sate bio sam ja. Ključajući svaku mrvu koja ih je makar i podsetila na hranu, tih dvadesetak golubova temeljno je pretraživalo čitav pojas. A

pošto nije bilo svrhe lupati glavu o Sasaiju, usredsredio sam misli na golubove. Dok sam ih tako posmatrao neko vreme, počeli su da mi se čine kao veoma prosta bića. Taj programiran hod, krivudavo kretanje, obrazac po kome izbegavaju prepreke kad se s njima susretnu, ustaljen način na koji otkriju hranu, približe joj se pa je pokljucaju, koliko im je potrebno da utaže svoju glad ili se obeshrabre, ili da osete opasnost pa konačno napuste to mesto i uzlete, i njihov programiran let na povratku u gnezda. Otprilike toliko im je principa sasvim dovoljno za svakodnevni život. Takve se stvari nalaze u moždanoj kori goluba.

Ispod nje, međutim, nalaze se desetina miliona godina iskustva i pojedinačne istorije golubijeg roda usađene u pamćenje njihovih molekula. Golubovi preda mnom bili su puki predstavnici tih večnih golubova koji su leteli vijugavim vremenom i prostorom od više desetina miliona godina. Njihove sive golubije siluete bile su pravi prozori u vremeplov. Na samom kraju veoma dugačkog hodnika vremena blistalo je plavo nebo iz doba jure. I dok sam posmatrao te jednostavne i jasne pokrete golubova, počeo je da me obuzima nekakav topli osećaj opijenosti.

To što postojim u ovom trenutku, na ovom mestu, to što sam čovek i što živim kao karika u lancu koji me povezuje s drugim ljudima, ne znači ništa. To je samo razmazana šara na površini moje svesti. Tog časa jasno sam video da ono što je u stvari bitno jeste onaj čvrsti deo koji se nalazi ispod, onaj nepokolebljivi deo bića koji traje kroz vreme, sveden sa individualnosti na puku materiju. Iz ptičije perspektive posmatrao sam hiljadama svetlosnih godina udaljenog sebe kako gledam golubove.

Jedna sitna starica u kimonu prešla je kamenitu stazu lagano vukući noge, stala pred svetilište i pobožno sklopila šake. Sunčevi zraci su kroz krošnje pravili bezbroj krugova na tlu, nasumično obasjavajući golubove.

Narednog dana, iako je bila nedelja, rano izjutra probudila me je zvonjava telefona. Jedna prijateljica me je zvala da idemo da posmatramo trešnje u cvatu. Trudeći se iz petnih žila da nekako

razbistrim sanjivu glavu, odsutno sam slušao taj zvonak ženski glas. Sudeći po načinu na koji mi je to saopštila, već je bilo rešeno da ću je tog dana svojim automobilom voziti do dva sata udaljenog sela, Ohinate ili tako nešto, da posmatra trešnjin cvet.

„Baš moramo tamo?” pitao sam snuždeno.

„Idemo!” rekla je.

Digao sam ruke, ustao, umio se i obukao.

Kad sam se dovezao do mesta gde je trebalo da se sastanemo, video sam da je pavela još tri drugarice. Nije mi smetalo, jer mi nasamo s njom ne bi ni bilo preterano zabavno, ali mi je bilo teško da pređem preko toga što me je tako na brzinu ubedila, a da mi o tome ni reč nije rekla. U suštini, iskoristila me je da joj pružim najobičniju uslugu prevoza. Devojke su bile lepo raspložene prvih sat vremena na autoputu, i drugi sat do Ohinate, ispunivši moj maleni auto umilnim ženskim glasovima i slatkim mirisom svojih tela.

„Ne podnosim trešnjin cvet. Mnogo mi je sve to pompezno”, uključio sam se u jednom trenutku, ali me niko nije slušao.

Iskren da budem, nije taj trešnjin cvet uopšte bio loš. Selo, ni po čemu posebno, nalazilo se usred ravnice kojom su se pružala polja, s trešnjinim drvoredom duž čitave obale reke koja je tekla uz glavni drum. Tog dana, trešnje su tek bile napola ucvetale i sve su se devojke vajakale što su došle prerano, ali kad sam ugledao te skoro sasvim bele nežne cvetove, nisu mi uopšte delovali toliko nametljivo. Bilo mi je drago što smo potegli toliki put. U svakom slučaju, bile su mnogo lepše nego da su bile u punom cvatu.

„Ma, ovo je kao iz neke kabuki predstave. Ono o vernoj lisici, ili tako nešto”, rekao sam zlobno. I dalje me niko nije slušao.

Devojke su galamile i trčale oko drveća, zamakale noge u reku i pojele hrpu raznih slatkiša koje su ponele sa sobom. Sve četiri su se držale na strogom odstojanju od mene. Čak mi je i devojka koja me je zvala telefonom uputila isti oskudan broj reči kao i ostale. Ja sam ih ignorisao, legao na obalu reke i gledajući u trešnje razmišljao o Sasaijevom poslu.

„Tu je blizu jedan ribarski restoran”, rekla je jedna od devojaka posle nekog vremena. Od nje je današnji plan izgleda i potekao. Do tog restorana bilo je petnaest minuta vožnje. Bio je otvoren. Svi smo

poručili losos pastrmku pečenu na soli, kuvano jelo s testeninom i pirinčane kolače uvijene u bambusov list. Iako je bilo rano nedeljno popodne u proleće, drugih gostiju nije bilo.

Kasno popodne pošli smo nazad.

Kad smo stigli u Tokio, sve su izašle iz auta kod stanice podzemne železnice. Automobil je ostao prazan i ja sam otvorio prozor do kraja da uđe svež vazduh. I sam auto kao da je odahnuo.

Te večeri, pošto smo pogledali seriju slajdova sa fotografijama nebeskih tela, dok smo pili viski, ispričao sam Sasaiju šta me je snašlo tog dana.

„Nije to uopšte loš način da čovek provede nedeljni dan u proleće”, zadirkirao me je Sasai.

„Bolje da sam ga prespavao.”

„Lepo je kad je čovek okružen naklonošću suprotnog pola.”

„Trebalo je i tebe da povedem.”

„Očigledno ne bih mogao da stanem u auto.”

„Mogao si barem da me zameniš za volanom.”

„Ja ne vozim. Nemam dozvolu.”

„Stvarno? To je prava retkost”, rekao sam.

U tom trenu, vratio sam se na ono što sam o Sasaiju razmišljao čitavog proteklog dana. Doneo sam odluku da napravim taj korak i pitam ga, umesto da ćutim i puštam da me to mori.

„Hteo bih nešto da te pitam”, rekoh.

„Šta?”

„Taj posao s deonicama, za koga ti to u stvari radiš?”

„Za koga? Pa, za sebe valjda”, rekao je Sasai, bez imalo nelagode u izrazu lica.

„Taj novac je, dakle, za tebe?”

„Kako to da ti objasnim? To svakako jeste novac važan za moju budućnost.”

Nije to bio baš jasan odgovor. Razmišljao sam koliko bih daleko smeo da odem s pitanjima. Nisam Sasaiju u tom poslu hteo da budem nikakva prepreka, a nisam ni nameravao da se iz svega povučem na pola puta. Samo sam hteo da znam. U kakve li je svrhe novac bio potreban čoveku koji ne poseduje nameštaj, nema stalan posao, koga

zanimaju samo fotografije nebeskih tela, planina i sličnog, i koji je praktično okrenuo leđa ljudima u svetu oko sebe?

„Hoćeš da pokreneš neki posao?”

„Želiš da znaš? Nije da nemam poverenja u tebe, nego nisam hteo da ti ispričam jer sam smatrao da će ti biti lakše ako ne znaš. Ali dobro, reći ću ti.”

„Ne, ne želim da te primoravam da mi pričaš”, izgubio sam sad ja petlju.

„Možda je vreme da ti kažem.”

Sasai je ustao, upalio starinski luster koji je visio sa visoke tavanice, vratio se na stolicu i uzeo aluminijumsko lonče s viskijem. Ja sam ćutao.

„Ja sam, znaš, proneverio javni novac”, rekao je.

Koliko li je uopšte bio rešen da o tome govori? O tome sam razmišljao, doduše, tek naknadno. Tog trenutka, pomislio sam: „Pa, naravno.” Nisam bio posebno iznenađen, pre će biti da mi je laknulo što je samo to u pitanju. Uopšte mi nije jasno zašto li su se sve moje sumnje time raspršile.

„Sam?”

„Molim?”

„Nije bilo nikoga ko ti je pomagao, ili neke organizacije?”

„Ah, u tom smislu - da. Bio sam sam. Bio sam sam u svakom smislu.”

„Kad smo započeli ovaj posao, mislio sam da postoji neko ili neka organizacija s kojima si povezan. Ali, nisam imao takav osećaj i to mi je bilo čudno.”

„Sâm sam”, ponovio je Sasai.

„Dobro je”, rekao sam.

„Zašto?”

„Mogao bih skoro sve da razumem i da pomognem ako si samo ti u pitanju. A otkud ti novac za ulaganje?”

„E, to je novac koji sam proneverio. Novac koji ulažem da bih ga uz odgovarajuću kamatu vratio.”

„Kad ga vratiš, hoće li se na tome sve završiti?”

„Možda. Što se građanske tužbe tiče, hoće. A što se krivične tužbe tiče, rok zastarevanja ističe za dvadeset-trideset dana.”

„Posle si ponovo slobodan čovek?”

„Tako je.”

„Koliko je dugačak taj rok?”

„Pet godina.”

„Je l' ti bilo strašno?” upitao sam ga kao da ga pitam za neku nesreću koju je pretrpeo.

„Ne, i nije baš. Ne onoliko koliko sam mislio. Da ti ispričam sve?” rekao je i prineo viski ustima. „Radio sam kao računovođa u relativno dobrostojećoj kompaniji za proizvodnju mašina. U početku sam se bavio samo računovodstvom. A onda je dunuo malo povoljniji vetar i kompanija je doživela fenomenalan procvat i počela da ostvaruje veliki suficit. Doneta je odluka da se suficit ne ulaže u postrojenja niti za širenje posla, već da se njime izvesno vreme raspolaže kao kapitalom za ulaganje. U početku je to radilo nas nekoliko, ali sam ja bio najbolji u tome. Ostali mi nisu bili ni prineti. Kompanija mi je poverila sav kapital i pustila me da se sam bavim time. Dobro mi je išlo. Za godinu dana zaradio sam im nekoliko miliona.”

„Dakle, ipak imaš iskustva.”

„To je tačno. Posle nekog vremena mi je dosadilo. Zato sam, eto, i pobegao. A sad dolazi ono što mi je teško da objasnim: ne umem da iskažem zbog čega sam počeo tako da se osećam. Nije da se sad kajem. Čitavih pet godina se već sklanjam, ime sam menjao mnogo puta, živim sa nešto malo stvari da ne bih bio upadljiv, čim bi atmosfera u okolini postala imalo sumnjiva, umeo sam da se preselim i za jedan sat. Ali nijednom nisam pomislio da sam zbog toga nesrećan ili da sam zbog jednog trenutnog hira protraćio pet godina. Čini mi se da se takav sud odnosi na nekog drugog mene, da se tako, neodgovorno, izrazim.”

„A ime 'Sasai'?”

„Nije pravo, naravno. Ugledao sam ga na jednom natpisu dok sam se šetao nekim nepoznatim gradićem. Ime tog čoveka sam koristio jednom-dvaput kad mi je bila potrebna potvrda o boravištu. Imao sam više takvih imena. Da me sad pozoveš po pravom imenu, verovatno bi mi zvučalo kao tuđe.”

Vrlo je čudan osećaj kad neko ko sedi pred tobom naprasno ostane bez imena. Ja sam tog čoveka zvao Sasai, on se na to ime

odazivao i to bi trebalo da je bila osnovna pretpostavka našeg druženja, ali kada je to ime otplovilo u vazduh, zajedno s njim i on je sam iznenada postao providan. Pročitao je tu promenu u mojim osećanjima.

„Mogu ovog trenutka da ti kažem svoje pravo ime i znam da ti nećeš pojuriti u policiju da prijaviš da u kući imaš kriminalca koji je na korak od isteka roka zastarevanja. Verovatno misliš da ćeš moći da imaš više poverenja u mene ako budeš znao moje pravo ime. Ali, meni ime više ne predstavlja ništa. U tom pogledu, zaista sam se promenio za ovih pet godina.”

„Upoznao sam te kao Sasaija, pa neka tako i ostane”, rekao sam.

„Trgovina akcijama je bila stvarno zanimljiva. I sume novca su bile mnogo veće od ovih s kojima sad radimo i ulaganja su bila mnogo neobuzdanija, ni slučajno ovako oprezna kao sad. Trebalo je imati osećaj za kretanje cena u jednom vremenskom ciklusu. Kad se prepustiš talasu, postepeno stičeš osećaj i kad će naići i koliko će trajati. A za to su potrebne ogromne sume. To uzbuđenje, divljenje onih koji te okružuju - bio sam tako ponosan na sebe.” Tu je Sasai zastao.

„Mogu da zamislim”, rekoh.

„Ipak, dosadilo mi je”, nastavio je Sasai. Takve stvari ne mogu da se rade dugo. I, iako je meni dosadilo, ljudima iz kompanije je pred očima samo bio profit koji je ubrzano rastao i nisu hteli da mi dozvole da se iz toga povučem. A ja nisam imao hrabrosti da namerno ostvarim gubitak. Napetost i uzbuđenje se nastavilo. Kao na pozorišnoj sceni. Po nekakvom dogovoru stvaraš neki sasvim drugačiji svet od spoljnog, a pošto se svi pretvaraju da veruju u tu stvarnost, i tebe prožme osećaj dramatičnog uzbuđenja. Pa opet, to dosadi.”

„I onda?”

„I onda sam poželeo da siđem sa scene i napravim predah. Činilo mi se da ću svoj izlazak iz igre, tačnije, objavu otkaza, najjasnije predočiti ako budem uzeo novac i pobegao. U to vreme moja kompanija je zaposlenima pružala izbor da li će plate primati u gotovini ili će im biti isplaćivane preko računa. Svakog meseca, pripremali su gotovinu u visini od sto mesečnih plata. Uzeo sam taj novac, izašao iz kompanije i više se nisam vratio.”

„A tvoja porodica?”

„Nemam nikog. Eh da mi je barem jedan ćaknuti teča”, rekao je Sasai i nasmejao se. „Kad mi je bila potrebna preporuka za zaposlenje, sasvim sam zvanično morao da je zatražim od svog razrednog iz srednje škole. Nisam tome pridavao neki poseban značaj. Hoću da kažem, suma koju sam proneverio nije ni deset posto onog iznosa koji sam zaradio za kompaniju. Sračunao sam da se verovatno neće obrušiti na mene, ili da barem neće otići da uteruju moj dug kod čoveka koji mi je napisao tu formalnu preporuku. Mislio sam da se možda čak neće ni obratiti policiji. Na kraju su me izgleda prijavili, jer valjda ipak nisu mogli da prenebregnu tu osmocifrenu rupu koja je ostala.”

„I taj rok zastarevanja je pet godina?”

„Da. Za početak sam pobegao, a onda sam počeo da razmišljam da li da sačekam da se prašina slegne pa da se sam prijavim, vratim novac i pustim da me osude na uslovnu kaznu, ili da bežim sve dok ne istekne rok zastarevanja. I tako sam izabrao ovo drugo.”

Rekao je to kao da prepričava nešto što se dogodilo nekom drugom. Možda se za pet godina narav zaista toliko promeni.

„Zbog toga ja i procenjujem da kompanija više ništa neće tražiti ako vratim novac sa odgovarajućom kamatom. Sigurno su mislili da od toga više neće videti ni prebijene pare. Do sad su svi već zaboravili. Ipak je to bilo pre pet godina.”

„Shvatam”, rekao sam, ne izgovorivši ništa više.

„Nikad ovo nikome nisam ispričao.”

„Zar nisi imao nekog da ti se nade, devojkicu ili nekog drugog?”

„Nikome se nisam javio. Ne zato što nisam imao poverenja, već zato što sam se ustezao. Jer, zašao sam u potpuno drugačiji svet od onoga u kom su živeli svi ljudi sa kojima sam se do tada družio. Uz to, da sam mislio da je ovo nešto za šta će mi biti potrebna tuđa pomoć, ne bih to ni radio.”

„U drugačiji svet?”

„Aha, drugim rečima, postao sam nevidljivi čovek. Prestao sam da funkcionišem kao jedan čvor unutar društvene mreže i da za to dobijam odgovarajuću nadoknadu. Što se društva tiče, izuzev mog povremenog anonimnog pojavljivanja u vidu radne snage na nekom

privremenom poslu, ja nisam postojao. Drugim rečima, bio sam nevidljiv.”

„A novac nisi potrošio?”

„Da, smešno je, ali ja ga uopšte nisam potrošio. Smejao sam se kad god sam u novinama čitao da je uhvaćen neko ko je proneverio novac svoje firme. Takvi obavezno spiskaju sve pare, pa ih uhapsu kao poslednje bednike, s nekoliko hiljadarki u džepu. Kao da se takmiče ko će pre sve da potroši i koga će pre da ulove. Zato i razbacuju novac po kabareima i tome slično.”

„Što to rade?”

„Ne znam. Možda shvate koliko je taj novac prljav tek kad ga pronevere, pa ih obuzme opsesija da ga se otresu. Krali su misleći da će im to dati slobodu, a na kraju shvate da slobodu uopšte nemaju. Novac im postaje teret. Kao odbegli ljubavnici koji se već sledećeg dana pokaju. Doduše, ne znam šta je zaista u pitanju.”

„Ti ga, dakle, nisi potrošio.”

„Tako je. Nisam potrošio ništa. Mislio sam da će to brdo novca biti garancija da ostanem nevidljiv, neka vrsta pasoša, putne isprave sa rokom važenja od pet godina. A kad taj rok važenja bude istekao, vratiću ga. Mada nisam tako mislio odmah na početku, kada sam uzeo novac. Isprva sam hteo da ga potrošim. I nisam se predomislio iz kukavičluka ili zato što sam počeo da se preispitujem. Jednostavno, shvatio sam da je to moj pasoš i da ću dokle god ga imam moći mnogo slobodnije da se krećem. To sam spoznao trećeg dana po odlasku iz kompanije, u jednom ćumezu od sobe poslovnog hotela u nekom gradiću i odlučio da ga ne trošim.”

„Od čega si živeo?”

„Podigao sam svu svoju ušteđevinu iz banke i radio honorarno kojegde, kao u onoj bojadžijskoj radionici.”

„Sve vreme u Tokiju?”

„Aha. Probao sam i da odem u unutrašnjost, ali tamo uopšte nije lako biti nevidljiv. Ljudi su mnogo radoznali i nisam imao mira. Zbog toga sam se odmah vratio. Najopušteniji sam u ovom kraju, u starom delu grada koji je pun privatnih kuća i stambenih zgrada. U svakom slučaju, život mi u ovih pet godina uopšte nije bio loš.”

Izgovorivši to, Sasai se samo nasmešio.

Naredni dan bio je uobičajen. Sasvim običan, barem što se tiče Sasaija koji je kao i uvek pratio kretanje na berzi, raspoznavao špekulante koji utiču na skok ili pad cena, u solidnoj meri uvećavao našu dobit i pravio predviđanja za sledeću nedelju. Za mene, međutim, to uopšte nije bio običan dan. Otkad sam čuo njegovu priču, napola sam se i sam preobratio u Sasaija, u izvesnom smislu možda čak i više od njega samog.

Svet izgleda mnogo drugačije kada se gleda očima begunca. Obični ljudi su u stanju da odbace većinu onoga što u svom svakodnevnom životu vide ili čuju. Begunac, međutim, ništa ne može da prenebregne dok to barem jednom, makar površno i na trenutak ne proveriti. Tako sam i ja obraćao pažnju na svaku sitnicu, od bata koraka ljudi koji prolaze ispred kuće, pa sve do najmanjeg kašnjenja u odnošenju smeća. S druge strane, shvatio sam da to ne ide i pokušao sam da se ponašam prirodno, ali mi je i to teško uspevalo. Uklješten između dva modela ponašanja, bio sam iscrpljen. Trebalo mi je barem tri dana da se priblerem i vratim u svakodnevicu.

„Prestani s tim. Ako nastaviš da se pridržavaš za stolicu svaki put kad zazvoni telefon, svakome će se učiniti da tu ima nečeg čudnog”, smejavao mi se Sasai.

„Dobro”, rekao sam.

„Od toga da budeš oprezan važnije je da nisi upadljiv. A sama činjenica da si napet već te čini upadljivim. Stoga, ponašaj se uobičajeno i pusti da te struja nosi.”

„Dobro”, ponovio sam, mada nije bilo verovatno da ću ikad imati nekakve koristi od dobrog poznavanja veštine bežanja.

„U početku, često sam pomišljao”, rekao je Sasai „da živim kao neki biljojed. Oni se nigde ne nastanjuju. Kud god odu, jedu ono što vide oko sebe. Sami nikad ne uleću u opasnosti kakva je lov na plen. Utapaju se u okolinu što je god više moguće. Ne privlače pažnju naglim pokretima. Po svaku cenu izbegavaju situacije u kojima bi došli u sukob s grabljivicama. Kao usamljeni biljojed koji se odvojio od svog krda.”

Zamislio sam usamljenu antilopu, kako se u jednoj udaljenoj tački, usred nepregledne savane obrasle visokom travom, stapa sa purpurnom senkom planine u pozadini.

„Od tih pet godina, ja sa tobom delim samo poslednjih nekoliko nedelja. Da je ovo maraton, bio bih ti pratnja samo završnih hiljadu metara.”

„Nema veze. Ti si moja blagorodna pratnja.”

Naredni dani svakako jesu ličili na maraton. Maratonska trka sa samim sobom, bez drugih takmičara. Ovo je poslednji deo staze i trkaču je ostalo još dovoljno snage da trči dobrim tempom. Do cilja je ostalo još malo. Nas dvojica smo radili sve kako treba. Smanjivali smo, mic po mic, preostalu razdaljinu, na svakih sto metara tiho se moleći da telesne funkcije trkača ne pretrpe iznenadnu promenu, da ga iznenada ne uhvati grč u butini ili ga ne zaboli stomak, ili da neko treći sa strane iz čista mira ne izleti na stazu i omete ga.

Dani su mirno prolazili, a ja sam odlazio do brokerske kuće isto kao i pre nego što sam čuo Sasaijevu priču, i provodio dane kao i uvek. Profit se postojano uvećavao i što smo se više približavali zadatoj cifri, Sasai je postepeno prelazio na model sigurne i skromne kupovine i prodaje. Poslednje dve nedelje posvetio se tome da povoljno rasproda sve deonice koje smo posedovali. Sumorno kišno vreme se nastavljalo, dok se polako približavao naš dan D.

Da li smo bili napeti negde otprilike tri dana pred kraj? Ja možda i jesam, ali je Sasai delovao isto kao i uvek. Na dan pre kraja, brokerskoj kući su izdati nalozi za poslednju transakciju, sasvim obično, kao da će se taj posao nastaviti danima i mesecima; izveštaji su uredno uneti u računar, i on se s potpuno uobičajenim izrazom na licu povukao u svoju sobu. Ni rečju nije spomenuo da bismo mogli da popijemo piće da proslavimo poslednju noć. Nešto pažljivije nego obično, obišao sam kuću proveravajući da li su vrata zaključana.

A kasnije, kad sam legao u krevet, setio sam se tajnog prolaza. Prepričavala se priča da je u burna vremena otac mog teče, koji je bio poslanik, dao da se sagradi tajni prolaz. Pitao sam teču za taj prolaz kada me je zamolio da čuvam ovu kuću. Ali, moj teča je samo odmahnuo glavom pitajući se naglas u kojoj li je to sobi bilo. Da li

zaista nije mogao da se seti, ili nije hteo da mi kaže, tek, nije mi rekao gde se tačno, na podu koje sobe nalazi poklopac na ulazu u taj prolaz.

Da sam to znao, razmišljao sam, mogao bih u slučaju nužde Sasaiju da pomognem da tuda pobegne iz kuće. A opet, delovalo mi je da je takvo razmišljanje pomalo preterano i budalasto. Pomisao da će od preuveličane manije gonjenja jednog davnašnjeg poslanika koristi imati Sasai, prijatelj sina mlađeg brata njegove snahe, i čitav taj lanac, stvarno su bili smešni. Zamislljao sam neku dvojicu-trojicu kako mrkih pogleda nose nalog za hapšenje i lupaju na ulazna vrata, dok ja s baterijom u rukama užurbano sprovodim Sasaija kroz ulaz u mračni prolaz. Kakva bujna mašta, prava smejurija! Kao u nekom avanturističkom romanu iz XIX veka.

Naredno jutro osvanulo je sasvim uobičajeno. Sivo, oblačno prolećno jutro, kakvog se čovek nikad više ne bi setio osim ako ga ne bi s nekom namerom zabeležio.

„Sad si slobodan čovek?” pitao sam Sasaija.

„Tako bi trebalo da bude.”

„Osećaš li se oslobođeno?”

„Ne baš. Naprotiv, od jutros me je obuzeo čudan osećaj da me policija ovih pet godina uopšte nije ni jurila. Da se čitavih pet godina borim sa vetrenjačama. Eto, da mi je juče došlo da se sam prijavim, možda bi oni pretražili datoteku, rekli mi da takvo ime nemaju u evidenciji i poslali me kući.”

„Pitam se da li bi tako bilo.”

„Ma ne, nemoguće je. Ali, bilo kako bilo, sve vreme živim u bekstvu od nekog koga ne vidim. Zato i imam osećaj da nije stvar u tome da ga ne vidim, nego u tome da on uopšte ne postoji.”

Nisam znao šta da odgovorim na to.

„Sada ćeš moći i da se zaposliš, i da dobiješ pasoš i vozačku dozvolu. To bitno menja stvari, zar ne?”

„Ne menja. Mislim da se moj život skoro uopšte neće promeniti time što sam sad slobodan. Mada, pošto sam se dosad mnogo čega lišavao, možda ću steći potpun osećaj slobode sad kada uopšte više ne moram da se kontrolišem. Izgleda da sam potpuno usvojio način života sa nešto malo pokušstva i premeštanje s jednog mesta na drugo kad god mi je ćef.”

„Šta je to što bi stvarno želeo da radiš?”

„Pa, ne znam da li išta takvo postoji.”

„A da odeš da svojim očima vidiš planine, reke, pustinje?”

„To bi verovatno bilo lepo”, rekao je Sasai.

„Pa, u svakom slučaju, imamo razloga za slavlje.”

„Da, ovo je radostan dan.”

„Skoro kao da je Nova godina.”

„Kao jedan dan u godini. Ipak, na ovom svetu nikad nisu postojali rokovi isteka. Postoji jedino poluživot. Period od pet godina približan je poluživotu kobalta 60. Tako nešto.”

Nisam ni mislio da će Sasai skakati od radosti kada istekne njegov rok. Mora da je bio napet sve to vreme u bekstvu. I sada kada je ta napetost splasnula, delovao je kao da je, baš naprotiv, osećao neku vrstu ljutnje.

Izašao sam iz kuće pre podneva i otvorio novi račun u banci. Otišao sam u brokersku kuću, sveo bilans svih transakcija i naložio da se novac prebaci na tek otvoren račun. Rekao sam da za sada svodim bilans, ali sam nagovestio da ću naknadno ulagati još veće sume, pa mi ni reč nisu rekli. Kad sam to završio, više mi nije preostalo baš ništa da obavim.

„I, šta ćeš sad?” pitao sam kad sam stigao kući.

„Nisam razmišljao”, odgovorio je Sasai. „Vratiću dug firmi preko advokata. Poznajem jednog odavno, tražiću od njega da to obavi.”

„A posao?”

„Neko vreme neću raditi ništa. Možda ću opet ranac na leđa, pa put pod noge.”

„Ideš odavde?”

„Da. Ovde sam boravio neuobičajeno dugo. Ide mi se nekud. Ići ću svukuda, pa ću posle na miru da razmislim.”

I tako je trećeg jutra on zaista na leđa stavio samo ranac i išetao iz moje kuće. Ni do stanice ga nisam ispratio. Rastali smo se na ulazu. Vratio sam se u sobu, seo na stolicu i popio kafu. Glava mi je bila prazna. Ni sam nisam znao šta da radim. Činilo mi se da mi jedino preostaje da nekoliko dana provedem u dokolici.

Sve što nije moglo da mu stane u ranac, Sasai je ostavio kod mene. Sada sam imao uspomene na ta tri meseca, priličnu sumu

novca kao nadoknadu za svoj rad, jedan računar sa izgleda veoma moćnim programom za investiranje, i još slajd projektor sa hrpom fotografija planina, reka, zvezda i sličnog.

Nije mi bilo do toga da se bavim investicijama, ali sam u narednih desetak dana mnogo puta pregledao fotografije. Preko dana nisam radio ništa, a kad padne noć, pripremao sam viski i projektor. Sam sam postavljao pano na zid i stalno iznova gledao sjaj planetarnih maglina pet milijardi svetlosnih godina daleko. U tim trenucima, kao da sam mogao da osetim Sasaijevo prisustvo na tom mestu, u iluziji da daljinski upravljač drži njegova ruka, a ne moja. U toj sobi bio sam sam, i čak i kada bih izgovorio ono što mi prođe kroz glavu dok sam gledao magline, zimzeleno drveće, planinske brzake i snežne klisure projektovane na panou, taj od koga sam dobijao odgovore nije bio pravi Sasai. Njegova slika u meni brzo se pretvarala u apstrakciju, u nešto što se više čovekom nije ni moglo nazvati. A to mi je upravo i prijalo.

* * *

„Stvarno mi je bilo zanimljivo ova tri meseca”, rekao sam, dok su se na zidu smenjivale razne slike reka.

„Baš mi je drago”, govori Sasaijev glas.

„Kao da smo sebe same gledali iz neke daleke orbite.”

„Nije teško deo svog uma uzneti u orbitu. Svako to može.”

„Ne, mislim da si ti poseban čovek. Pre svega, ti imaš dve ličnosti”, rekao sam.

„Dvostruku ličnost?” pitao je Sasaijev glas.

„Ne, dve ličnosti. Kad je ličnost dvostruka, te dve strane se sukobljavaju i nastaje kaos. Kod tebe su dve ličnosti savršeno razdvojene, svaka je zasebna.”

„Ima nas dvojica?”

„Nemam baš takav osećaj. Nije u pitanju ni lice i naličje. Valjda kao leva i desna hemisfera mozga.”

„U čemu se razlikuju?”

„Potpuno se razlikuju. Jedan ti si prirodne veličine, vičan životu begunca, zadovoljan danas isto onoliko koliko i juče. Životinja koja tačno tumači stanje u svojoj okolini u sadašnjem trenutku, onaj usamljeni biljojed.”

„A drugi?”

„A drugi si svemirski ti, koji opaža neutrine u letu. Prefinjeno biće koje je u istoj dimenziji kao i planine ravnice, planete i magline. Ti uvećan. Onaj koji se nalazi u orbiti. Zašto li vas ima dvojica?”

„Pa, ne znam”, rekao je Sasai pa se nelagodno nasmešio.

„Da li vas dvojica zaista pripadate ovom našem svetu?”

„Molim? O čemu to pričaš?”

„Možda ste došli iz nekog drugog sveta.”

„Nije tačno.”

„A ona ulaganja u akcije? Možda ste uz pomoć vremeplova čitali sutrašnje novine. Ako je tako, onda je bilo lako uvećavati profit. A kad je nešto prosto kao pasulj, onda brzo dosadi.”

„Znači, ja sam potekao sa neke druge zvezde?”

„Jeste, neke koja pripada Velikom medvedu.”

„Zbog čega?”

„Ni zbog čega. Ni sa kakvim ciljem. Samo si hteo da dođeš u ovo razdoblje. Zato si zatražio da ti daju odmor i nastanio se ovde na izvesno vreme. Na pet godina. Pošto se to okončalo, sad je vreme da se ide kući. Zato se vraćaš.”

„Ali ja sam apsolutno ljudsko biće, zemaljsko biće, sa Zemljine površine. Sve doskoro, svi su ljudi bili kao ja.”

„Sve doskoro?”

„Do pre oko deset hiljada godina. Tada je um bio direktno povezan sa zvezdama, a u svesti ljudi naporedo su postojali ti daleki svetovi i stvaran svet lovačkog razdoblja oko njih.”

„A sada?”

„A sada nema ni jednog ni drugog. Postoji samo srednja udaljenost. Ništa što nam je blisko, i ništa što je daleko - samo nejasna, polovična, lažna stvarnost.”

„Ipak, ljudi su i stvorili takvu stvarnost da bi u njoj mogli lakše da žive. Marljivo smo gradili siguran svet. I kao što sam malopre rekao, ljudi kao ti danas su izuzetno retki.”

„Znam.”

Izgleda da nije hteo sa mnom da diskutuje išta dalje od toga. Ni ja više nisam imao šta da kažem. Možda sam već bio rekao previše.

Njegovo prisustvo u toj sobi slabilo je. Nije je on napustio, već se to nešto što je on predstavljao ubrzano širilo, kao da je ispunjavalo prostor još mnogo veći od ove kuće. Vazduh je malo zahladneo. Kad sam se posle nekog vremena dozvao k sebi, on se već bio pretvorio u daleko, sićušno nebesko telo koje nežno sja. Njemu, tako dalekom, nisam ništa rekao.

Lagano sam ispijao viski iz svoje čaše. Poslednja fotografija vratila se u nosač slajdova. Na zidnom panou video se samo jarki žućkasti okvir.

Я чайка

I

Kreće od rafova s voćem i povrćem, obilazi meso i ribu, i bira mlečne i zaleđene proizvode. Potom uzima konzervirane i flaširane stvari, pa odlazi do dna radnje i dodaje nekoliko različitih potrepština. Kad je konačno u kolica ubacio i kabasto pakovanje rolni toalet papira i papirne maramice, bila su do vrha puna.

„Malo si se zaneo u kupovini”, rekla je Kana.

„Ne brini, imam novca.”

„Baš si glup, ne brinem se ja za to”, kazala je Kana i podigla pogled ka Fumihiku. Rekla je to kao da govori sa svojim drugarom. „Još ima mesa u frižideru, a i vraćaš se već u sredu uveče, je l' tako?”

„U sredu sigurno. Nego, brinem se da mi dotle ne umreš od gladi.”

„Nisam ti ja kanarinac.”

„Ako sad natovarimo svašta, manje ćemo imati da kupujemo sledeći put.”

„A da li je sveže, ko te pita”, pravila se Kana pametna.

„Ako tako misliš, sve pojedi što pre. Ti sad rasteš.”

„Niko živ to ne bi sam mogao da pojede. Osim toga, ne smem sad da se ugojim, kako ću da treniram?”

Fumihiko je, međutim, bio zadovoljan nakupovanom količinom hrane i kućnih potrepština. Kupovina uvek oraspoloži čoveka, a njemu je taj efekat sad bio neophodan.

Kad su platili na kasi, oboje su se s rukama punim kesa s namirnicama zaputili ka parkingu. Tlo pod nogama bilo je blatnjavo.

Kakva je svrha kolica za kupovinu kad ne smeš da ih izvezeš do parkinga, razmišljao je Fumihiko. Šta im je teško da zaposle jednog radnika da na parkingu sređuje kolica? Mada, ako to bude izgovorio naglas, Kana će mu sigurno reći da joj je uši time probio. On uvek na istim mestima dobije poriv da negoduje na iste stvari. Njegove reakcije na spoljni svet postaju mehaničke.

„Sigurno ti nije prijatno”, rekla je Kana u autu.

„Zbog čega?”

„Zato što ostavljaš dete samo i odlaziš na dalek put zbog posla.”

Fumihiko je malo razmišljao. Da li je tako?

„Ma, ne. Samo sam hteo da te zbrinem što god bolje mogu.”

„Nema za mene problema. Tata, ti ionako dolaziš kasno s posla barem jednom ili dvaput nedeljno. Ništa mi ne bude i kad se to ponovi dve večeri zaredom. Uredno jedem i pospremim kuću. I još vodim računa da u školi ništa ne saznaju.”

„Znam, imam poverenja u tebe. Da je jedna noć, pa i nekako, ali dve noći, ipak...”

„Prvi put si otišao na jednu noć, je l’ da? Tad mi je bilo najteže. Lepo sam jela i oprala sudove, pa sam proverila da li sam zaključala vrata, stavila lanac i zavrнула plin. I kad si me ti pozvao telefonom, rekla sam ti da je sve u redu, je l’ tako? Ali kad sam legla u krevet i shvatila da sam sama, toliko sam se uznemirila da nisam mogla da zaspim.”

„Jesi li se uplašila?”

„Ne, nisam. Samo sam bila uznemirena jer je bila noć. Pa opet, posle mi to više nije predstavljalo ništa. Navikla sam se. Izgleda da mi odgovara da živim sama.”

„Ako je tako, onda održavaj malo bolje red u svojoj sobi. Lenjivci ne mogu da žive sami.”

„E baš će mi lepo biti samoj. Neće biti nikog da mi zvoca zbog takvih stvari.”

Sve vreme dok su vadili stvari iz auta, liftom ih nosili do stana i raspremali na njihova mesta u kuhinji, Kana nije zatvarala usta. Kao da je time htela da nadomesti sve ono što bi mu inače ispričala u narednim danima, mislio je Fumihiko. A, u stvari, možda je ona potpuno ravnodušna. Možda baš uživa u tom nešto drugačijem načinu

života. Mora da joj je zabavna sva ta tajnovitost, činjenica da, kako kaže, vodi računa da u školi ništa ne saznaju.

„Polaziš rano ujutru?”

„Da. Do tamo ima šeststo kilometara. Hoću da izbegnem jutarnji špic na autoputu.”

„Ja rano ujutru imam trening. Krećem oko šest, znači otprilike kad i ti. Odbaci me kolima do škole.”

„Samo na sebe misliš. Dobro, hoću.”

„I, kuda ćeš?”

„Na sever. Iza regiona Tohoku.”

Kana ne pita više ništa. Fumihiko svojoj kćerki nije preterano detaljno govorio o svojim službenim putovanjima. Sve što je Kana znala jeste da njen tata polovinu nedelje odlazi na posao, drugu polovinu radi kod kuće i dva-tri puta godišnje putuje nekud daleko. Fumihiko je imao neke probleme s ušima i zbog toga nije mogao da leti avionom. Po rečima lekara koji ga je operisao, pad pritiska bi mu prouzrokovao bol u ušima. Vazdušni pritisak se menja postepeno, pa to na njega nema uticaja, ali mu se čini da se bolje oseća u onim danima kada je povišen. Problem mu je da se vozi liftom u soliterima. U šali kaže da je 1.013 milibara za njega taman i da ne zna šta bi bilo kada bi pritisak u putničkoj kabini naglo pao na 750 milibara. Zbog toga ide vozom kad god treba da putuje nekud daleko, a do bližih odredišta ide automobilom.

Poklone joj nije kupovao, ali je jednom došao kući s celom gajbom sveže ribe, za koju je rekao da ju je kupio u nekoj luci. Ono što nisu mogli odmah da pojedu, Kana je razdelila susedima iz njihove zgrade, sa kojima su se površno poznavali. Čak ni tada, Kana nikome nije rekla da ponekad ostaje sama. Njoj se ne dopada da joj pritvornim glasom govore da je to strašno, i grozno joj je kad je pozivaju da jede neku bezveznu domaću hranu pa je zapitkuju i osuđuju. Njegova službena putovanja i njeno ostajanje nasamo kod kuće bili su praktično samo njihova tajna. Sama činjenica da otac i kćerka žive sami, bila je povod dokonim domaćicama da ih sažaljevaju i upiru svoje radoznale poglede u njih. Ako već imaju toliko slobodnog vremena da se time bave, onda su one čaknute, a ne oni, govorila je Kana.

Usred večere, zazvonio je telefon. Javila se Kana.

„Porodica Takacu... Da, sačekajte molim vas”, pogledala je u Fumihika mršteći se. „Neka budala koja traži mog supruga. Preziva se Momoi.”

Fumihiko je preuzeo vezu. Kana je samo nastavila da jede ragu i salatu koje je spremio Fumihiko. Razgovor se završio za tri minuta. Fumihiko uvek kratko razgovara preko telefona.

„Jao, kolega koji je trebalo da putuje sa mnom se povredio. Moraću da idem sam”, rekao je Fumihiko vraćajući se za sto.

„Daleko je, hoćeš li moći?”

„Biću sam do Sendaija. Praviću česte predahe.”

„A da odeš šinkansenom?”

„Ne ide mi se vozom. Znaš kako se povredio? Pogodila ga loptica u glavu na terenu za golf. Imao je potres mozga i lekar koji je pogledao EEG privremeno mu je zabranio da vozi. Uglavnom, još je u bolnici.”

„Jao”, rekla je i Kana. „Mora da ima dobar hitac, taj što je zviznuo loptu.”

„Baš mu hvala, sad i ja imam problem.”

„Kad smo kod toga, ti ne igraš golf, tata?”

„Ne podnosim ga”, rekao je Fumihiko.

Moj ljubimac je dinosaurus.

Ako imaš dinosaurusa, moraš da paziš na razne stvari. Dinosaurs je veoma veliki, i vrat mu je dugačak, i glava mu je mnogo visoko iznad zemlje. Zato, ako držiš dinosaurusa a živiš u običnoj kući, najveći je problem u tome što skoro nikad nemaš priliku da ga gledaš pravo u lice. A ako ne možeš da mu vidiš lice, neminovno ti se dogodi da zanemariš njegove potrebe. Ne možeš da znaš ni kako je raspoložen, ni da li mu je dobro. A dok se ti opasuljiš, on se razboleo ili se nadurio - jednostavno si zakasnio.

Na sreću, ja živim na petom spratu stambene zgrade i moja je terasa tačno u visini dinosaurusove glave. Samo sklonim ogradu i ostavim mu seno na terasi, a on istegne vrat i jede. Tad mogu da mu pogledam lice ili da ga pomazim. Ja to zovem maženjem, ali pošto je

njemu koža debela, ja ga u stvari pesnicom potapšem po njušci. To mu izgleda najviše godi.

Dinosaurus koga ja držim naziva se diplodokus. Niko drugi u kraju nema dinosaurusa, a ne bi ni bilo mesta za više njih. Zato se svi raduju kad vide mog dinosaurusa. Čujem da na selu ima ljudi koji drže stegosauruse ili triceratopse. Nije tako teško brinuti se o dinosaurusima biljojedima, ali bilo bi nemoguće držati mesojeda kakav je alosaurus ili tiranosaurus bez odgovarajućeg mesta i stručnjaka za to.

Moj diplodokus nema ime. Pošto je tako veliki i lep, ne mogu da ga nazovem Tufnica ili Pu ili Pufna. Kad hoću da ga pozovem ili ga izgrdim u lice, zovem ga po pravom imenu: Diplodokus. A kad ga potapšem po njušci, zovem ga Dipi.

Kad pipneš diplodokusovu njušku ona je hladna, ali zbog toga ne treba zaključiti da je on hladnokrvna životinja. Pa i psi imaju hladne njuške. Tokom jutra diplodokus spava. Uglavnom do deset sati. Ima onih koji kažu da se u tome ogleda njegova hladnokrvnost jer ne može da se pokrene dok spoljna temperatura ne poraste, ali ja mislim da je to tako samo zato što je on spavalica i lenjivac. Eto, i među ljudima ima mnogo takvih.

Kad se ujutru probudim, ja izađem na terasu i tražim ga pogledom. Ovo je sam kraj grada i sa terase se s jedne strane vidi velika livada, a sa druge šuma. Najdalje od svega vide se magličasti brežuljci, ali Dipi nikad ne odlazi tako daleko. Obično ga ugledam kako negde na livadi sklupčan spava, glave podvijene pod stomak i repa obmotanog oko tela. Ako nikako ne mogu da ga pronađem, ja uzmem dvogled.

Kad dođe deset sati, Dipi se pokrene, istegne vrat i počne da razgleda okolinu. Prođe još neko vreme dok ne ustane. Pošto je krupan, veoma mu je teško da se podigne iz ležećeg stava, pa se podupre repom, postepeno se oslanja na noge i polako ustaje. Posle toga gricka lišće s obližnjeg drveta i čeka da se sasvim rasani. Težak je oko deset tona, pa kad ustane s mesta na kom je spavao, tu gde su mu bile noge naprave se bare čim padne kiša. Za vreme kišne sezone, svud po livadi ima tih bara. Blistaju baš lepo kad ih obasjaju zraci sunca.

Dipiju prija kad je vreme vedro. Ima ljudi koji to objašnjavaju time da je on hladnokrvna životinja pa mu se ponašanje menja u zavisnosti od spoljne temperature, ali takvi ljudi sigurno nikad nisu doživeli da im se raspoloženje popravi kad je vreme lepo. Svako je utučen kad pada kiša.

Okolo dvanaest sati, Dipi se dogeđa do moje kuće. Obično baš voli da jede ili travu koja raste na livadi ili lišće sa drveća, ali dobro zna da će dobiti posebno, ukusno seno ako oko podneva dođe do moje kuće. Prilično je tačan. Kad ga vidim kako kreće ka meni, pazeći da se ne strmeknem, ja sklonim ogradu sa terase, iz stražnje sobe donesem dvadeset naramaka sena i poređam ih. Na Božić, koji je u njegovoj krštenici upisan kao datum rođenja, specijalno mu dajem trideset naramaka sena da pojede. Sumnjam da on zna razliku između dvadeset i trideset naramaka, ali na taj dan, čini mi se, jede ih sa posebnim zadovoljstvom.

Među svim dinosaurima diplodokus je najvišljastiji, veoma je lagan za svoju visinu, ali je on ipak strašno velika životinja. Zato hoda onako ravnodušno, gazeći nogu pred nogu i klataći svojim dugim vratom. Ali ja znam da on hrli najbrže što može kad treba da dođe do moje terase.

Pošto svi ljudi iz susedstva znaju da ja držim dinosaurusu, nikom ne pada na pamet da ispod moje terase parkira automobil. Jednom davno, neki trgovački putnik koji to nije znao došao je malo pre podneva i tu parkirao. Dipi, kome je na pameti bilo samo seno, nije gledao kud hoda pa je zgazio auto i od njega napravio palačinku. Srećom, nije posekao nogu na staklo. Pitam se da li je tom trgovačkom putniku firma kupila još jedan automobil.

Specijalno seno mi dostavljaju kamionom jednom nedeljno. Uvozi se iz Kine i prilično je skupo, ali kad je za Dipija, moj tata ne žali pare. Seno lepo miriše. Pomislila sam da bi od njega možda bila dobra salata i jednom sam probala da ga spremim, ali bilo je toliko žilavo da nije vredelo. Pošto kamion dopremi seno ispred zgrade, moj je posao da 140-150 naramaka sena prebacim liftom na peti sprat i smestim ga u stražnju sobu. Samo za to potrebno mi je pola sata. Kamiondžiji je rečeno da nipošto ne dolazi oko dvanaest sati. Kada bi sa ulazne strane pristigao tovar dok on jede seno na terasi, Dipi bi se privučen

mirisom zaputio tamo i možda bi iz mesta pojeo sve seno iz kamiona. A ako bi se kamion odvezao, možda bi ga i pratio. Dipi se nikad ne bi razgoropadio, ali ne bi bilo lepo da ga neko mami ogromnom količinom hrane, pa da mu onda ne da da je pojede.

Jednom mesečno dolazi kamion sa utovarivačem iz javnog poljoprivrednog preduzeća da odnese Dipijev izmet. Pošto Dipi svaki dan jede puno sena i lišća, njegov izmet je odličan za đubrivo. Utovarivač i kamion obiđu celu livadu, utovare izmet i odu. Često mi daju da sedim na suvozačkom mestu kamiona i s njima obilazim livadu. Dipijev izmet veoma lepo miriše. Mora da je mnogo ponosan što izbacuje tako mirisan izmet.

Novac od prodaje njegovog izmeta ne ostaje meni, nego odlazi u prihod autonomne uprave u čijem je livada vlasništvu. Tata kaže da to što ja držim Dipija s pravne tačke gledišta povlači neka manja pitanja. Tačnije rečeno, da sam ja samo Dipijev hranitelj, ali da ne posedujem njegovo ogromno telo niti njegovu divnu narav. Ali, na takva tumačenja ja se uopšte ne obazirem, jer sam ja jedina koja sme Dipija da potapše po njušci.

Kad bi moje telo moglo da ostane nepovređeno čak i ako padnem sa visine od pet spratova, ja bih uzjahala Dipijevu glavu. Sedela bih na njegovoj glavi i išla bih s njim po livadi sve do onih brežuljaka iza nje. Kad gledaš s visine, svašta vidiš lepo i jasno. Dipijeva glava se sigurno ljulja i onda se i sve što vidiš okolo trese - možda bi mi se i zavrtelo u glavi. Ali, na celom belom svetu ja sam jedina devojčica koja sme da jaše diplodokusa.

Dobra strana toga da imaš dinosaurusu kao ljubimca jeste to što on dugo živi. Moj Dipi će sigurno živeti stotinak godina. I kad budem bakica, sigurno ću mu još uvek davati njegovo seno. Kad dotle dođe, ako ne budem imala novca da mu kupujem seno, možda ću morati da uradim nešto što se ne sme. Pitam se koliko li se jadnim bakicama koje urade nešto što ne smeju gleda kroz prste.

Vožnja autoputem Tohoku je laka. Kad se pođe tim putem na sever, stiče se utisak kao da predeo na drugom kraju samo vuče automobil k sebi. Svaki drum izvan Tokija odaje takav isti utisak, ali je

na tom putu uzbrdica i krivina tako malo da je taj osećaj posebno izražen. Po izlasku iz centra grada ide se gradskim autoputem duž velike reke. Kratko se prolazi kroz neugledne gradiće, pa se izbija na zelene poljane. Odatle se one prostiru veoma dugo a da na vidiku nama maltene nijednog brdašca. Vožnja tim krajem je pravo uživanje.

Dobro je što sam ipak pošao autom a ne vozom, razmišljao je Fumihiko. Nije mu se dopadala pomisao da četiri sata provede klackajući se na metar razdaljine od potpunih neznanaca koji bi gledali u njega, pa bi onda on gledao u njih. Ljudi u drugim automobilima udaljeni su i po trideset metara od tebe, ni lice im ne vidiš. Na autoputu, ljudi se kriju u svojim automobilima. Svi se drže na odstojanju i svoju volju saopštavaju jedino uključivanjem migavca ili preticanjem. A pošto to tako dugo traje, kad svratiš na odmorište prosto se zaprepastiš koliko se živih ljudi uopšte tim putevima kreće.

Kiša je pljuštala kad je napuštao Tokio, ali je prestala negde iza Nasua. Dok je pravio predah na odmorištu kod Abukume, nebo se razvedrilo. Pomislio je da bi trebalo Kani telefonom da javi dokle je stigao. Bilo bi baš zanimljivo kad bi od tog putovanja napravili igru: on bi vozio automobil, a ona bi istovremeno pratila njegovo kretanje gledajući u mapu. Igra bi bila još zanimljivija kad bi se gledanju u mapu dodalo čitanje podataka o vremenskoj prognozi na odredištu. U ovoj fazi, Kanino zaduženje bi bilo da se telefonom obavesti o vremenskoj prognozi između Korijame, Sendaija i Morioka. Tada bi joj bile jasne dimenzije japanskog arhipelaga i vazdušne mase koja utiče na vremenske prilike. Ako bi u autu postojali još i termometar i barometar, bila bi to prava lekcija iz meteorologije. Idealna zabava za oca i kćerku koje deli velika razdaljina.

Ali, u to doba dana Kana nije kod kuće. Sad u školi uči trigonometriju, participe u engleskom jeziku, sluša o zaveštanjima prvih careva i značaju preambule japanskog Ustava. Ili o teškim jadima neke svoje drugarice. Ili razmenjuje ceduljice u kojima se podsmeva nekom svom profesoru neznanici. Jede čokoladu. Posle toga počinje joj trening. Trening je izgleda bio važniji deo njenog školskog života od časova. To njeno vežbanje s mnogo žara traje zatim satima, sve od časa kada magličasti zraci popodnevnog sunca prodru kroz visoke prozore gimnastičke sale, pa do poslednjeg trenutka, kada

podigne glavu ka svetlosti sijalica koje su potpuno smenile sunce i primeti da je napolju konačno pao mrak. Kako su samo ponosne te devojčice što ulažu velike napore i provode silne sate u oblikovanju svojih tela kao da su neke nerastegljive grudve.

Onda će otići u neki restoran na železničkoj stanici da prezalogaje dok se valjaju od smeha zbog nekih besmislenih šala. I taj običaj je neodvojivi deo treninga, neka vrsta mentalne gimnastike. Posle toga se razilaze i svaka ide svojoj kući. Da li onda Kana, kad se vrati u praznu kuću, na brzinu spremi neku hranu, pojede je sama dok gleda televiziju, okupa se, malo uči pa legne u krevet? Ili s nekim priča telefonom do kasno u noć? Kosu pere ujutru. Takav je njen dan, njen ustaljeni ritam.

Iza Abukume protezale su se planine. Pejzaži su iskršavali jedan za drugim, ispresecani krivinama koje je isertao put. Činilo mu se da će ako samo prođe još jednu krivinu, ako samo pređe još jednu uzbrdicu, na nešto već naići, ali su se bez kraja nizale samo nove krivine i nove uzbrdice. Povremeno bi pred njim iskršlo poneko ime mesta, ali ona mu nisu značila ništa. Sve su to bili samo putevi koji se račvaju nalevo, čiji pejzaži nisu ni po čemu specifični niti se nadovezuju na bilo šta u njegovom pamćenju.

Pokreti tela i rad mozga postepeno su mu bivali sve više mehanički i uskoro je počeo da oseća da mu se vidno polje sužava. Vozio je sredinom svoje trake, održavajući brzinu od sto deset kilometara na sat i ravnomerno odstojanje od automobila ispred njih. Kad god bi se odstojanje smanjilo, procenjivao je da li da smanji brzinu ili da pretekne taj auto, i nametnuvši sebi takav program pratio kako se sa svakim minutom koji protiče on za još deset kilometara primakao svom odredištu. Kad bi ga umor savladao, odnosno, kada bi mu iz glave iščilelo sve osim tog programa vožnje, a taj program prešao njegov prag i zamaglio mu svest, on bi se zaustavio na odmorištu. Otišao bi u toalet. Popio kafu iz papirne čaše, protegnuo kičmu. Prošetao se po kraju. I to je bio deo programa.

Ljudi ne primećuju da prepuštanje funkcionisanju po ustaljenom programu stvara neku vrstu zadovoljstva. Zapravo primećuju, ali za to nemaju odgovarajući izraz. Ponavljanje jednih te istih radnji, kao kad čovek ore i s vremenom smanjuje neobrađeni deo polja, ili samo hoda

za stadam ovaca koje prate svog predvodnika i pazi da stado ne zaluta ili se previše ne približi vukovima i divljim psima. Ili dok u jednom danu precizno izrađuje sto ili dvesta predmeta istovetnog oblika. Ponavljajući jednu te istu radnju, svoje telo učimo nečemu. U tome nalazimo zadovoljstvo. Kao Kana na gredi, parteru, dvovisinskom razboju ili u preskoku.

Iza Sendajja pridružila su mu se dvojica iz Odeljenja za održavanje ogranka njegove firme pa je njima prepustio vožnju. U večernjim časovima stigli su u Misavu i tu su prenoćili. Narednog dana, dok su njih dvojica obavljali redovne provere i poslove na održavanju, njemu su poslovođe pogona govorile o radu mašina koje je isporučila njegova kompanija. Posle podne je imao izlaganje o napretku najnovije tehnologije i budućim tendencijama. Rekao je da je usled digitalizacije telekomunikaciona oprema postala mnogo otpornija na spoljnu buku i smetnje. Uz pomoć crteža na tabli je kao najistaknutiji primer toga objasnio komunikacioni sistem bespilotne sonde poslate da istraži planete izvan pojasa asteroida. Neophodna su velika unapređenja više aspekata njenog funkcionisanja da bi sonda mogla da pošalje ogromnu količinu informacija sa tako velike udaljenosti od nekoliko desetina milijardi kilometara. Sada se ta dostignuća prenose na razne oblasti. Posle toga, Fumihiko je prešao na priču o centralnom kompjuteru za koordinisani nadzor nad svim tim telekomunikacionim uređajima, što je njegova uskostručna oblast.

Kad se vratio u hotel oko jedanaest sati, pokušao je da pozove Kanu telefonom. Ona je verovatno već bila zaspala, jer, kad je posle sedmog zvona konačno podigla slušalicu, mrzovoljno mu je samo kratko odgovarala. „Dobro sam, šta je moglo da mi bude?” Ne treba da je opterećuje bespotrebnom brigom. Niti je prosula lonac vrele vode na sebe i opekla se, niti se školski autobus survao s litice. A ni napasnik je nije pretukao nasred ulice. U glavi ti je program koji se zove „roditeljska brigada” i samo zato brineš, pomislio je. A ako ne bude program redovno ažurirao u skladu s razvojnom fazom, Kana će ga grditi da se prema njoj stalno ophodi kao prema detetu. I dok je tako

odsutno razmišljao koji bi to njegov sledeći program u odnosu prema njoj trebalo da bude, utonuo je u ošamućeni san.

Narednog dana, na povratku kući, imao je isti utisak o putu kao i na dolasku. Sva trojica su zajedno došla do Sendaija, tamo je svratio u kancelariju svoje firme i uspeo da udene ručak između dva sastanka. Kad je završio što je imao i izašao na autoput, već je bilo dva sata. Posle kraće vožnje, osećaj umora počeo je da mu preplavljuje telo. Stigao je do petlje Fukušima-Iizaka. Preselo mu je kad je ugledao tablu na kojoj je stajalo da ima još dvesta pedeset kilometara puta. Uza sve to, da li zato što se prehladio, glava mu je bila teška, kao obavijena maglom.

Crvena svetla zadnjih farova automobila ispred njega vidljiva kroz prednje staklo igraju mu pred očima kao u nekoj video-igrici. Pomeraju se levo-desno, čas se približavajući, čas udaljavajući, svakako u sprezi s njegovim rukovanjem volanom i papučicom za gas, ali mu taj prizor uopšte ne deluje stvarno. S druge strane stakla postoji samo vakuum kroz koji prolaze snopovi elektrona, a iza njega, integralno kolo i nešto malo žica. Ako nešto i pogreši, u najgorem će slučaju sa ekrana nestati sve i na sredini će se samo pojaviti znak da je igra gotova i njegov broj poena. Ne može da zamisli da bi mogla da se dogodi nesreća u kojoj bi njegov auto zaista udario u nešto čvrsto, a taj se udarac lančano preneo na njegovo telo. Ne može da poveruje ni da je njegov automobil na pravom drumu. On samo igra igricu u maloj kabini koja simulira auto.

Još uvek za volanom s tim osećajem da igra igricu, sada mu se prispavalo. Njegova zainteresovanost za crvena svetla vidljiva kroz staklo ispred njega sada je već sasvim nestala i svejedno mu je hoće li pobediti ili izgubiti. Ovo postaje opasno, pomislio je. I vidno polje mu je prilično suženo. Možda bi trebalo da napravi predah. Spazio je tablu sa oznakom za sledeće odmorište - Adatara. Još dva kilometra. Ta preostala dva kilometra vozio je sporije, prestrojen u levu traku. Pa ipak, belu graničnu liniju duž puta učvršćenu u levom uglu svog vidnog polja video je sasvim zamagljeno. Počeo je učestalo da trepće.

Adatara je bila prazna. Parkingom je brisao hladan vetar, a u uslužnoj zgradi nije bilo nikog. Iako je tek palo večer, kao da je bila mrkla noć. Sedeo je u uglu restorana i pio kafu. Napolju se već smrklo.

Na velikom prozorskom staklu, tačkasti odsjaj redova svetlašaca sa tavanice proteže se u daljinu, poput niza svemirskih brodova koji samo što meko ne otplove, jedan po jedan, ka nekoj veoma udaljenoj tački. Napolju se prostire vakuum, ne tobožnji vakuum kao u katodnoj cevi, nego pravi, beskonačni vakuum u kom ničeg nema.

Bilo bi dobro kad bi kofein delovao, misli on. Ipak, Tokio je još daleko.

Imao je utisak da mu se glava već malo razbistrila i hteo je da ustane, kad je neko zastao u prolazu pored njegovog stola.

„Ovaj, izvinite molim vas”, začuo se snebivljiv glas.

Podigao je pogled pomislivši da je to neko koga poznaje. Stranac, punačak i prosečne visine. Lice mu je nepoznato. Govori polako i veoma učtivo.

„Želeo bih nešto da vas zamolim.”

Isprva je na oprezu. Razmišlja u pravcu: ili je trgovački putnik, ili urbuje za neku crkvu, ili je prevarant. A ako je stranac, odakle li je? Ima, doduše, tih sitnih prevaranata što natučaju japanski, ali mu nije tako delovao. Onako u sakou od tvida, sa zagasito crvenom kravatom, izgledao je kao poslovni čovek.

Blago je klimnuo glavom. Čovek je seo preko puta. Delovao je deset godina stariji, a možda su bili i istih godina. Njegov japanski daleko od toga da je bio nemuš. Govorio ga je smireno, pravilno. Lice okruglo, gusti brkovi, ivice očiju spuštene nadole. Nije Zapadnjak, verovatno odnekud više ka istoku. Crven u licu.

„Našao sam se, znate, u maloj nevolji, pa sam dao sebi slobodu da vas upitam da li ste u mogućnosti da mi pomognete.”

Gledao ga je u oči dok je govorio, a u njima je bilo nečeg što je odavalo utisak kao da se suzdržava da ne prsne u smeh. Japanski je govorio odlično, ali malo previše učtivo. Neki dobar đak veseljak.

„Oprostite, nisam se predstavio. Evo, izvolite.”

Iz unutrašnjeg džepa izvadio je futrolu sa vizit-kartama i dao mu jednu. Imao je debele prste i punačku šaku obraslu crnim maljama. I način na koji mu je predao vizit-kartu bio je u maniru kakav se uči u školi. Na vizit-karti je pisalo: „Sibirska kompanija za izvoz drvene građe, direktor predstavništva za Japan, Pavel Ivanovič Kukin.” Adresa predstavništva bila je u tokijskoj opštini Minato. Rus, dakle.

„Nešto želite mene da...”

„Da, znate, automobil mi se pokvario...”

„Da?”

„Počecu otpočetka. Ja u Tokiju radim na poslovima izvoza drvne građe isključivo iz Sovjetskog Saveza u Japan. Juče sam otišao u Fukušimu, i ovde sam se zatekao na povratku u Tokio kada je auto počeo da mi otkazuje. Odvezao sam ga tu na servis da ga pregledaju...”, rekao je Rus pokazujući kroz tamno prozorsko staklo preko puta, „ali nemaju taj deo pa su mi rekli da ne mogu da ga poprave do sutra. Ne bi mi smetalo ni da ovde ostavim auto, ali danas neizostavno moram da se vratim u Tokio.”

Slušao je ćutke. Koliko god taj čovek govorio, onaj utisak da se suzdržava da ne prsne u smeh uopšte se nije gubio. Da li je to važno i kad je govorio na ruskom? Da li je svih ovih četrdeset-pedeset svojih godina proživio suzdržavajući smeh?

„Veoma je drsko od mene da molim potpuno nepoznatog čoveka za tako nešto, ali ukoliko se vi vraćate u Tokio, da li biste bili tako ljubazni da mi dozvolite da se povezem s vama? Uveravam vas da nipošto ne bih dozvolio sebi da vam budem na smetnji.”

Nije čuo šta mu čovek govori. Samo je slušao njegove reči. Mora da ima dugogodišnju praksu. On sam engleski nije govorio ni izbliza tako dobro.

Prenuo se i razmislio šta ga čovek moli.

„Vi ste Rus?”

„Da, iz Sovjetskog Saveza.”

„Koliko ste u Japanu?”

„Ima valjda deset godina. Da, deset.”

Razmislio je o dužini perioda od deset godina. Mora da je bilo teško do ove mere usavršiti japanski. U trenutku, sama pomisao na taj desetogodišnji trud navela ga je da se seti sopstvenog umora, a kad su mu se misli vratile na njega samog, kroz glavu mu je proletela ona razdaljina do Tokija.

„Pa, dobro”, rekao je Fumihiko. „Dozvoliću vam da se povezete sa mnom, ali imam dva uslova.”

Čovek ga je gledao pravo u oči.

„Prvi je da nema pušenja. Drugi, da vi vozite. Ja sam već potpuno izmožden.”

Rus se sad stvarno nasmešio. Oči mu se iskosiše, usta razvukoše u široki osmeh.

„Ah, baš vam hvala! Prihvatam oba uslova. Nisam pušač, a vozim odlično. Otkad sam stigao u Japan, nisam imao nijednu nezgodu, nijedan saobraćajni prekršaj.”

Obojica su ustala i pošla napolje.

Preko puta velikog parkinga bila je benzinska stanica. Tamo su obavljali i sitne popravke.

„Ono je moj auto”, rekao je Rus pokazujući u pravcu benzinske stanice. Na samom kraju stajao je omanji plavi auto.

„Sutra će biti gotov?”

„Da, tako su mi rekli. Doći će jedan moj zaposleni da ga preuzme.”

Fumihikov auto nije bio automatik, ali kada je Rus iz jednog-dva puta osetio kvačilo, počeo je glatko da menja brzine i već vozio auto kao svoj. Bez problema su se uključili u autoput.

„Kako beše ime?” oglasio se Fumihiko, pošto je posle izvesne vožnje njegov saputnik stekao osećaj o automobilu.

„Kukin. Pavel Ivanovič Kukin.”

Rekao je to razgovetno, po tačnoj transkripciji ruskog imena na japanski.

„Tako je, gospodin Kukin. Sigurno vam često kažu da odlično govorite japanski.”

„U pravu ste. Naravno da je tako, kad sam tu već deset godina. Povrh toga, rođen sam u gradu u kome postoji prva škola na svetu koja je uvela učenje japanskog jezika.”

„Koji je to grad?”

„Irkutsk. Znate li gde je to?”

„Znam otprilike gde se nalazi, ali naravno, nisam tamo nikad bio. U istočnom Sibiru, zar ne?”

„Jeste, pored Bajkalskog jezera. Tamo je već polovinom osamnaestog veka postojala škola japanskog jezika. Učitelj je bio jedan prognanik iz Japana.”

Kukin je zatim pričao o tome da je Bajkalsko jezero istog oblika kao najveće japansko ostrvo Honšu, i da u njemu čak postoji

poluostrvo koje se poklapa s Tokijskim zalivom. „Kad bi moglo da se prenese, tačno bi se uklopilo”, rekao je Kukin kroz smeh. Zvučalo je kao da je tu priču do sad nebrojeno puta ponovio mnogim japanskim sagovornicima.

„Smem li da pitam kako je vaše ime?”

„A, da, izvinite. Ja sam Fumihiko Takacu.”

„Gospodin Takacu, dakle.”

Dva muškarca su zatim izvesno vreme ćutala. Sad kada se čovek predstavio i završio s pričom koja se nadovezivala na tu temu, izgleda više nije imao šta da kaže. Fumihiko ne progovara. Auto klizi niz drum.

Posle nekog vremena, Fumihiku se prispavalo. Kukin je vozio sigurno pa je mogao da se opusti, u autu je bilo toplo a njegov umor bio je pretežak. Lep je osećaj osloniti glavu na naslon i dremati. Činilo mu se da sanja, ali su oblici koji su u njegovom umu iskršavali jedan za drugim bili zamagljeni i potpuno nepovezani. Imao je osećaj da je takvo stanje trajalo veoma dugo, ali je i to možda bila iluzija.

Kada je nedugo potom otvorio oči, setio se gde se nalazi i čudnog Rusa pored sebe. Pogleda napred. Zadnji farovi automobila ispred njih izgledaju razmrljano. Svetla na još većoj udaljenosti gube se u magli.

„Spustila se magla”, rekao je Kukin, valjda primetivši da je on otvorio oči.

„Obično je nema u ovo doba godine”, rekao je Fumihiko još uvek mutne glave.

Pod snopom svetlosti farova magla plovi i kovitla se. Još nije toliko gusta. Kukin je malo smanjio brzinu. Fumihiko mu je pokazao gde se nalazi prekidač svetla za maglu.

„Jednom davno sam u magli pogledao smrti u oči”, rekao je Kukin.

„Kad je to bilo?” Glava mu je bila već malo bistrija.

„Bio sam dete. Imao sam oko deset godina. Često smo išli na klizanje. Bila su to druga vremena, živeli smo u oskudici, ali sam za prethodni rođendan bio dobio klizaljke na poklon. Jedan očev radnik mehaničar napravio ih je od gvozdеног lima sa pokvarenog traktora. Bio sam veoma ponosan na njih.”

„I ja sam se klizao”, ubacio se Fumihiko.

„Zaista?“ rekao je Kukin, ali je samo nastavio svoju priču. „Uvek smo se klizali na klizalištu napravljenom pored gradske reke, ali smo jedne nedelje moja dva druga i ja poneli sendviče i vozom otišli do reke Angara, dve stanice udaljene odatle. Od tog mesta pa sve do Bajkalskog jezera reka je bila široka, kao da je bila deo samog jezera. Bila je potpuno zaleđena. Sam led je bio pun neravnina i teži za klizanje od onog na klizalištu, ali je ipak bilo zabavno praviti krivine po ledu zaobilazeći velike izbočine. U svakom slučaju, toliko je bilo to ledeno prostranstvo da našoj radosti nije bilo kraja. Bio je lep, vedar dan. Mogli smo da se klizamo do mile volje.

„Železnička stanica nalazila se na obali reke, a pored se uzdizao veliki dimnjak, koji je bio lako vidljiv i izdaleka. Mislio sam da se bez greške mogu vratiti nazad čak i ako se malo udaljim, samo ako se budem rukovodio tim dimnjakom. I tako sam išao sve dalje i dalje. Moja dva druga su pored obale reke pronašla slomljeni štap i drvenu letvu i ostala su tu da vežbaju hokej. Ja sam nastavio, povremeno se osvrćući da se uverim da još uvek mogu da vidim dimnjak, ali sam sa svakom stotinom metara udaljenosti sve jače osećao mešavinu ponosa i uznemirenosti.”

Tako se oseća svako kada ode daleko, mislio je Fumihiko. Pa ipak, u toj priči bilo je njemu nečeg poznatog.

„Ubrzo je dimnjak izgledao kao palidruce. Pomislio sam da sam otišao predaleko i rešio da se vratim. Bio sam tako ponosan. Poželeo sam da ostavim neki trag koji bi posvedočio dokle sam otišao.

„Nedugo pošto sam krenuo nazad, primetio sam da iznad zaleđene površine jezera plovi nešto beličasto. Magla. Pogledam gore: nebo je vedro, plavi se. Žmarci su mi podišli niz kičmu. Čak i usred grada, magla je umela da se spusti u trenu oka tako da se više nije mogao videti ni prst pred nosom. Morao sam što pre da stignem do dimnjaka. Magla je, međutim, iz časa u čas bivala sve gušća, obavivši i dimnjak i sve ostale građevine na obali. Kao bez duše jurio sam u pravcu u kome sam poslednji put video dimnjak. Bio sam ubeđen da ću stići do vozne stanice, samo ako nigde ne skrenem i nastavim u tom pravcu.

„Vazduh koji sam udisao bio je već snežno beo. Kad sam pogledao gore, nebo je još uvek bilo plavo. Magla se od površine jezera uzdizala

najviše desetak metara. A ako je bila deset metara visoka, trebalo bi da sam mogao da vidim i velike zgrade na obali jezera i dimnjak i brežuljak, ali ja nisam video ništa. Samo blistavo sunce koje obasjava beli svet. Počeo sam da gubim pribranost.”

Kukin je umeo vrlo vešto da pripoveda. Dok je napetost rasla, Fumihiko ga je slušao bez daha. Nije progovarao ni reč.

„Dok sam tako hitao sve većom brzinom u pravcu za koji sam verovao da je pravi, iznebuha sam tresnuo. Izgleda da sam se bio sapleo o neku izbočinu koja je štrčala na ledu. Tako sam se preturio i pao da sam se posekao pored oka. I na ledu je ostao trag krvi. Ali, nije me mnogo bolelo. U svakom slučaju, nisam mogao da razlikujem da li me boli ili je samo promrzlo a i odmah je prestalo da krvari. Problem je bio u tome što sam usled pada potpuno izgubio pojam o orijentaciji.

„Digao sam se i zapiljio oko sebe. Nisam video ništa. Svud je bilo samo belo i ništa se nije videlo. Tumarao sam na sve četiri nadajući se da ću pronaći tragove sopstvenih sličuga, ali sve što sam mogao da vidim bio je prirodan reljef i naprsline po ledu, ne pronalazeći brazde koje su sečiva mojih klizaljki mogla da naprave. Nebo iznad moje glave i dalje je bilo plavo, ali na pedeset stepeni severne geografske širine veće se rano spušta čak i u proleće. Ako budem dočeka noć tako u magli, znao sam da ću se smrznuti. Potpuno sam se prestravio.”

I u ovom stvarnom svetu, magla pred šoferšajbnom bivala je sve gušća. Obasjana svetlima za maglu, ličila je na žuti zid koji se talasa. Kukin je još više usporio auto. Jedva vidljivi zadnji farovi automobila ispred njih kretali su se napred. Fumihiko je bez reči slušao priču.

„Pokušao sam glasno da dozivam. Osluškivao sam neće li mi neko odgovoriti, ali nije bilo nikakvog zvuka. Kao da je magla bila upila sve zvukove ovog sveta. Čak se ni moji povici iz sveg glasa izgleda nisu čuli dalje od pet metara. Pošao sam napred nekoliko metara u pravcu u kome sam mislio da se nalazi dimnjak, ali pošto sam postao u to nesiguran već trenutak potom, stao sam. Na mestu sa koga je svaki pravac izgledao potpuno isto, nisam uopšte više znao šta je gde. Nisam mogao da se pomerim.

„Kad se ne pomeraš, vrhovi prstiju na rukama i nogama počinju da mrznu. Ne znajući više šta da radim, čučnuo sam tu gde sam se zatekao. Možda sam malo i zaplakao. Kasnije sam shvatio da je to u

stvari potrajalo najviše desetak minuta, ali mi se tada činilo kao tri sata. Nije delovalo da će se magla podići, a ja nisam čuo nikakav glas.”

„Pa ipak ste se spasili”, ubacio se Fumihiko.

„Jeste, tako se završilo”, rekao je normalnim glasom Kukin, kao da se sa žaljenjem iz dalekog Irkutska vratio u svoju stvarnost u tom autu sred Japana. Izgleda da sam rekao nešto što ne treba, mislio je Fumihiko.

„Pas me je spasao”, rekao je Kukin.

„Pas?”

„Tako je. Dok sam sedeo nasred tog leda, iznenada je iz magle iskrsnuo jedan veliki pas. Snažan smeđi pas, duge kudrave dlake i kratke njuške. Ugledao me je, pomalo prezrivo frknuo kroz nos i pošao nazad na istu stranu odakle je i došao. Skočio sam i krenuo za njim. Pas je jurio bez zastajkivanja, osvrćući se povremeno iza sebe i proveravajući da li ga pratim. Trčao je prilično brzo, ali pošto sam imao klizaljke uspevao sam da ga sledim. I onda, posle jedno deset minuta jurnjave, odjednom sam opazio da se nalazim na mestu otprilike sto metara daleko od obale jezera. Na obali magle nije bilo. Da li zbog temperature vazduha, tek, magla se spustila samo na led. Pratio sam obalu i stigao do stanice. Psu se negde usput naprasno izgubio trag.”

„Ah, i ovde se magla izgleda podigla.”

Kad su bolje pogledali, magla koja se zadržavala površ druma bila se potpuno razvejala, a crvena svetla zadnjih farova daleko odmaklih automobila sada su bila jasno vidljiva.

„Šta je bilo s tim psom?”

„Ne znam. Ili je samo zalutao u tu maglu da se poigra, ili ga je instinkt vernog psa naveo da dođe u pomoć detetu. Kad sam povratio dah, počeo sam da ga tražim tamo-amo po obali, ali njega nigde nije bilo. Od tada ga više nikad nisam video. Ovo je valjda prvi put da sam nekom ispričao tu priču.”

„Nikome niste rekli?”

„Da. Da sam ispričao roditeljima, zaradio bih grdnju. Ispričao sam onoj dvojici drugova koji su se zadržali blizu obale, ali mi nisu poverovali. Rekli su mi da sam pekmez i da sam sigurno samo nešto

malo zašao u maglu, pa preuveličao celu priču. Zato više nikome nisam ni govorio.”

„Ja vam verujem. Imali ste sreće”, rekao je Fumihiko.

„I ja tako mislim.”

Posle toga više nisu razgovarali ni o čemu posebnom. Kukin je valjda bio zadovoljan što je ispričao tako dramatičnu priču, pa je nastavio ćutke da vozi. Razmišljajući o tome da taj Sibir mora da je zanimljivo neko mesto, Fumihiko je ponovo zadremao.

U pola osam ušli su na gradski autoput i on je zatim odbacio Kukina u blizini njegove kancelarije u centru. Kukin je pitao može li da dobije njegovu vizitkartu i on mu ju je dao.

„Hvala vam najlepše. Nadam se da ćemo se ponovo sresti”, rekao je Kukin i ušao u veliku zgradu. Fumihiko nije verovao da će se to desiti.

„I, šta ti je čudno u toj priči?” pitala je Kana s ozbiljnom grimasom na licu.

„Nije ona čudna sama po sebi. Ali, čudno je to što sam i ja jednom doživeo nešto veoma slično.”

„I tebi, tata, klizanje umalo da dođe glave?”

„Nije baš dotle došlo. Bio sam na jezeru Suva. Dok sam išao u osnovnu školu, nedeljom sam odlazio u ledenu dvoranu i naučio dobro da klizam. Sećaš se one moje tetke Tomoko? Jednom je ona pošla na jezero Suva i rekla da će me povesti. Ne znam kako sam mogao da idem kad nije ni bio zimski raspust. Valjda je škola bila zatvorena zbog epidemije gripa, ili tako nešto. Uglavnom, išao sam na jezero Suva i uživao sam u tome da klizam po ledu sam samcat. Bio je radni dan i druge dece nije bilo. E, onda se spustila magla. Pošto sam živeo u gradu, maglu maltene nikad pre nisam ni video, pa mi je bilo zabavno da jurcam a da ne vidim ni prst pred okom. Dok sam se dozvao k sebi, više nisam znao na kojoj je strani obala.”

„I onda je došao ogroman pas i izbavio te, je l' da?”

„Ne, nije došao pas. Bilo bi još bolje da mi je u pomoć pritekla barem lisica iz hrama Suva, ali mi je u spas došao miris karija.”

„Dotrčao kari s pirinčem, sve mašući repom?”

„Nemoj da se glupiraš, baš bi kari dotrčao! Jednostavno, u trenutku sam osetio miris karija. Neko ga je pripremao u jednoj od kuća na obali. Tako sam prestao da paničim. Ako mi miris karija ide u susret, to je značilo da vetar sa obližnje obale duva ka meni. Kad sam malo razmislio, setio sam se da se i magla širi sa obale. Vetar je bio sasvim slab, ali sam polako krenuo da klizam suprotno od toka magle. Posle jedno dvesta metara, ugledao sam obalu.”

„Stvarno jeste slična priča. Jesi li je nekome ispričao?”

„Mislim da nisam. I sam sam na to potpuno zaboravio. Zato sam i pomislio, slušajući priču tog čoveka, da je to baš čudno. Mada mu je nisam ispričao. On je baš čudan tip. Iz čista mira seo u tuđa kola i ispričao takvo nešto. A možda su svi Rusi takvi.”

„Volela bih da ga upoznam.”

„Ko zna, možda ćemo se ponovo sresti”, rekao je Fumihiko.

2

Samo sam jednom bila kod tate na poslu.

Tad sam išla u peti osnovne. Još uvek smo bili zajedno tata, mama i ja. Mama je i pre toga radila u prodaji nakita, ali je tačno u to vreme bila otvorila svoju radnju i stalno je kući dolazila kasno, jer je i posle zatvaranja morala da sređuje račune ili već nešto da radi. Tata je kao i sada tri dana u nedelji odlazio na posao, a preostalim danima radio je kod kuće. Pošto je onaj mali kompjuter kod kuće bio povezan s onom velikom mašinom na poslu, nije morao svaki dan da odlazi tamo.

Jednog dana, mora da je to bio prvi ponedeljak posle školske priredbe, tata je rekao da ima posla u kancelariji, ali da će povesti i mene, pošto mu treba samo sat vremena da ga završi. Rekao je da ćemo posle toga zajedno u bioskop. Ja sam naravno sva srećna pošla s njim.

Pitanje je bilo šta ću ja za tih sat vremena raditi u tatinoj firmi dok on bude završavao svoje poslove. Tata je malo razmislio, pa me je poveo u neku veliku sobu s visokom tavanicom. U jednom uglu sobe

bio je kompjuter veliki kao sto. Po podu je bila razvučena gomila kablova, a nasred prostorije stajala je velika kockasta kutija od tri metra, napravljena od debele providne plastike. Oko kutije je stajalo nekoliko ljudi u belim mantilima.

Tata je prišao jednom od njih i nešto mu rekao. Mislim da ga je zamolio da pripazi na mene.

„Čekaj me tu. Možeš da gledaš eksperiment, ali nikome ne smeš da spominješ ono što ovde budeš videla.”

Nisam bila sigurna da li je to tata rekao ozbiljno ili me je zadirkivao, i samo sam klimnula glavom.

Tata je otišao. Ja sam sela na jednu od stolica koje su stajale pored kutije i pogledala unutra. Na unutrašnjoj strani jednog zida bila su prikačena nekakva tri mikrofona iz kojih su virile žice. Na dnu, u uglu, bila je neka malena sprava složenog oblika iz koje je izlazila tanka cevčica. Ličila je na pištolj. Osim toga u kutiji nije bilo ničeg.

Oni ljudi u belim mantilima dugo me nisu ni primećivali. Proveravali su elektriку, prokontrolisali program (zapamtila sam te reči kad sam kod kuće gledala tatu kako radi). Uskoro je neki čovek rekao: „OK, idemo.”

Taj je iz ugla sobe doneo teglicu i otvorio vratanца sa jedne strane kutije. Čovek koji je stajao pored konzole kompjutera rekao je: „Može.”

Onaj što je doneo teglicu pažljivo je skinuo poklopac i prislonio njen vrh tačno uz otvor. Pregršt nečeg sićušnog i crnog izletelo je pravo u kutiju. To su bile desetine muva. Prvo su se rojile kao neki crni oblak, ali su ubrzo počele da lete svaka na svoju stranu. I onda, ta sprava što je ličila na pištolj počela je da se pomera - cak, cak, cak - i da nišani jednu po jednu muvu. Malo je pratila muvu i onda je ispalila neku iglu ili tako nešto. Kad je to pogodi, muva padne. Ista stvar kao neki pištolj kojim se puca u ptice, samo što ne ispušta nikakav zvuk i što niko određen njime ne rukuje. Sprava je pogađala jednu muvu za drugom i posle nekoliko minuta više nije ostala nijedna.

Gledala sam i divila se. Mislila sam da verovatno one stvarčice što liče na mikrofone traže muve i to kažu kompjuteru, a da kompjuter onda kaže pištolju na šta da cilja. Ali, pošto ima mnogo muva, a i one lete na sve strane, teško ih je razlikovati. Mogu da ih sliste samo zato

što im je kompjuter tako pametan. Bilo mi je malo žao muva, zato što nikud ne mogu da pobegnu.

To isto su ponovili tri puta. Ja sam širom otvorila oči i gledala kako muve svaki put padaju jedna za drugom. Kad se to ponovilo bezbroj puta, počela sam da shvatam šta se dešava. Sprava prvo sređuje muve koje lete blizu nje. Pošto joj je lako da nanišani muve u blizini, one odmah popadaju. Treba joj vremena da nacilja one koje su daleko, pa zato dugo čeka pre nego što ispali iglu. Igla je samo jednom promašila. Sprava je malo pričekala pa je ispalila još jednu iglu i ta je oborila muvu iz mesta.

Treći eksperiment je bio poslednji za taj dan. Svi su se skupili oko kompjutera i počeli da diskutuju o raznim stvarima gledajući u zapis. Jedan je otvorio vrata sa jedne strane kutije, ušao unutra i pomeo sve mrtve muve. Došao je do mene onako s đubravnikom u rukama. Kad sam pogledala, videla sam da su sve muve probodene iglom tankom poput šivaće. Nekoliko muva se još koprcalo.

Taj čovek me je pitao: „Da li ti je bilo zanimljivo?” Bio je mlad i lep.

„Jeste”, odgovorila sam. Mislila sam da bi trebalo da kažem još nešto pa sam ga pitala: „Je l' ne ubijate leptire?”

„Leptiri ne ispuštaju nikakav zvuk kad lete pa ne mogu da se nanišane. Mogli bismo da gađamo pčele, ali su one skupe.”

„Jesu li muve jeftine?”

„Postoje mesta gde se one uzgajaju za potrebe eksperimenata i prodaje zoološkim vrtovima. Koriste se za razne svrhe - kao hrana za kameleone i slično.”

Klimnula sam glavom. Razmišljala sam šta li je jednoj muvi bolje: da je pojede kameleon ili da je ovde proburaze iglom.

Vratio se tata.

Otišli smo pravo u bioskop. Kad se završio film, pošli smo kući i, na povratku, u vozu, ja sam se setila muva.

„Je li, je l' teško napraviti onakvu spravu?”

„Isprva je bilo veoma teško. Položaj na kom se nalazi muva znamo zahvaljujući onim troma mikrofonima. Odabрати jednu muvu od svih njih i predvideti gde će ta muva odleteti već sekund kasnije - to je ono što je teško. Da je tu samo jedna muva koja se ne pomera,

svako bi mogao da je pogodi. Mašina je usavršena još pre tri godine, a sada se koristi samo za istraživanja. Zato sam mogao i tebi da je pokažem.”

„A šta je to?”

„To se zove demo uređaj za sistem automatskog upravljanja protivavionskim topom. A to što ispaljuje igle je vazdušni pištolj, kao neka vrsta duvaljke.”

„Jadne muve.”

„Baš tako. Muve nemaju ni projekte, ni automate, ni bombe, nemaju elektronske protivmere a ni protivradarske patrone, pa je sve to potpuno jednostrano. Trebalo bi da razmislimo o tome možemo li ubuduće nekako da naoružamo muve.”

„Stvarno?”

„Ma, šalim se. Pa i ta mašina je stvarno smešna. Najobičnija igračka s kompjuterom. Koliko god da je uvećaju, nije ona nešto što se stvarno može upotrebiti.”

Kad je to rekao, tata je napravio pomalo ironičnu grimasu, kakvu nikad nisam videla kod kuće.

Nekoliko dana po povratku iz Tohokua, Fumihiko je primetio da ga prate prizori iz Sibira. Izgleda da je priča onog Rusa nenadano prodrila do nekog dubokog mesta u njegovom umu. Ne toliko dok je obavljao posao, ali u trenucima dokolice, mogao je da vidi predele koje uopšte nije poznao. Prostranstva pod snežnim pokrovom, nepregledne zimzelene šume, ogromne reke okovane ledom, gradiće u mraku kojima idu sanke s konjskom zapregom, ljude umotane u debele ogrtače. On, naravno, tamo nikada nije bio, niti se sećao da je nedavno takve pejzaže video na filmu ili u nekoj monografiji. Da li je to bila samo njegova mašta? Pa ipak, dok je vozeći se u gradskom vozu na posao odsutno kroz prozor gledao pejzaže kako promiču, dok je uveče na brzinu spremao neko jelo čekajući da se Kana vrati kući, ili za ono kratko vreme otkad otvori oči pa dok ne ustane, u svojoj glavi skicirao je razna ledena prostranstva.

Izdišući beličast dah, mali konj vuče sanke. Ispod njegove brade i oko očiju beli se led. Na sankama sedi jedan muškarac. Čovek olaš

drži uzde, ali konj, kao da odlično poznaje put, žurno skreće iza ugla i kaska na putu kući. Da nije muškarac na sankama zadremao?

Obasjano hladnim suncem sa linije horizonta kroz vrhove krošanja zimzeleno drveće pokazuje svoje prelepe siluete. Na vrhovima njihovih grana svetluca led. Ispod prolazi voz. Ispuštajući oblake pare, dugačak teretni voz prolazi dok tlo pod njim podrhtava. Probijajući se kroz guste oblake, sunce je bledunjavi beli krug. Iza niskih gustih oblaka razvučenih po južnom nebu nazire se sunce, ali oblaci koji prekrivaju nebo iznad još su gušći, još su teži. Do konačnog zalaska niskog poluprozirnog sunca ostalo je još samo dva sata. Ali posle toga, tokom duge noći, odblesak noćne svetlosti na snegu i dalje će svojom bledom svetlošću obasjavati sve, i svi će magloviti oblici i dalje biti vidljivi. A pošto vetra nema, studen ne deluje tako oštra.

Moguće je da ponegde greši, misli Fumihiko. On ionako samo zamišlja jedan potpuno nepoznat predeo. Možda sunce jače obasjava tlo, a možda i voz bešumno juri tuda ne ispuštajući nikakvu paru. A možda čak ni u Sibiru više nema sanki s konjskom zapregom. Ili ljudi dok zima traje ni nos ne promole iz svojih kuća, nego kao medvedi prespavaju zimski san. Čak ni kad tako razmišlja, prizori sa sankama s konjskom zapregom i vozom koji ispušta paru ne izlaze mu iz glave. Uživao je u tome da te prizore zamišlja nebrojeno puta.

Upravo zato se nije naročito iznenadio kad ga je Rus pozvao telefonom. Fumihiko se javio kao da je čekao njegov poziv. Možda mu se negde u pameti javila želja da sazna još više pojedinosti o dalekom svetu za koji mu se iznenada pobudilo interesovanje. Telefon je zazvonio kasno popodne, onog dana kada je Fumihiko, puna tri dana zatvoren u kući, konačno završio rad na reviziji jednog velikog projekta.

„Halo, ovde je Kukin. Pre neki dan ste bili tako dobri da me povezete svojim autom”, začuo se izuzetno ljubazan glas, i Fumihiko se odmah setio njegove grimase suzdržanog smeha.

„Aa, dobar dan. Je l' vam popravljen auto?”

„Da, kako da ne. Popravili su ga već sledećeg dana i vratili ga.”

Valjda iz zahvalnosti, Kukin ga je pozvao da zajedno odu na ručak. Vodiće ga u ruski restoran.

„Mogu li da povedem i kćerku?” izletelo je Fumihiku spontano.

„Naravno. Da li bi i vaša supruga želela da pođe?”

„Ne, samo kćerka.”

Čovek ništa dalje nije pitao. Pošto mu je saopštio vreme i mesto, Kukin je prekinuo vezu.

Kad je to čula po povratku iz škole, Kana se silno obradovala. Mora biti da joj je činjenica da je u pitanju Rus pobudila radoznalost. Na dan dogovora, u subotu popodne, Kana je rekla da želi da se obuče što više u ruskom stilu i njeno biranje odeće potrajalo je mnogo duže nego obično, ali kada je konačno bila gotova, ono što je imala na sebi u Fumihikovim očima nije delovalo nimalo ruski.

„Bože moj, pa da li je moguće da gospodin Takacu ima tako veliku i šarmantnu kćer?” rekao je Kukin dočekujući ih ispred restorana. Izgledao je tako razdragano, kao da su mu se svi osmesi koje je do tad potiskivao tad sabrali na licu. Ni sama Kana nije delovala nezadovoljno.

Velike porcije jela u restoranu bile su bogatog i dobrog ukusa. Kao relativno čest gost, Kukin je razmenjivao pošalice s bucmastom domaćicom restorana. Unutra je bilo prijatno toplo. Kana nije znala šta će s tolikom hranom na svom tanjiru.

„Trebaju još da jedete”, rekao je Kukin. „Veoma ste mršavi.

„I Nađa Komaneči i Neli Kim su bile mršave”, rekla je Kana.

„Aha, znači i vi vežbate gimnastiku?”

„Da, pomalo.”

Kukin se ozario.

„Kako bi bilo da dođete u Sovjetski Savez da završavate školu? Imamo mnogo odličnih trenera. Ja ću vas preporučiti.”

„Ne, nisam ni blizu tog nivoa.”

„Onda što više vežbajte da biste što pre dosegli taj nivo. Pokrenuću svoje najjače veze, napisaću vam puno preporuka i obaviti sve formalnosti. Obezbediću vam smeštaj usred Kremlja.”

„Videćemo, kad za to dođe vreme”, odgovorila je Kana stidljivo se smešeći. Potpuno je drugačija nego inače. Sva se uprepodobila, mislio je Fumihiko.

„Oduvek je bila čudno jedno dete. Grabila je svaki slobodan trenutak da dubi na glavi. Čak i za ono kratko vreme dok bi čekala autobus, nikad nije stajala normalno nego se uvek izvrtala naglavce.

Malo li skrenem pogled, eto ti nje - penje se na prvo drvo ili na telefonski stub. U početku je valjda mislila da vratilo služi za hodanje kao po žici. Kad je shvatila za šta se u stvari koristi, nije htela da siđe sve dok joj se koža s ruku nije odrala. Imala je pet preloma, posekotine da i ne brojim. Živi dokaz Darwinove teorije razvijanja životnih oblika - takvo je dete bila.”

„Teorije razvijanja životnih oblika?”

„Evolucije. Ono da je čovek potekao od majmuna...”

„Аа, зволюция. Shvatam”, s osmehom reče Kukin.

Stidljivo zagledana u pod, Kana je podigla glavu.

„Gospodine Kukin, vi stvarno odlično govorite japanski, ali da li znate šta je ovo: 'Upor prednji na višoj pritki, zamahom i zanoženjem salto napred raznožno do visa na višoj pritki'?”

„Oho, veoma dugačko. Šta bi to moglo da bude?”

„To se obično naziva Komaneči saltom. Jedan od elemenata na dvovisinskom razboju.”

„Možete li i vi to da izvedete, gospođice Kana?”

„Ne, ni slučajno. Mogu samo da izgovorim. Ima i nešto još duže: 'Upor prednji na višoj pritki, saskok podmetom sa okretom 180° i saltom nazad zgrčenim.' Kraće rečeno - Komaneči saskok. To se izvodi u završnici vežbe, pri doskoku na tlo.”

„Izvešćete nam to, nadam se, kad budete naučili.”

Fumihiko je pitao Kukina o tome kako se živi u Irkutsku. Kukin je jedva dočekao to pitanje. Bez kraja i konca, sav je srećan zaneseno pričao o svom detinjstvu, običajima svog grada, o proleću i zimi, o vozovima, tramvajima, autobusima i kočijama, pa još i o sankama s konjskom zapregom, o piću pod nazivom kvas koje se donosi i prodaje u leto i odista hladnim predelima na krajnjem severu Sibira. Fumihiko ga je slušao razmišljajući o tome kako u svojoj mašti nije previše promašio metu.

„Ona vaša priča od pre neki dan, sa klizanja - i sam sam doživeo nešto veoma slično”, rekao je.

Sa velikim zanimanjem Kukin je pomno slušao njegovu priču sa jezera Suva.

„Vas i mene skoro isto sećanje veže za led. Zato smo sigurno i postali tako dobri znanci.”

Iz njegovih usta čak je i tako otrcana reč „znanac” zvučala osvežavajuće.

„Kad malo bolje razmislim, nekad nam je Rusija bila mnogo bliskija zemlja”, rekao je Fumihiko. „Često su se pevale ruske narodne pesme, a mladi poklonici književnosti diskutovali o Dosu i Tolu.”

„Tako je. A onda se u nekom trenutku za Japance Rusija pretvorila u opakog medveda”, rekao je Kukin.

„Šta je to Dos i Tol?” pitala je Kana tiho.

„Dostojevski i Tolstoj”, odgovorio je Fumihiko. „Setio sam se jedne čudne stvari. Kad sam bio dete, napisao sam Terješkovej jedno pismo.”

„Šta? Ko je to, ta Terješkova, neka glumica?” pitala je Kana.

„Astronaut”, rekao je Kukin.

„Da, prva žena astronaut na svetu. Činilo mi se da je divna osoba, pa sam joj napisao pismo. Tad sam prvi i jedini put u životu napisao pismo obožavatelja.”

„Jesi li ga poslao?”

„Nisam. Bilo me je sramota, a i nisam znao adresu.”

Kukin se zasmejao. Smejao se grohotom toliko jako da se tresao ceo sto.

„Japanci su stvarno nepopravljivi. Ona je iz celog sveta dobila stotine pisama obožavatelja, ali iz Japana mora da joj je pristiglo svega nekoliko. Sve one što jesu napisali pisma sigurno je bilo sramota pa ih nisu poslali. Kakva adresa - dovoljno je bilo adresirati ga na ambasadu. Ni sad nije kasno. Šaljite ga što pre.”

„Ne, odavno sam ga izgubio. Osim toga, ona više i ne ide u orbitu.”

„Jeste, sad se bavi javnim informisanjem.”

„Bilo je: 'Я - чайка', zar ne?”

„Tako je. Odlično pamтите.”

„Šta je sad pa to?”

„'Я - чайка'. 'Galeb zove'. To je bio pozivni znak Valentine Terješkove. Tako se prvi put oglasila onima na Zemlji kad je ušla u orbitu.”

„Svi smo kao opčinjeni slušali njen glas preko radija. Ali ja lično više sam voleo Gagarina od nje. To je prvi čovek koji je otišao u

svemir. Bio je pravi muškarac. Divio sam mu se. Znate li koji je bio njegov pozivni znak?”

„Ne, ne znam.”

„Я - опёл’: ‘Orao zove’. Snažni orao koji visoko leti. On je 1968. poginuo u avionskoj nesreći.”

„Jeste.”

„Lepo je mogao jednom da poleti kao galeb pa da se spusti i uživa, a on je baš morao kao neki orao da da i previše od sebe”, rekla je Kana.

„Razumem šta mi govorite. Pa ipak, nama je bio potreban taj orao što leti sve više i više. Ćagarin je to odlično znao”, rekao je Kukin.

„Kad kažete ‘nama’, mislite Rusiji kao zemlji?”

„Ne. Nama dečacima. Kad odrastemo, heroji nam više nisu potrebni. Tako to biva.”

Slušajući Kukinove reči, Fumihiko je razmišljao o tome kakvi su heroji Kani sada potrebni. Na svoje iznenađenje, shvatio je da o tome ne zna ama baš ništa.

Te noći, dok je zurio u tavanicu iz svog kreveta, Fumihiko je razmišljao o tome šta li je on uopšte napisao Valentini Terješkovej. Da li je to pismo uopšte bilo moguće nazvati pismom obožavatelja? Tada je imao petnaest godina. Nije joj pisao da je divna, da je hrabra, da bi želeo da je makar jednom vidi i da bi voleo, kad poraste, da leti svemirom baš kao ona - ne takve stvari. Da je tako bilo, ne bi ni došlo dotle da iznebuha odluči i u jednom dahu napiše dugačko pismo, da ga bezbroj puta prepravlja i gotovo pismo spakuje u koverat najzad oslobođen stanja opsednutosti, gurne ga na dno fioke i ostavi ga zaboravljenog narednih dvadeset pet godina. Iako je Kukinu tako rekao, njega zapravo nije bio stid da pismo pošalje. Jednostavno, kad ga je završio, više nije osećao potrebu da ga šalje. Ionako mu motiv nije bio da dobije autogram od prve žene astronauta na svetu.

Terješkova je četrdeset osam puta obišla Zemlju. Sedamdeset jedan sat je posmatrala Zemlju sa nebeskih visina (a ona se popela do tako ogromnih visina da iznad nije mogla da vidi plavetnilo neba, već samo poput noći taman nebeski svod po kom svetle zvezdice koje ne

trepere, među kojima je jedna posebno blistava Sunce, a jedna posebno velika Mesec). Pod njenim pogledom plava, bela Zemljina kugla, obmotana tankim slojem oblaka, plovila je bešumnim kosmosom, polako i sigurno se okrećući oko svoje ose. A ona sama, u drugačijem pravcu od tog okretanja nastavljala je glatko da kruži oko Zemlje, kao da joj vezuje pojas. Zemlja se pretvorila u njeno klupko četrdeset osam puta obmotano raznobojnim nitima orbita. Ono što je tada Fumihiku bilo važno bio je njen pogled, taj pogled kojim odnekud, zametnuta među zvezdama na nebu, nežno miluje svaki kutak Zemlje. Da je osetio njen pogled, to je želeo da saopšti Terješkovojoj kada se spustila na Zemlju. Ona je prekrila Zemlju velom od svog svemirskog broda koji kruži orbitom, tim pletivom od tanke, blede paučine, ukrašavajući je lepše nego što to čine Zemljine tople i hladne struje, monsunski vetrovi, stratusi, Aurora Borealis ili Van Alenovi pojasi radijacije. Fumihiko je video to pletivo na noćnom nebu. Osetio je njen pogled koji ga posmatra s tog neba.

Samo tada nije dolazilo u obzir da baš Ćagarin bude taj koji se popeo na nebo i s te visine posmatra Zemlju. Niti bi to mogli da budu Titov ili Nikolajev, Popovič ili Bikovski. Morala je to da bude žena. Kad se muškarac popne na nebo, postaje muževniji. Postaje heroj kakvom se divi dečak Kukin. Ali onog časa kada je žena Terješkova ušla u Vostok 6 i vinula se u visine, prestala je da bude žena, ali nije postala ni muškarac, već tačka koja zrači tim čudnovatim pogledom, koji nije ni muški ni ženski, koji gleda u Zemlju i blagosilja je potpuno nas oslobađajući zablude po kojoj smo ustanovili da je Bog muškarac; postala je Bog koji nam ne sudi već nas samo gleda, samo jedan dobri anđeo koji nam daje svoj blagoslov, meko umotavajući Zemlju u svoje pletivo od orbita.

Tako nešto se nikad više nije ponovilo. Kao što je i Kukin rekao, Terješkova se spustila na Zemlju. A Fumihiko, kada je red došao na Svetlanu Savicku i Sali Rajd, doživeo je to kao obične vesti koje su mu na jedno uho ušle, na drugo izašle. Nisu mu značile ništa. Kosmos je prestao da bude carstvo anđela. Sam Fumihiko je zaboravio na to pismo, na onaj neuhvatljivi osećaj koji je teško pretočiti u reči, maglovit ali snažan osećaj koji se stiće samo gledajući gore u noćno

nebo, baš kao što je zaboravio na to da se danima mučio da to zabeleži na papiru.

Ono što sada Fumihiku izaziva osećanje prema udaljenim stvarima, slično onom koje je gajio prema Terješkovoju, jeste bespilotna sonda pre nekoliko godina sa Zemlje poslata da posećuje jednu po jednu planetu izvan pojasa asteroida. Dok je napola utonuo u svoju maštariju slušao kroz vrata Kanine sobe njeno ravnomerno disanje u snu nalik na neumorne talase, zamišljao je sondu kako leti takvim daljinama da sa njih Zemlja izgleda kao najobičnija zvezdica, malena poput Venere.

Sonda strahovitom brzinom plovi hladnim, mračnim prostorom u kome ni napred ni nazad, ni levo ni desno, ni iznad ni ispod nema ničeg, sa zabranom da ode pod okrilje gravitacije velikih nebeskih tela, onako usamljena, bešumno i mirno. Dijagonalno ispred vidi se jedna zvezda. Za tri godine, sonda bi trebalo da prođe tik pored nje. Na nju se neće spuštati. Proći će pored i izmenivši kurs privučena njenom gravitacijom, dobiće na ubrzanju u nastojanju da dosegne još dalju zvezdu. Na kraju će napustiti Sunčev sistem, u letu kroz još prazniji prostor prema dalekoj zvezdi koja ne treperi. Dok se ne približi sledećem nebeskom telu nalik na zvezdu proći će nekoliko desetina hiljada godina. Ukoliko je zanese strahovita veličina tog prostranstva, ta će zanesenost nesumnjivo trajati nekoliko desetina hiljada godina.

S vremena na vreme, sa Zemlje stižu pozdravi. Taj glas se može čuti kada se pulsni signali, elektromagnetni talasi kojima je potrebno dva sata da pređu taj prazan prostor, steknu u prijemnoj anteni koja ih željno dočekuje. Kad dođe vreme da se približi sledećoj zvezdi počće marljivo da radi, ali poruke koje pristižu dok leti ovim delom prostora još uvek nemaju neku posebnu važnost. „Zdravo” ili „hej” - u najboljem slučaju to su takve reči. Sonda na to odgovara. „U dobrom sam stanju” ili „šaljem podatke o telesnoj temperaturi, krvnom pritisku i ishrani”, „viđen je ovakav prizor” ili „usamljena sam” - po nekoliko desetina hiljada bita u sekundi takvih glasova vraćaju se za ta dva sata istim putem.

Kakav li je to osećaj da više nikad ne možeš da se vratiš na Zemlju? Mašina nema osećaje. Sonda ne oseća ništa. Samo čovek koji gleda u nebo i škilji u pravcu u kom se ona sada verovatno nalazi, iz

petnih žila nastojeći da zamisli tu ogromnu razdaljinu, ima iluziju o postojanju tog osećaja. O čemu li na tom mestu gde nema nikog i ničeg razmišlja taj uvežbani uređaj, opremljen izvorom energije, koga su potapšali po ramenu i poslali u kosmos, kako li čuje glas svog gospodara koji sa te udaljenosti do njega tek povremeno dopre?

Nema on nikakva osećanja, opet misli Fumihiko, shvatajući da su njegova razmišljanja pritisnuta zidovima dve teorije - jedne po kojoj je uređaj antropomorfan i druge po kojoj je on mehanička stvar - i da se neprestano kreće od jednog do drugog i obratno. Ipak, mnogo je ljudi koji zamišljaju daleku sondu koja nije u stanju ništa da oseća. Oni koji za nju znaju, s vremena na vreme je se sete i pokušaju da uz pomoć televizijske kamere kao njenog oka i memorije zamisle kakve to prizore ona sada vidi, sa koliko se uzbuđenja približava nekoj zvezdi koja joj je naredni cilj i kakav li je to osećaj kada oko tebe nema apsolutno ničeg. Da se ne oslanja na tu besmisleni antropomorfizaciju, čovek ne bi bio u stanju da nađe nikakvu vezu između sopstvene svesti i mašine poslate u takve daljine. To je isto kao da pokušava makar malo da pomeri promrzle prste na nogama, trudeći se da ustanovi da li su i dalje deo njegovog tela. Da bi se uverili da je sonda koja leti izvan pojasa asteroida još uvek deo njihovog sveta, zamišljaju prizore kao da ih na tom mestu vide sopstvenim očima, tu osamu u kojoj nema materije. Mnogi su ljudi bili zavedeni njome.

Možda je i Kana takva jedna sonda. Kana se već kreće nekim drugim svetom. S vremena na vreme do njega pristižu izveštaji o prizorima koje nikad sam nije upoznao. Uskoro će razdaljina između njega i njegove kćeri postajati sve veća. Biće potrebno da prođe i po nekoliko sati dok do njega ne dopru elektromagnetni talasi, i ma koliko neobične prizore ona bude gledala sa daleke planete, on o tome neće znati ništa. Ona tada više neće pripadati svom ocu: biće deo carstva zvezda. Pa ipak, ne bi trebalo da bude usamljena. Tamo će biti raznih pojava koje će je zabavljati. Šta je meni da o ovome razmišljam? Ah, i kosmos i ljudski svet preveliki su. Baš sam postao sentimentaln, mislio je Fumihiko glave napola utonule u san.

„Vi nemate suprugu, gospodine Takacu?” pitao je Kukin. Tada su po drugi put ručali zajedno. Ovog puta Kana nije bila tu.

„Razišli smo se. Pre skoro četiri godine.”

„Zaista? Izvinite ako postavljam suvišna pitanja.”

„Ne, ne smeta mi. Nije to nikakva retkost. Doduše, možda jeste pomalo neuobičajeno da kćerku odgaja otac.”

„Da, zaista jeste. Ali, vaša kćerka je veoma pametna.”

„Kad dođu u te godine, čovek baš i nema osećaj da ih zaista vaspitava. Nisu to više ona vremena kad ti je glavna preokupacija uvođenje čvrste hrane ili polazak u obdanište. Drugim rečima, ona sad sama sebe vaspitava, a ja to samo posmatram sa strane. Pa dobro, i pripomognem ponekad.”

„Shvatam.”

„A vi nemate porodicu?” uzvratilo je Fumihiko.

„Imam, i te kako. U Irkutsku. Imam i ženu i troje dece. Stariji su dečaci, a najmlađa je kćerka. Rano sam se oženio, pa su ova starija dvojica već završila fakultete. Ali, uopšte ih nisam video otkad sam došao da radim u Japanu. Doduše, radim na tome da se uskoro vratim tamo.”

„Deset godina ste u Japanu, zar ne?”

„Tako je. Dugih deset godina. Ipak, srećom, to nije bilo onih deset godina kada je deci najviše potreban otac. Već su veliki. Ako ništa drugo, barem sam im napisao puno pisama”, rekao je Kukin zagledan u daljinu, a onda se odjednom okrenuo ka Fumihiku. „Meni samom još i nekako, ali vama dvoma mora da je teško da živite sami”, okrenuo je priču ponovo na Fumihika.

„Jeste. Ja obavljam više od polovine kućnih poslova, rekao bih. Jednom nedeljno nam dolazi spremačica, ali i Kana dosta radi. Ili barem radi mnogo više kućnih poslova nego bilo koje drugo dete u kući u kojoj je majka domaćica. Nikad je kao njeni roditelji nismo previše tetošili. Doduše, ni nas dvoje nismo bili toliko vezani jedno uz drugo.”

Kukin je klimnuo glavom.

„Njenoj majci je oduvek više prijalo da izlazi. Ja se i sam prilično razlikujem od običnog službenika, ali ipak radim u firmi. Zato je i Kana oduvek bila u nekom drugačijem svetu nego njeni roditelji,

družila se i zabavljala sa svojim prijateljima ili bila obuzeta nečim što je radila sama. Odnosno, kad je imala društvo, igrali su se cirkusa, a kad je bila sama, vežbala je da dubi na glavi ili već tako nešto. Čak ni sada ne pokazuje da joj nedostaje njena majka. Ona ne podrazumeva da njeni roditelji treba da budu zajedno.”

A da li je stvarno tako? Nikad to Kanu nije otvoreno pitao. Brak se raspao. Devojčica je izgubila majku. Ili se, barem, od nje rano odvojila. Vodi pomalo čudan život za jednu srednjoškolku. I od oca će se verovatno ubrzo odvojiti. Mora da će biti zadovoljna da živi sama, radiće neki dobar posao i onako će pokroviteljski povremeno dolaziti da ga obiđe. Možda će otići i u inostranstvo.

Mogao je samo da nagađa šta bi bilo da su odabrali neki drugi put, a ne put rastanka. On sada više ne može da zna kako bi bila vaspitavana da joj je majka bila tu. Osim toga, niko ne može da uporedi ta dva puta da bi izabrao bolji. Koliko li Kana zavidi deci koja su odrasla u običnoj porodici? Fumihiko to nikako nije mogao da zna.

Te večeri, kada su završili večeru, njih dvojica su otišli na piće. Nije došlo dotle da su se baš napili, ali su ostali da piju do kasno u noć. Razgovarali su o svemu i svačemu. Kukin je zahtevao da mu se obraća sa Pavel. A onda mu je naširoko i nadugačko pričao o sebi, o tome kako je odrastao u Irkutsku pa otišao u Moskvu, pa se vratio u Irkutsk i posle toga dugo bio u Lenjingradu, sve do dolaska u Japan. Što je više bivao pripit, njegov japanski je poprimao sve više ruskog izgovora. Ruski suglasnici teški poput bronzanih odlivaka postepeno su smenjivali one kao brusom izoštrene i uglancane japanske, mada su i gramatika i rečnik ostajali isti.

Kukin je zaista lepo umeo da pripoveda, i njegove epizode iz detinjstva bile su nadasve zanimljive. Fumihiko se kikota dok ih je slušao. Onda je govorio o sebi. Pitao se zbog čega se on tom čoveku toliko poverava i zauzvrat sluša o mnogo čemu. Prijatelje možeš da stekneš u najčudnijim okolnostima. Da slušaš priče o Sibiru. Može ovaj svet da bude velik koliko hoće, ali u najboljem slučaju sve se svodi na ovo - ljudi dobijaju, svet gubi. Razmišljajući o tome, po prvi put shvati da se napio.

Sledeći put, na Kukinov predlog, sve troje su se našli u ledenoj dvorani. Fumihiku je to bilo prvi put posle dvadeset godina. Ipak, telo mu se svega sećalo i posle dva cela kruga po klizalištu, ponovo je klizao s onim istim osećajem kao nekad. Kana je vozila rolšue kad je bila mala, ali je tad na klizanju bila prvi put. Prva tri kruga Fumihiko ju je držao za ruku, a čim je naučila kako da stoji na sličugama, ubrzo joj je dobro krenulo. Nijednom nije pala.

„Ovde nema opasnosti da te obavije magla”, rekla je Fumihiku na uvo i već sledećeg časa bila na drugoj strani klizališta. Fumihiko ju je zapanjeno posmatrao kako s uživanjem veze među početnicima koji su se vukli u pognutom stavu kao neki orangutani.

Ali onaj ko ga je stvarno iznenadio bio je Kukin. Kad je onako u svom redovnom tamnom odelu navukao klizaljke koje je poneo sa sobom, istog trena stao je na led. Fumihiko je gledao kako njegova uobičajena blaga tromost nestaje dok ga je zadivljujući rad nogu nosio po ledu. U niskom stavu obišao je nekoliko krugova neverovatnom brzinom. I da je to bila jedina stvar, Fumihiko bi mu se zaista divio. Samo zato što je odrastao u Sibiru, bio je višestruko bolji klizač od Fumihika. Kad je obišao tih nekoliko krugova, glatko je doklizao do Fumihika, skinuo sako i dobacio mu ga.

„Pričuvajte mi ovo”, rekao je nehajno. A onda, onako u košulji s kravatom, otišao je u središte i počeo s umetničkim klizanjem. Nekoliko njih je tu vežbalo slične figure, ali je čak i oku laika bilo jasno na kom su oni nivou. Kad je Kukin zašao među njih i počeo da kliza, svi ostali su se spontano zaustavili i stali pogledima da prate njegove pokrete. Led je za Kukina bio njegov lični svet kome se u tom trenu vratio. Prenoseći težinu s jedne noge na drugu i menjajući ugao sličuga, izveo je razne figure glatko povezane u jednu celinu. A kada je napravio osmicu, bila je tako savršeno pravilna, kao da je bila mehanički iscertana.

Ljudi su se skupili oko njega. Kana je već klizala vešto pa ju je Fumihiko ostavio samu, stao iza gomile i sa skrštenim rukama posmatrao Kukina kako vežba. Čak je i njegov doskok iz dvostrukog skoka bio toliko siguran da se jednom mladiću koji je stajao pored Fumihika oteo uzdah.

„Fenomenalno”, začuo se glas pored njega. Kad je Fumihiko pogledao, pored njega je stajala Kana i uhvatila ga za ruku, posmatrajući Kukina s divljenjem.

„Da, fenomenalno.”

„Inače je sav kao neki deda sa sela, ali sad je potpuno drugačiji.”

„Tako ga ti vidiš?”

„Kako drugačije? Vidi samo kakav je nezgrapnan i kako se kezi. Čiča iz selendre. Ali, zato kliza kao zmaj.”

„I treba da poziva ljude na klizanje, kad je onoliko dobar.”

Posle jedno dvadeset minuta klizanja, Kukin iznenada stade, pogleda u Kanu i dođe do nje.

„Stvarno ste odlični”, rekla je Kana glasom punim iskrenog poštovanja.

„Odavno nisam vežbao”, skroman je Kukin.

„Mora da ste se nekad takmičili.”

„Samo jednom, kad sam imao sedamnaest godina, išao sam u Habarovsk. Sve je bilo u redu kad sam bio sam, ali uopšte nisam bio za klizanje u paru. Nisam osvojio nijednu medalju. Posle toga, klizao sam tek toliko da ostanem u formi, malo podučavao u klubu, a otkad sam došao u Japan, povremeno svratim ovamo. Otprilike toliko, nisam zaluden.”

„Baš bih volela da naučim.”

„Naučiću te onda. Pošto ti, Kana, već vežbaš gimnastiku, i ovo ćeš brzo naučiti.”

„Je li, može li stvarno da me podučava?” pitala je Kana Fumihika.

„Toliko ti se to sviđa?” pitao je Fumihiko.

„Da. Pre svega, imam sreće da imam tako dobrog učitelja”, izbrbljala je Kana.

Tu, izgleda, nije bilo mesta da Fumihiko bilo šta doda. Ona je oduvek brzo donosila odluke, nikad nije otezala. Biće najbolje da je pusti da radi ono što želi, mislio je Fumihiko.

Stojeći onako na ledu, Kana i Kukin su se nešto došaptavali, smesta napravivši dogovor da čas drže dvaput mesečno, druge i četvrte nedelje u mesecu.

Te večeri, po povratku kući, Kana je za nju neuobičajeno tihim glasom pričala o svojim ograničenjima u bavljenju gimnastikom.

„Mislim da neću više od ovoga moći da nastavim da se bavim gimnastikom. Telo mi se raskrupnjalo, a u poslednje vreme sve devojčice tamo imaju između 12 i 14 godina. Sve je više akrobatike, a starosna granica sve je niža.”

„Takav je trend u poslednjih deset godina. Ono što je Časlavska radila sa dvadeset dve, Nađa Komaneči je radila sa četrnaest.”

„Ali, vežbe koje je izvodila Nađa Komaneči bile su mnogo složenije. Zvali su je 'gimnastička mašina'. A to je bilo i pre više od deset godina. Ja sada jesam bolja nego što sam bila pre dve godine, ali se više ne krećem onako lako. Imam utisak da se forsiram. Dosegla sam svoju granicu. Sledeće takmičenje će mi možda biti poslednje.”

„Nećeš studirati gimnastiku na fakultetu?”

„Ne, ići ću na običan fakultet. Uopšte ne razmišljam o tome da gimnastika bude moj život. Zato se i nisam učlanila u klub, nego sam je samo vežbala u školi. Nadalje bih mogla da treniram mlađe učenike od sebe. Umesto toga, zabavljacu se klizanjem, ha, ha!”

Dakle, naredne godine sleduje prijemni ispit. Pa, neka tako bude. Kana obično mnogo čita, a i kad nešto ne razume iz matematike ili fizike pa dođe da ga pita, nikad nije toliko daleko od tačnog odgovora. Ima ona još dosta vremena da pronađe posao koji bi zaista volela da obavlja. Izgleda da joj se ionako ne smeška odlazak u Rusiju na usavršavanje gimnastike, mislio je Fumihiko.

Ubrzo se ustalio običaj da Fumihiko jednom-dvaput mesečno odlazi na piće sa Kukinom, a da Kana s njim ima časove klizanja. Činilo se da Kukin uživa i u jednom i u drugom.

„Ne razmišljate o povratku u Rusiju?” pitao ga je jednom Fumihiko.

„Razmišljam. Hteo bih da se nađem u tim predelima, da na konju jurim po snegu. I da vidim ženu i decu. Ima mnogo toga što mi se jede. Ponekad ne mogu više da izdržim. Često shvatim da u svojoj glavi zalazim u svaki kutak grada Irkutska.”

„Mogu da zamislim”, rekao je Fumihiko pomalo sažaljivo.

„Radim na tome da se što pre vratim kući. Jedino, toliko mi dobro ide trgovina drvnom građom, a i princip kojim su se rukovodili moji

šefovi bio je da nekog ko tako dobro govori japanski neće da drže u zemlji. Nikako da mi dozvole da se vratim.”

„Kad ste tako dobri u tome.”

„Već nekoliko dana neprestano razmišljam o tome kakva je razlika između nostalgije i patriotizma.”

„Zbog čega?”

„Mislio sam da se za ljude koji žive van zemlje ta dva svode na isti princip. Isprva, kada sam došao u Japan osećao sam samo patriotizam. Posle nekoliko godina provedenih ovde, vlast Sovjetskog Saveza nada mnom počela je da bleđi i sve me jače vuče moj rodni kraj. Drugim rečima, patriotizam je nestao, ostala je samo nostalgija. Više mi nije važno da budem dobar sovjetski građanin. Postao sam sentimentalni Sibirac. Očigledno mi je vreme da se vraćam.”

„Razumem.”

„U meni više nema tog patriotizma koji bi me motivisao. Zato, kad bi sad i trebalo da vas pitam šta mislite o tome da mojoj zemlji dostavljate neke informacije, ne bih znao kako da vam to saopštim.”

„Molim? O čemu vi to?”

„Iz imena firme i zvanja sa vaše vizit-karte shvatio sam čime se bavite. Za nas, to jest za Sovjetski Savez, posao koji vi obavljate jeste od izuzetnog interesa.”

„Sigurno da je tako.”

„Stoga, ako bih ja sada uspeo da vas ubedim da mi ispričate ono što znate o sistemu komunikacija japanskih odbrambenih snaga, dao bih ogroman doprinos za svoju domovinu. Već nekoliko dana razmišljam o tome. Ubedio bih vas tako što bih vam izneo svoju teoriju o miru. Da sam ja onaj od pre devet godina, odmah bih se bacio na to. Ali sada, kada razmislim o mnogim stvarima, ne bih to bio u stanju da sprovedem u delo sa pravim žarom.”

„Ipak, da iz vas sada vrea patriotizam kao, sudeći po vašoj priči, pre devet godina, mi se ne bismo ovako ni družili uz piće.”

„Nesumnjivo.”

„Pa da, ni na pamet mi nije palo, ali postoji mogućnost da je Pavel Ivanovič Kukin KGB-ov čovek. Zato mi je i prišao.”

„Ne postoji. Ja sam pošteni trgovac koji se svakog dana u poslednjih deset godina zaista bavio samo drvnom građom.”

„I, kako bi taj poštenu trgovac mene ubedio?“

„Onako nevesto. Kao oni, kako se ono kaže - salonski političari. Hoćete da saslušate? Ja o tome već veoma dugo razmišljam. Mada je to možda ona ista argumentacija koju naša inteligencija odavno ponavlja, o državi, svetu, o miru i nazadnoj Rusiji.“

„Baš me zanima.“

„Zašto bi vi, gospodine Takacu, trebalo da nama dostavljate informacije? Krajnji zaključak će nas dovesti na to, ali je dotle dugačak put. Najpre da se osvrnemo na svetsku istoriju posle Drugog svetskog rata.“

„Rođen sam usred vihora tog užasnog rata i rastao sam u posleratnoj bedi (u tom pogledu, verovatno je i s vama bilo isto). Od tada se neprestano nalazimo na pomolu novog rata. Dve velike sile imaju mnogo projektila. Imaju i tenkove i podmornice. Bilo je i nekoliko manjih ratova. Pa ipak, suštinski, proteklih četrdeset godina bilo je mirno razdoblje. Nije došlo do velikog rata. Razlog za to počiva u ravnoteži snaga.“

„Da se ravnotežom nuklearnih snaga može izbeći bilo šta, to je iluzija koju gaji vojska.“

„Da, zato i deluje. Samo nek se ona i bavi iluzijama. Ovaj svet se ne deli na Istok i Zapad, nego se sastoji od sveta iluzija koje gaji vojska i stvarnog sveta običnih ljudi. Drugim rečima, od čistilišta i pakla. A ako uspeju da održe upravo tu ravnotežu između dva bloka koji predstavljaju čistilište, oni neće imati nikakav uticaj na stvaran svet. Na taj način, naoružavanje će ostati ograničeno samo na njihov svet. Važno je razgraničiti svet stvarnosti od sveta laže i očuvati ravnotežu između Istoka i Zapada uz pomoć tog sveta iluzija.“

„Shvatam. A kakve to ima veze s mojim poslom?“

„Pa, kud vam se to žuri?“ rekao je Kukin i nasmejao se. „Važno je da se ravnoteža održi, a ne kojim sredstvima. Ako se taj cilj može ostvariti, pa ma kojim metodom, pod uslovom da se izbegnu nezgode, mir će moći da se očuva.“

„Cilj opravdava sredstvo. Što znači, rđavo je razvijati nove vidove naoružanja, ali je u redu krasti tajne neprijateljskog naoružanja.“

„Da, tako je. Postoje tri načina da se uspostavi ravnoteža. Prvi je sabiranje. Uvećavanje onoga što ti nedostaje u odnosu na protivnika.“

To je zapravo trka u naoružanju. Drugi je oduzimanje. Smanjivanje onoga čega ima previše, odnosno razoružavanje. U praksi je izuzetno teško ostvarivo. Ali, osim ta dva postoji i treći put koji bi se mogao nazvati preslikavanjem. To znači preslikati naoružanje protivnika tako da ga naoružanje tvoje zemlje u potpunosti odražava. A pošto ne možeš da kradeš neprijateljske tenkove, onda praviš stvari istih performansi. Da bi to bio u stanju, pozajmljuješ njegove projektne planove. Da bi se postigla ravnoteža u količinama potreban je uticaj politike, dok su za uravnotežavanje kvaliteta neophodne samo informacije.”

„I tu nastupam ja, da pribavim informacije koje nedostaju, je l' tako?”

„Ne, nije tako prosto. Zarad tog sveta iluzija koji neguje vojska, obaveštajne službe izgradile su drugi stepen sveta iluzija, odnosno svet iluzija na kvadrat. U odnosu na čistilište, to je raj. U njemu se Istok i Zapad zaista spajaju. Tu postoje berze u kojima se razmenjuju vojne obaveštajne informacije baš kao novac. Njihova uloga je održavanje ravnoteže. Stvara se jedno, da tako kažemo, kolo povratnih informacija koje obezbeđuje da nijedna od strana ne postane previše moćna.”

„Interesantno, ali to je čist sofizam.”

„Ne, nije sofizam. Svaka država proizvodi onoliko naoružanja koliko odgovara njenoj veličini. Tu se ne može ništa, je l' tako? I nije važna ni količina naoružanja ni njegov kvalitet, već da bude u ravnoteži sa drugim državama. Ma koliko da nam se ta činjenica ne dopada, prisiljeni smo da je spoznamo kao jedini strahovit efekat atomskog naoružanja.”

„To je veoma opasno.”

„Nuklearno naoružanje? To je svakome jasno.”

„Ne, nego takvo definisanje obaveštajnih aktivnosti. Ljudi ipak jedni od drugih krađu informacije jer im je na pameti profit. Nije tu nikakva razmena u pitanju. Tu je najjači imperativ nacionalizam, narušavanje ravnoteže da bi se dospelo u prednost u odnosu na protivnika.”

„Mislim da upravo zato ljudi koji rade u obaveštajnim službama treba da poseduju sveobuhvatnu profesionalnu svest koja veću

važnost pridaje solidarnosti sa obaveštajnim agencijama drugih zemalja nego odanosti sopstvenoj zemlji. Ja, sibirski trgovac drvnom gradom, izlažem vam novi ideal. Tehnologija razvija nove oblike naoružanja. To je opasno. Zato uvođenje novog naoružanja treba neutralisati uz pomoć razmene informacija.”

„Može li se zaista održati menjački kurs?” pitao je Fumihiko sa izvesnom nelagodom zbog osećaja da je doveden u položaj da se brani. Nije znao da Kukin toliko voli da diskutuje.

„Ne znam. Mora biti da će neko jednom i da ostvari negativni bilans. Ali, dugoročno gledano, dovoljno je da se na kraju nekako obezbedi pozitivan saldo. Ili, hajde da to postavimo ovako: zamislimo da je brod udario u greben i da je od udara nastala rupa u njegovom trupu. Voda prodire unutra. Pošto voda velikom brzinom ulazi samo s jedne strane, postoji opasnost da se brod prevrne pre nego što potone. Ako se previše nagne, ništa neće vredeti ni pumpe za vodu. Iako s obzirom na kapacitet pumpe za vodu brod ne bi trebalo da potone, on je nagnut pod takvim uglom da predviđeni scenario više ne važi. Šta ćete učiniti?”

„Valjda ću ga poplaviti i s druge strane da uspostavim ravnotežu.”

„Tako je. U situaciji kada je problem razlike u nivou levog i desnog boka broda veći od problema količine vode koja prodire unutra, u apsolutnoj suprotnosti sa principima upravljanja brodom puštate vodu da uđe sa one strane na kojoj nema otvora. A onda pumpom izvlačite svu suvišnu vodu. Tek tada brod neće potonuti.”

„To je jedna uopštena, apstraktna teorija. U tom kontekstu, mora se priznati da je kao teorija zanimljiva. Može se verovatno reći i da je u izvesnoj meri ispravna. Pitanje, međutim, koje sledi, tiče se mene lično. Postoji ogromna razlika između toga da na ovom mestu vodimo razgovor o svemu tome i stvarnog dostavljanja poverljivih podataka vama, baš kao što su posmatranje bejzbol utakmice sa tribina i toga da stvarno staneš na onaj brežuljak s loptom u ruci dve potpuno različite stvari. Upravo zbog toga što sam ja, glavom i bradom a ne neko drugi, onaj koji tu teoriju treba da sprovede u delo. To je premlak razlog da otvoreno prekršim japanske zakone i suprotstavim se svom zdravom razumu.”

„Da, u tome i jeste problem. Dovde je moja teorija možda i ispravna ali odatle joj nedostaje ubedljivosti. Mogu da vam navedem više argumenata, ali ako se vratimo u stvarnost, onima koji su u stanju da pribavljaju obaveštajne podatke ne ostaje praktično ništa osim idealizma kao motiva.”

„Vi to o nadoknadi?”

„Jeste. Naša zemlja nema sredstava da dobro plati za tu razmenu. Tačnije, i ako vas plate u rubljama, s njima ne možete ništa. Mada, ako biste bili voljni da starost dočekate u Irkutsku, ima načina da vam se obezbedi odgovarajuća godišnja apanaža.”

„Ili jedan od onih letnjikovaca.”

„Aha, dača na obali Bajkalskog jezera zvuči sasvim primamljivo.”

„Ne, ako već insistirate, biću zadovoljan nečim na Iturupu ili Kunaširu.”⁵

„E, sad ga preteraste”, rekao je Kukin i ponovo prineo viski ustima. „Eto, ovakve priče ipak nisu realne. Povrh svega, istinski dobrog obaveštajca ne pokreće nadoknada nego filozofija. Što znači da se vraćamo na početak priče, a to je upravo ono što me je i navelo da ovoliko dugo razmišljam o svemu. Koliki je napor potreban da se sačuva mir - taj peščani breg koji samo što se ne razruši? Čemu razmena informacija?”

„I tu sad dolazimo na onu vašu izvrnutu logiku o plavljenju broda radi uspostavljanja ravnoteže.”

„Izvrnutu? A ja sam mislio da je to baš dobra ideja.”

„Dobra je samo u ovom slučaju i ako se ne odnosi na nešto u čemu ja lično učestvujem. Shvatam da brod tone, ali ja sebe smatram samo jednim od putnika na tom brodu, a ne članom posade.”

„Znači, ovo nema svrhe.”

„Malopre mi je palo na pamet da vi, mislim Rusija kao zemlja, od rata naovamo kao da sve vreme pokušavate da se preslikate u liku Amerike i uporno sami sebe forsirate isključivo u tom cilju.”

„Mislite da se forsiramo?”

„Da. Iako i u ekonomskom i u tehnološkom smislu suštinski posedujete samo otprilike polovinu njihovih kapaciteta, postavili ste se naglavačke ne biste li bili isti kao oni. Zato vam proizvodnja

potrošačkih sredstava toliko nazaduje, zato se zemljom vlada pod stegom, a i uradili ste mnogo toga u odnosima sa drugim zemljama zbog čega vas bije loš glas. I aktivnost vaše obavještajne službe spada u to.”

„Zato sam toliko toga i izrekao ne bih li upravo to pokušao da objasnim. Rečju, ono što je zaista važno jeste ravnoteža. Možda je sujetan, ali to je ipak samo medved od papira. U svakom slučaju, ako se dve velike zemlje ne budu držale koncepta rivaliteta, mira neće biti. Stoga, kada je Amerika napravila nuklearno oružje, mi smo se pitali zašto ona to čini, pa smo je oponašali i napravili svoje. Ako su oni pravili projekte, i mi smo se trudili da po svaku cenu napravimo iste takve. Šta god da je Amerika uradila prva, kao njen lik u ogledalu i mi smo to isto jurili kao bez duše.”

„Smete li vi o tome tako da pričate?”

„Pre deset godina ovako nešto ne bih izgovorio. Ovih deset godina otkad sam došao u Japan posmatram svet i razmišljam. Razmišljam zašto je naša velika severna i hladna zemlja tako siromašna. Zašto njeni ljudi nemaju dovoljno hrane. Neka to ostane među nama, ali ovo je moj zaključak: da bismo očuvali mir, nama je više od bilo čega drugog bilo potrebno samopouzdanje u vojnim pitanjima. Ako bi Amerika bila jača, apsolutno jača od nas, mi bismo u svakom aspektu osećali pritisak. Ni svoju teritoriju ne bismo mogli da sačuvamo. Ako bi se pritisak pojačao, možda bismo se iz očajanja upustili u protivnapad. A protivnapadi u razdoblju nuklearnog naoružavanja veoma su opasni. Zato se čvrsto držimo iluzije o ravnoteži i prednost dajemo ravnoteži, pa makar radili stvari zbog kojih nas bije loš glas, pa makar i ne bilo dovoljno mleka za decu. To je prava opsesija, pa opet, ovih četrdeset godina nije bilo velikog rata.”

„Shvatio sam. Može se sve i tako posmatrati. Mada bih voleo da znam šta bi na to rekli u Varšavi, Pragu ili Kabulu.”

„Da, oni verovatno imaju drugačije mišljenje.”

„Shvatam da govorite o suštinskoj dobroti Rusije i dobronamernosti vaših obavještajnih službi, ali to konkretno nema veze s mojom saradnjom s vama. Jer, ja osećam bliskost prema pojedincu koji se zove Pavel Ivanovič, a ne prema njegovoj domovini. Dakle, nemate nijednog asa u rukavu da me ubedite u to da treba da

vam dostavljam podatke. I to je zaključak za danas. Možemo mi da nastavimo i sledeći put o tome da razgovaramo, ali sada bi trebalo da krenemo. Kad je već tako, da snosimo račun po pola.”

„U redu. Nisam ni mislio da ću vas kupiti viskijem i votkom. Ali, danas nek ostane ovako, a vas molim da još malo razmislite o svemu.”

Kukin to reče, a na lice mu se vrati onaj stari izraz i osmeh.

3

Kao što sam prethodno napisala, ja ću verovatno hraniti svog diplodokusa i kad budem bakica. Rekla sam da ću učiniti i nešto što se ne sme ako ne budem imala dovoljno novca za to.

Ipak, istina je da ja verovatno neću moći toliko dugo da ga držim. Imam osećaj da dolazi dan kada to više neće biti moguće.

Pre neki dan se dogodilo da diplodokus nije pojeo hranu koju sam mu ostavila. Tog dana sam imala neke obaveze i morala sam rano da izađem iz kuće. Bilo mi je krivo zbog njega, ali sam u jedanaest sati sklonila ogradu sa terase, pripremila ono posebno ukusno seno za njega kao i uvek, i otišla. To se i ranije dešavalo, pa je Dipi opet uredno dolazio i jeo svoju poreiju sam, čak i kad mene nije bilo na vidiku. Pa ipak, kad sam se tog dana vratila kući, hrana je stajala netaknuta.

Pošto je povrh svega tog dana padao jak pljusak, seno se bilo potpuno nakvasilo. Iako diplodokus pase travu na livadi čak i kad kiša pada, ovo specijalno seno neće da jede ako je mokro. Kad pada kiša ja se trudim da uvek budem tu dok on jede i da mu dajem jedan po jedan naramak (ali tog dana kiša nije pala sve do kasnog popodneva, pa to i nije mogao da bude razlog zbog koga Dipi nije pojeo svoju hranu). To nakvašeno seno ja sam odnela i privremeno ostavila u kupatilu.

Narednog dana pripremila sam novo seno na terasi malo pre dvanaest i napeto ga iščekivala. Dipi se uredno pojavio. Ne pokazujući nimalo ljutnje što sam bila odsutna prethodnog dana, u slast je pojeo svoje seno kao i uvek do tada.

„Stvarno izvini za juče, Dipi. Imala sam druge obaveze. Sledeći put lepo dođi i pojedi travu koju ti ostavim, važi?” rekla sam mu. Ne znam da li me je Dipi slušao ili nije, ali je jeo svoje seno ćutke.

Dok sam gledala kako u njegovim velikim ustima nestaje jedan po jedan naramak, ja sam razmišljala. Pomislila sam da razlog što se naljutio pa nije pojeo seno nije taj što ja nisam bila tu u dvanaest sati, već da mu se ne dopada to što sam porasla i što sada imam druga interesovanja osim Dipija. Što sam svoj pogled uprla u veliki svet oko sebe. Da se svet sastoji samo od mene, Dipija i livade, ja bih i kao starica i dalje bila diplodokusova vlasnica. U tom svetu sve bi bilo kako treba, i ne bih čak ni morala da uradim nešto loše ni kad ostarim. U stvari, uopšte ne bih ni ostarila. Zauvek bih bila kakva sam sad. Svake nedelje bi mi obavezno stizalo specijalno seno iz Kine, i ja bih uvek unapred određenog popodneva čekala da mi iz aviona padobranom izbace sto četrdeset naramaka sena. Ali ja ne mogu zauvek da se igram samo sa diplodokusom.

Tog popodneva, kada je Dipi sit otišao daleko na drugi kraj livade, ja sam iznela naramke onog pokvašenog sena na krov da se osuše. Duvao je jak vetar. Mislila sam da će ih razneti pa sam ih ostavila uvezane da se suše, i zato se nisu dovoljno osušili u sredini. Zbog toga je sledećeg dana svaki naramak imao neki grozan miris. Da ih je Dipi pojeo, možda bi pokvario stomak. Ja sam se sneveselila i spalila dvadeset naramaka sena na proplanku. Dim se uzdizao visoko u nebo.

Narednog jutra otišla sam da se igram na livadi. Obično retko viđam Dipija na bilo kom drugom mestu osim na terasi, ali sam bila pomalo usamljena i čim sam oprala sudove posle doručka, obula sam čizme i krenula peške ka šumarku u daljini. Mislila sam da ću negde usput sresti Dipija.

Išla sam sve dalje i dalje, ali od one Dipijeve ogromne figure nije bilo ni traga. Hodala sam misleći da on možda negde spava - mada bi i u tom slučaju trebalo da mogu da ga ugledam onako velikog - i prošla kroz šumu pa izbila na još jednu livadu iza nje, ali Dipija nije bilo. Razmišljala sam o tome da nije slučajno otišao daleko na sever ili na jug. Diplodokus se uglavnom kretao od brežuljka na zapadu do moje kuće i nazad, i baš i nije odlazio ni na sever ni na jug. Osim toga, Dipi ne ide tako daleko odmah pošto se probudi. Malo sam se

uznemirila. Šta da radim ako se još prethodnog popodneva zaputio nekud daleko? Ako je otišao s namerom da se ne vrati, možda ga nikad neću naći.

Hodala sam sve dalje do kraja livade, a Dipija nije bilo, i kad sam već htela da odustanem i krenem nazad, primetila sam nešto okruglasto i crno na južnoj ivici šume. Prilično je ličilo na oblinu diplodokusovih leđa. Potrčala sam na tu stranu preko silnih bara sve šljapkajući čizmama. Što sam se više približavala, bivalo mi je sve jasnije: to su bez sumnje bila Dipijeva leđa.

Kad sam stigla do njega, Dipi je polako podigao glavu i pogledao u mene. Stala sam ispred njega i podigla obe ruke. Tako ga pozdravljam ujutru. Dipi je protegao svoj dugački vrat i približio mi se glavom. Imao je onaj svoj izraz kao i uvek kad gleda u moju terasu. Iskoračila sam i potapšala ga pesnicom po njušci. Dipi se obradovao i blago, sasvim blago priljubio njušku uz moje telo. Ali, i to je bilo dovoljno da se zatetoram i umalo ne padnem. Obuhvatila sam mu glavu obema rukama. Dipi je odavao razne mirise: onaj uobičajeni miris sena, i miris svog daha, i miris jutarnje rose na livadi, pa čak i malo mirisa izmeta.

Pošla sam ukруг oko Dipija i potapšala ga obema rukama po savijenim nogama, smotanom dugačkom repu i ispupčenom stomaku. „Ah, Dipi”, rekla sam. Dipi je sklopio oči i bio potpuno miran da me slučajno ne bi zgnječio.

Shvatila sam da je već bilo prošlo jedanaest sati. Ne bih mogla da se izgovaram time da je sad već kasno da mu dam seno, kad sam se već sama odlučila da dođem do samog kraja livade. Rekla sam mu da lepo dođe jer idem na terasu da mu spremim hranu i požurila nazad. Trčala sam kao bez duše, trudeći se da što manje razmišljam o svemu. I onda sam tačno na vreme u dvanaest sati poređala dvadeset naramaka na terasu i sa raznim čudnim osećanjima u sebi gledala kako se iz daljine klati Dipijeva glava.

Dve-tri nedelje Fumihiko nije imao nikakvog glasa od Kukina. Kana je po utvrđenom rasporedu odlazila na klizalište i imala časove

kao i uvek. Bila je sva ponosna što je naučila osmicu unazad i samo je o tome pričala.

Mada je diskusija sa Kukinom na onome trebalo da se završi, ostavila je u njemu većeg traga nego što je mogao da očekuje. Iako je sam predlog bio potpuno apsurdan, Fumihiko je počeo da zamišlja kako bi se osećao kada bi poslušao Kukina i pristao da mu dostavlja podatke. Ispričao bi mu sve što zna i povrh toga namenski i aktivno prikupljao podatke i periodično mu ih saopštavao. Bio bi pravi pravcati špijun. Na njegovo iznenađenje, ta pomisao bila mu je veoma primamljiva. A ta privlačnost nije počivala u Kukinovim neveštima argumentima, niti u nekoj tamo bednoj nadoknadi, pa ni u njegovoj neodređenoj naklonosti prema Rusiji, već se krila u samoj aktivnosti dostavljanja informacija preko granice.

Postati dvostruka ličnost, upravo je to osnovni princip špijunske aktivnosti. Voditi svakodnevni život duboko utonuo u pravila sveta koji te okružuje, krajičkom oka stalno prateći njegove običaje, ono što se smatra zdravorazumskim i njegove vrednosti, vodeći računa da ni za korak ne istupiš izvan tih granica. Ali biti špijun podrazumeva da tajno postaneš deo jednog dalekog sistema vrednosti, sasvim drugačijeg od onog tebi bliskog, i da dane provodiš kao dvostruka ličnost. Ne da slučajno tek malčice odstupiš od tih normi, već da svesno iz dubine duše poričeš društvene kodekse. Da mirno svojeručno razbijaš suštinsku zabludu da svaka zemlja ima neke svoje kodekse.

Kada takav čovek vodi običan razgovor s nekim iz svoje okoline, on u glavi pravi poredak, kuje planove i na svet gleda s potpuno drugačijeg polazišta. Kakav god razgovor s kim god vodio, on u sebi neprestano ponavlja: „Ti na mene tako gledaš, ali onaj pravi ja potpuno je drugačiji od onog kakvog ga ti vidiš.” Kada je neko deo dva kontradiktorna etička sistema, slobodan je i od jednog i od drugog.

U ovakvom slučaju dostavljanje informacija, izdaja svoje domovine, stavljanje izdašnih nadoknada na tajne račune u švajcarske banke, sve su to njegovi puki izgovori kojima pokušava da se iskupi za to što zloupotrebljava jaz između dva etička sistema. On sam bi sigurno rado rukovao malenim fotoaparatom, u po noći sam u kancelariji nešto fotokopirao, u kredencu kod kuće krio radio stanicu i tabelu nasumičnih kodova i nehajno zapitkivao ljude koji su u dodiru

s poverljivim podacima, ali taj osećaj uzbuđenja i ispunjenja ne bi imao nikakvog pravog smisla. Špijuni ne deluju iz ideala (zbog čega Fumihika i nije mogla da ubedi Kukinova politička argumentacija), ni zbog novca, ni zarad udobnog života u penziji, već samo zbog slobode delovanja koje bi istini za volju bilo smatrano protivzakonitim u bilo kojoj zemlji. Iako je znao da bi ga čak i oni koji bi njime manipulisali duboko u srcu krišom prezirali gundajući da ga samo koriste, i posmatrali ga kao probisveta koji to radi samo zbog novca, bio bi potpuno miran. Samo zarad zadovoljstva koje ta sloboda pruža, bio bi u stanju da pazi na svaki svoj korak i decenijama ako treba.

Bio bi oslobođen i od osuda ljudi iz svoje okoline. Bilo bi mu svejedno šta oni govore. Jer, sve ono što bi radio - pravio brljotine, uspešno obavljao posao, udvarao se koleginicama, bezuspešno se trudio da ostavi duvan, svaki dan aranžirao cveće na radnom stolu, propuštao da se otarasi navike kašnjenja - odnosilo bi se samo na njegovu privremenu pojavu. Onaj istinski on stajao bi između dve zemlje, vešto raspolažući podacima nadohvat ruke, koji bi vredeli i nekoliko milijardi ili nekoliko stotina milijardi kada bi se pribavljali redovnim putem. Nikakve kritike ni hvale ne bi mogle da prodru kroz njegovu debelu kožu. Bio bi nedodirljiv.

Da li bi zarad te slobode otrpeo čak i strah od zatvora ili pogubljenja? Ipak, kolika je njegova prava ljudska vrednost bilo bi obelodanjeno onog dana kada bi bio razotkriven i izveden pred sud. I upravo tada njegova okolina, njegove kolege, prodavci iz susedstva, drugovi iz srednje škole i dalja rodbina shvatili bi pravi smisao, razmere onoga što je u tajnosti činio, i divila mu se. Oslobođen etike namenjene miševima, kao fantomski lav peo bi se stepenicama na gubilište, baš kao da se penje na svoj tron.

Ali, sve je to bio samo plod njegove mašte. Pravi špijun koji je potpuno ubeđen u ono što radi verovatno bi vodio na prvi pogled skroman i neobičan život, nadoknađujući možda upravo takvim razmišljanjem štetu koja bi proistekla iz njegovog dvostrukog života. Sve što bi mogao da očekuje bilo bi ordenje koje ne bi imao gde da prikaže i mrlja na imenu zabeležena u istoriji. Postoje li takvi ljudi u stvarnosti? On sam ne bi bio sposoban za to, razmišljao je Fumihiko. Da bi se napravio tek jedan korak u tom pravcu, potrebna je neka

vrsta herojske sklonosti, pa bila ona i izopačena. A on sam, prilično zadovoljan svojom svakodnevicom, svakako nije posedovao ništa slično.

Kasno popodne onog dana kada je razmišljao o takvim stvarima, telefonom ga je pozvao Kukin kao da je to predosetio. Glas mu je bio vedar, potpuno isti kao i pre nego što su započeli celu tu priču.

„Halo, gospodine Takacu, kako ste?”

„Dobro sam, a vi?”

„I ja sam uglavnom dobro. Mada, pošto sam nezajažljiv, hteo bih da se osećam još bolje. Šta kažete, hoćete li sa mnom na fugu?”⁶

„Fugu?”

„Da, nema ukusnije ribe od te. Znam odličan restoran. Idemo li?”

„Pa, dobro.”

„Onda, odgovara li vam sutra uveče?”

„Može. Nemam druge planove, a sad se i meni prijela fugu.”

Kakav čudan čovek, mislio je Fumihiko i pošto su utanačili mesto i vreme narednog dana, spustio je slušalicu.

Ipak, iako je odgovarao raspoloženo, osetio se nekako utučeno. Nije bio raspoložen da sa Kukinom nastavi diskusiju od pre neki dan. U redu bi bilo ako bi se diskusija vrtela samo oko Rusije i kakva bi to zemlja trebalo da bude, ali ako se bude pvela reč o Fumihikovom poslu i zbog čega se on bavi razvojem tehnologije ne za civilnu već za vojnu upotrebu, on ne bi imao spreman suvisli odgovor. Dospeo je u tu tačku iz puke se zabave baveći temom koju je imao pred sobom. Izgleda da je imao osećanje griže savesti. Tu se negde i nalazila Fumihikova slaba tačka. Diskusija neće biti laka, mislio je. Oraspoložiće ga barem to što će pojesti fugu, mada, ješće je i njegov sagovornik.

Odjednom se setio i otišao u kupovinu. Imao je još vremena do završetka Kaninog treninga i njenog povratka kući. Odvezao se autom i u supermarketu, kao i uvek, nakupovao ogromnu količinu hrane. Dok je iznosio stvari na parking, u trenutku se ponovo setio kako bi bilo dobro kad bi kolica smeo da doveze do svog automobila. Sinula mu je Kanina grimasa i on se kiselo osmehnu.

Kad je stigavši kući oko osam sati otkrila da je frižider ponovo kreat hranom, Kana je graknula.

„Ma, daj, šta je ovo, opet ideš na put?”

„Ne, ne idem. Samo sam bio u kupovini.”

„Pogledaj koliko si nakupovao. Stvarno si nepopravljiv.”

„Snaći ćemo se nekako.”

„Sve ćeš to sam da pojedeš. Ja ti neću pomoći.”

Čim je završila s večerom, Kana se zatvorila u svoju sobu. Dugo je čuo njeno čavrljanje telefonom. Nije ona dugo razgovarala s jednom osobom; izgleda da je pozvala više njih. Bepilotna sonda stupa u vezu sa raznim zvezdama. Polako i sigurno, razdaljina između Zemlje i sonde se povećava.

Narednog dana, Fumihiko je sve vreme u kancelariji proveo na raznim poslovima i utrošio sate na besmislene sastanke, izašao odatle tek predveče i sastao se s Kukinom. Kukin je bio veseo i ponašao se kao da onog razgovora nikad nije ni bilo. Fumihiko se pitao kako li mu on sam izgleda. Lokal u koji ga je Kukin odveo bio je ekskluzivan restoran japanske kuhinje, a njegova vlasnica, koja je delovala kao da je nekad bila gejša, započela je nonšalantan razgovor s Kukinom kao sa starim prijateljem.

„Vi baš znate svakojaka čudna mesta.”

„Ovamo izvodim poslovne partnere. To je tajna uspešne trgovine u Japanu. Običaj je potpuno kapitalistički pa mi nije lako da ubedim šefove da mi priznaju troškove. Ali i mi imamo nešto što se praktično svodi na nezavisan sistem knjigovodstva. Još jedan, nezvanični razlog je taj što mi u ovom restoranu daju poseban popust. Zato i izbegavam da ovamo dolazim u sezoni kad je pun.”

„I u tom pogledu pokazujete tipično japansku uviđavnost.”

„To je plod desetogodišnjeg iskustva života u Japanu.”

Fumihiku, koji odavno nije probao fugu, riba je bila veoma ukusna. Kukin vešto rukuje štapićima i ustima prinosi po tri tanka odreska. Gledajući to, Fumihiku je bilo očigledno da taj čovek u Japanu boravi deset godina. Pa ipak, iako se navikao na život u toj zemlji, znao čak i kako se jede i kakvog ukusa treba da bude fugu, nije gubio želju da se vrati svom zavičajju. Tako to ide.

Fumihiko je Kukinu objasnio šta znači izraz „tiranin lonca”. To se kaže za nekog ko za vreme pripremanja kivanog jela u loncu za stolom drugima sve vreme određuje šta da rade: te „ovo je već gotovo”, te „ovo mora brže da se pojede”, te „nemojte jesti samo meso” i tome slično. S vremena na vreme, Kana ga grdi da se on upravo tako ponaša. Kelnerica koja ga je čula sa strane, nasmejala se. Pitajući se kako bi se taj izraz mogao prevesti na ruski, Kukin je odmahivao glavom dok je ređao nekoliko njih. Možda „gubernator boršča”?

Obojica su se u restoranu više usredsredili na jelo nego na piće, pa su do kaše s pirinčem i povrćem stigli u jednom dahu. Onda mu je pričao kako ga je Kana ponovo izgrdila što je preterao s kupovinom hrane. Kukin se grohotom smejao.

„Što se tiče onoga o čemu smo pričali pre neki dan, to ipak neće doći u obzir”, iznenada je izgovorio Fumihiko, u trenutku kada se Kukinov smeh primirio. Već su bili praktično završili s večerom i na stolu je ostao samo skoro prazan zemljani lonac, nešto posuđa i još netaknut tanjir sa voćem. Kelnerica koja im je do pre neki trenutak pomagala oko pripremanja jela bila se povukla.

„Molim? A, ono o špijunima”, rekao je Kukin. Izgovorio je to sasvim nehajno. „Pa, pošto ste vi u pitanju, gospodine Takacu, i mislio sam da za to nema izgleda. Zato sam od početka samo uživao u diskusiji. A da još malo razmislite rekao sam vam zato što niste imali previše argumenata protiv.”

„Znači bespotrebno sam lupao glavu”, rekao je Fumihiko razočarano.

„Da ste slučajno to ozbiljno razmatrali, ja bih možda van svojih očekivanja odlučio da vas odgovorim od toga. Nisam ni razmišljao šta bih učinio da ste mi rekli da pristajete, gospodine Takacu.”

„Mogli ste da me predate svojim stručnjacima, pa da zatražite Lenjinov orden.”

„Pa, da, Lenjinov orden! U svakom slučaju, s tom pričom smo završili onoga dana. Izvinite što sam vas opterećivao glupostima. U znak izvinjenja, neka ova večera bude na moj račun.”

„Ne, ovo deluje kao skup restoran. Plaćićemo zajedno. Jednog dana me možete častiti šašlikom u nekom restoranu u Irkutsku.”

„To je kavkasko jelo. U Sibiru toga nema. Ali, u Irkutsku ima drugih ukusnih stvari.”

„Onda ću rezervisati sve to unapred. Doduše, dotle će proći godine.”

„Pa, ne znam. Nikad se ne zna šta čoveku sprema sudbina”, rekao je Kukin neuobičajeno mirnim glasom.

„Ne bih baš išao toliko daleko. Inače, danas ne bih da produžim na piće. Oдох pravo kući.”

„Da, i ja sad imam neka posla.”

Fumihiko je zaustavio taksi i na putu kući razmišljao kada će doći vreme da sve ovo ispriča Kani. Pošto se cela stvar direktno tiče posla koji on sad obavlja, izvesno vreme će to biti nemoguće. Ali, jednog dana, kada bude obavljao neki sasvim drugi posao, sešće sve troje zajedno i verovatno se smejati svemu tome. Kad li će to biti?

Tri dana kasnije, posle napornog dana u kancelariji, iako nije baš ostao da radi prekovremeno, stigao je do svoje zgrade nešto kasnije nego obično i po svetlima koja su gorela u kući pretpostavio da je Kana već bila pristigla.

Fumihiko se liftom popeo do petog sprata i otvorio ulazna vrata, iznenađen brojem cipela koje je zatekao u predsoblju. Iz stražnje sobe dopirao je glasan žagor. Šta li se dešava, razmišljao je skidajući sopstvene cipele u uglu.

Ne tako mala dnevna soba bila je puna mladića i devojaka, bilo ih je desetak. Neko je primetio Fumihika kad je provirio.

„Dobro došli kući. Izvinite ako smo na smetnji”, rekli su uglas.

U znak odgovora, Fumihiko je podigao ruku, pogledom tražeći Kanu. Upravo u tom trenutku, s velikim tanjirom sa hranom u rukama, Kana je izlazila iz kuhinje.

„Hej, vratio si se.”

„Šta se to dešava, danas imaš žurku?”

„Pa kad si ti nakupovao onoliko hrane, htela sam malo da je raščistim pa sam ih pozvala da dođu.”

„Jesam li stvarno kupio za desetoro?” osvrće se on po sobi.

„Malo sam dokupila. Nešto su i oni doneli sa sobom. Hranu smo sami spremili. Ima ih nekoliko koji dosta dobro kuvaju. Ja sam, doduše, najbolja.”

„Nije tačno. Tomojuki sprema jaja kao pravi profesionalac”, ubacio se neko.

„Tišina tamo. Ja imam prirodan dar.”

Na ovu Kaninu izjavu, poletele su razne upadice i odobravanja, ponovo uspostavljajući atmosferu koja je vladala pre nego što se Fumihiko vratio.

„Svejedno, evo tata, probaj”, rekla je Kana.

Sad kad već nije imao kud, Fumihiko je seo u ugao među ovu bučnu družinu, razmišljajući kako mu je bolje bilo da je jeo negde van kuće pre nego što je došao. Devojka do njega hitro mu dodaje tanjiriće za posluženje i štapiće. Ona je već ranije dolazila kod njih, ali joj se on ne seća imena. Kana se često ljutila na njega što ne pamti imena njenih prijatelja.

„Tako znači, ima i piva.”

„Nije ništa strašno, za svakog po jedno”, pravda ih Kana s drugog kraja.

Hrana je bila prilično dobra, s obzirom na činjenicu da su je svi pripremali. Ako ništa drugo, bila je bolja od bilo čega što bi spremila prosečna domaćica. Razmišljajući o tome da li oni ovako nešto povremeno organizuju dok je on odsutan, Fumihiko je posmatrao Kanu dok je dugačkim štapićima za serviranje delila sveže isprženu ribu. Izgledala mu je kao neka sasvim druga, nepoznata devojka.

Četiri devojke, pet mladića i njegovja kćerka. I dalje se jednako vesele iako im se on priključio. Svi lepo govore. Ima Kaninih drugova iz razreda, društva sa gimnastike i njenih drugara iz niže srednje škole. Dobro odnegovana i obnovljena mreža prijatelja, čiji su se članovi okupili na mestu na kom mogu da uživaju. Odlično su pravili dobru atmosferu, ali i kada je razgovarao s nekim od njih pojedinačno, umeli su veoma lepo vaspitano da govore.

On, ipak, nije mogao da se svrti na tom mestu. Misleći o tome da bi bilo pravo čudo da je mogao da se utopi u takvo nešto, žurno je završio sa jelom. Kada je hteo da pođe u drugu sobu, zazvonio je

telefon. Dao je Kani znak da će se on javiti, ušao u sobu, upalio svetlo i podigao slušalicu.

„Halo, gospodine Takacu, vi ste?”

„Ah, hvala na onoj večeri”, rekao je najpre Fumihiko, shvativši da je to Kukin.

„Taman posla, platili smo po pola. Sećate se kad sam na odlasku rekao da čovek ne zna koja mu je sudbina, pa ste mi se smejali i rekli da preterujem?”

„Pa, nisam vam se baš smejao...”

„E, pa, sudbina mi se zaista preokrenula.”

„Kako to?”

„Ispostavilo se da se vraćam u svoju zemlju.”

„Pa, čestitam. Je li na mestu da čestitam? Mislim, nije u pitanju nazadovanje nego trijumfalni povratak?”

„Nemojte s tim visokoparnim rečima, molim vas. Sve je u redu, vraćam se uzdignute glave. Sve vreme sam radio na tome. Jer, kao što sam vam već više puta ponovio, u Japanu sam deset godina.”

„Kuda se vraćate?”

„Tačnije rečeno, ne vraćam se nego menjam poziv. Odlazim u Irkutsk da budem profesor u onoj školi o kojoj sam vam pričao kad smo se upoznali, u prvoj školi na svetu koja je uvela učenje japanskog jezika. Nameravam i da se bavim prevodjenjem.”

„Baš lepo. Onda, od srca vam čestitam. Vi ćete biti izvanredan profesor.”

„Stoga, gospodine Takacu, voleo bih da mi dođete u posetu. I gospođica Kana. Klizaćemo se, pićemo votku i jesti razne ukusne stvari. Rekli ste da biste voleli da vidite Sibir, zar ne?”

„Jeste, baš bih voleo. Ali, kad već govorimo o svemu tome, ja ne mogu da letim avionom.”

„Ah, zbog ušiju? To neće biti problem. Možete doći brodom. Nahotka je odmah tu. Verujem da će vam na brodu biti dobro.”

Fumihiko je odgovorio da sigurno hoće i našalivši se da bi verovatno dobio morsku bolest, u trenutku pomislio da bi čak mogao transsibirskom železnicom da obiđe Evropu. Iz susedne sobe dopirala je dečija galama. Kana je bila najglasnija.

„Onda, hajde da uskoro napravimo jedan oproštaj zajedno sa Kanom, sve troje. Možemo i kod nas. Kana i ja ćemo spremiti hranu.”

Kukin je zahvalio na tom predlogu i dodavši molbu da se u njegovo ime izvini Kani što neće moći da nastavi s časovima klizanja, rekao da će pogledati u svoj kalendar obaveza i da će se ponovo javiti. Zatim je prekinuo vezu.

U susednoj sobi neko je zasvirao gitaru. Slušajući te zvuke, Fumihiko je razmišljao da bi, čim se završi veliki projekat koji je sad bio u toku, mogao i sam da promeni posao.

U ženskoj gimnastici postoje četiri discipline: parter, preskok, dvovisinski razboj i greda. Upravo pripremam vežbe za nastup na sledećem prvenstvu. Paralelno vežbam na sve četiri sprave, ali sam poslednja dva-tri dana usredsredila svu svoju snagu na centralni, najvažniji element vežbe na gredi.

Da bi se usvojio neki težak element na gredi, najpre se povuče deset centimetara široka crta na podu i na njoj se vežba kao na zamišljenoj gredi. Kada uspeš da se uvežbaš toliko da više ne odstupaš previše od linije, sve to ponavljaš na dasci iste širine. U sledećoj fazi koristi se niska greda, odignuta dvadesetak centimetara od tla. I na kraju, element ponavljaš još mnogo puta na zaista visokoj gredi, sve dok ga ne odvežbaš tačno kako treba.

Trenutno vežbam salto nazad sa okretom 360°. Dokle god ti je centar tela upravan na gredu, dakle, dokle god se krećeš u liniji s njenom dužinom, vežbanje na gredi nije tako teško. Ali, kada se doda element okreta, stepen težine se naglo poveća. Čak i kada se saltu nazad doda okret, to na parteru uopšte nije komplikovan element. Ali kada skačeš sa visine od metar-dva i treba da izvedeš siguran doskok na desetak centimetara široku površinu, e to je već ozbiljan problem.

Pošto sam već postala mnogo sigurnija na niskoj gredi, odlučila sam da danas probam na pravoj. Trener Janai me je neko vreme posmatrao kako vežbam na niskoj gredi pa mi je rekao: „Dobro, Takacu, hajde da probamo.” Okupili su se i svi ostali koji su tu vežbali. Najviši od svih njih, Kanzaki, koji je dosta snažan, i moj trener stali su

na dva kraja grede. Oni imaju potpornu ulogu, da me dočekaju ako mi noga slučajno sleti s grede.

Popela sam se na gredu. Ovog puta samo pravim salto nazad. Kada budem uspela da ga izvedem iz mirnog stava onda ću ga ukomponovati u dugačak sastav i moći sigurno da ga povežem sa raznim drugim elementima. Ono što možda i prevladava u odnosu na sam nastup na gredi jeste duboki strah od visine. Element koji na parteru ne deluje kao bogzna šta, ovde se doživljava kao veoma težak.

Stala sam na gredu, zatvorila oči i uspostavila ravnotežu. Napravila sam svega tri koraka unazad i odrazila se. Čim se telo otisne u vazduh, započinjem s okretom od kukova. Ako čitavo telo ne načini pun okret od 360°, na mestu doskoka grede neće biti. Moje telo se lako i glatko okreće. Kao da se uopšte ne prevrćem ja, već da se čitav svemir, sa mnom u centru, okreće u raznim pravcima. Odlepljena od tla, od sveta oko sebe, dodirujući samo vazduh, polako se okrećem.

Svet se polako okreće. Osećam kako mi pleše kosa skupljena u rep na potiljku. U mom vidnom polju razvlači se trag neonskih svetiljki sa tavanice. Laktovi su mi priljubljeni uz telo i stav mi je čvrst. Stopala će mi se sigurno dočekati pravo na gredu. U redu je. Sve je u redu.

Sedim na diplodokusovoj glavi. Okupan sunčevim zracima, moj Dipi se gega šumom. Dipi zna da sam ja tu gore. Zato i ne vrti glavom. Mada ne bih ni pala da je samo malčice zatrese.

S vremena na vreme, Dipi zagriže poneku granu s lišćem na obližnjem drvetu i sljušti ga svojim dugačkim, tankim zubima. Tada mu se glava najjače zatrese, pa postane uzbudljivo. Kad on jako zine i gurne glavu u vrbinu krošnjju i ja se nađem usred lišća. Onda Dipi zatvori usta i izvlači glavu odatle dok mene šiba lišće sa drveta. Grane se povijaju, stablo se krivi i uz pucketanje padaju gomile sitnih listova a njegova se usta napune lišćem. Dok ga polako guta, Dipi se ponovo zaputi ka nekom drugom drvetu.

Sa vrha diplodokusove glave mogu da vidim dosta daleko. Brežuljci iza nekoliko šumaraka toliko su daleko da izgledaju magličasto ljubičasti. A kad pogledam ka jugu, povremeno vidim kako

zasvetluca površina reke. Iza naših leđa je grad. Čak i pod blistavim zracima sunca, vazduh iznad grada izgleda kao obavijen oblacima.

Dipi polako hoda na sever. Kad se pođe na jug, sa druge strane reke postoji bagremov šumarak. Bagremovo lišće jeste diplodokusu omiljena hrana, ali moj Dipi danas ne ide tamo. Hoda leđima okrenut suncu. Osećam tople zrake sunca na leđima.

Što dalje ide na sever, više se smenjuju vrste drveća. Prvi put sam otišla ovoliko daleko. Kad sam se osvrnula, bili smo usred šume lepidodendrona. Lepidodendroni su veoma visoki, stabla im rastu pravo, a krošnja na vrhu širi se poput kišobrana. Šara na kori njihovih stabala liči na krljušt ribe. Lišće im je nalik na paprat, a to je zato što lepidodendroni i jesu iz roda paprati.

Dipi halapljivo jede to čudno lišće. A pošto je to drveće veoma visoko, dešava se da čak ni onoliki Dipi ustima ne može da ga dosegne. Kad se to dogodi, baš kao neki pas koji navaljuje na svog vlasnika, Dipi se propne, prednjim nogama se osloni na stablo i istegne vrat. Ja se za njega čvrsto držim, da se ne bih preturila i pala.

Nas dvoje smo zašli prilično duboko u šumu. U međuvremenu je postalo prohladno. Obukla sam džemper koji sam držala pod nogama. Pogledala sam dole i videla da nešto belo plovi i kovitla se oko Dipijevih nogu. Bila je to magla koja je došla izdaleka sa severa. Širila se tom pustom šumom, sasvim polako. Kako je magla teža od vazduha, podizala se odozdo poput vode koja plavi, prekrivajući Dipijevo telo i stabla drveća.

Uskoro smo stigli do kraja lepidendronove šume i izbili na livadu. Magla se postepeno zgušnjavala, tako da već više nisam mogla da vidim Dipijeva leđa kada se osvrnem iza sebe. Iz tog mora lelujave magle, štrčala je samo uska i dugačka diplodokusova glava. A na njoj sam sedela ja, u svetlu u kome kao da je nestalo boje.

Gledala sam to, sa izvesne udaljenosti. Na glavi diplodokusa koji se gegao, sedela je jedna devojčica zadovoljno se njišući u ritmu pokreta njegovog dugog vrata. Gledajući je sa izvesne udaljenosti, znala sam da sam to ja.

Magla se zgusnula i šuma lepidodendrona u pozadini i njihove krošnje nalik na kišobrane više nisu bili vidljivi. I njih je obavila magla. Magla je obavila i diplodokusov uzan vrat i devojčicu na

njegovoj glavi. Vetar je uskomešao maglu i na mah njihove figure nestadoše negde u toj beloj tami. Zatim je vetar dunuo još jednom razvejavši maglu i na čas se ukazaše njihove blede senke.

I ona ja što jaše diplodokusa postepeno je nestajala sa vidika. Posmatrala sam to znajući da se tako opraštam od sebe same i postajem neka nova ja. Napregla sam oči gledajući u tu maglu i pogledom ispraćala sebe dok odlazim.

Sa mnom na svojoj glavi diplodokus je nastavio lagano da hoda i ubrzo sasvim nestao u magli. Sada već nevidljivom Dipiju i sebi samo sam još jednom mahnula, okrenula se nazad i zaputila se tamo otkud sam došla, ka onom istom vrbaku.

Signal sa zemaljske stanice

U *Ajlanderu* koji je primao devet ljudi, on je bio jedini putnik. Ostatak sedišta bio je uklonjen, a taj prostor potpuno ispunjen tovarom. Kartonske kutije sa hranom i lekovima, dve poštanske vreće, baterije i materijal za pisanje, odeća i razne potrepštine.

Sedeo je s desne strane, na kopilotovom mestu. Avion je uzleteo, a on je kroz prozor sa strane posmatrao kako se dole kopno i more velikom brzinom udaljavaju, i potom pogledao u nebo. Večernje nebo bilo je vedro, blede vodenoplave boje. Maleni avion, osetljiv i na najmanju promenu vazdušnog strujanja, često se tresao.

„Prevozite baš mnogo stvari”, doviknuo je pilotu kad je ovaj završio komunikaciju sa kontrolnim tornjem.

„Brod već dugo ne odlazi do ostrva. Sve hitne stvari se prevoze ovim avionom. I vlasti se bune da je skupo, ali nemaju kud. Fino ja zaradim, ali posla imam preko glave.”

„A zašto brod ne isplovjava?”

„Vetar.” Od grmljavine motora koji se nalazio odmah pored i fjukanja propelera, ta reč se nije jasno čula.

„Šta?”

„Zapadni vetar. Ne prestaje da duva”, doviknuo je pilot, okrenuvši se ka njemu. „Luka je okrenuta ka zapadu i kad duva zapadni vetar, brodovi ne smeju da plove. Talasi nadiru u samu luku i oni ne mogu da pristanu. Jak zapadni vetar uvek neko vreme duva u ovo doba godine, ali iz nekog razloga ove godine nikako da stane. Ljudi ne mogu u ribolov i život uopšte ne funkcioniše. Svima je izazvao probleme.”

„Shvatam”, odvratio je i on povikom.

To je bilo sve što su izgovorili i, zatim, umorni od dovikivanja da bi nadjačali zvuk motora, i jedan i drugi se više nisu mnogo oglašavali. Nije se dosađivao nego je gledao u instrument tablu i oblake u daljini. Reagujući na pokrete pilotove ruke, kormilo se s vremena na vreme pomeralo napred-nazad.

Posle četrdesetak minuta leta, pilot je prstom pokazao ispred sebe.

„Eno, vidi se.”

Ostrvo je izgledalo kao jedna crna linija na talasima. Što su mu se više približavali, i oblik mu je postajao sve jasniji. Onako dugačko i usko, ličilo je na ogromnu životinju koja je uronila u more. Planinski venac po sredini izgledao je kao njena kičma. Na pučini, nešto dalje od obale, video se koralni sprud koji ga okružuje, zapljusnut belim talasima.

„Sreća što se pista proteže u pravcu istok-zapad. Da se nalazi na pravcu sever-jug, bočni vetar nikad ne bi dao da se sleti.”

Ajlender je obišao krug iznad ostrva, preleteo pistu da se uveri da na njoj nema prepreka i sleteo sa istoka u susret čeonom vetru i zaslepljujućem večernjem suncu. Čak i dok je vozila po zemlji do jednostavne zgrade na terminalu, letelica se tresla pod udarima vetra.

Istog trena kad je sišao iz aviona, nalet vlažnog vrućeg vetra obavio mu je čitavo telo. Uopšte mu ne deluje da je šest sati po podne. Vetar mu silom mrsi kratku kosu, zavlači se pod odeću i lepi mu se za ruke i noge. Kao da je ušao u toplu vodu, telo mu je otežalo i klonulo, a sa svakim udahom pluća su mu se punila vrućim vazduhom.

Na aerodromu nije bilo nikog. Stao je pored pilota koji je istovarivao stvari i svojom rukom meko na tlo spustio kofer sa mernim instrumentom koji mu je u avionu stajao na krilu. Osvrnuo se oko sebe i rukom obrisao znoj sa čela. Šta li je s čovekom koji je trebalo da ga sačeka? Odlazio je na razna mesta, ali je na ovo ostrvo, dvesta kilometara udaljeno od glavnog ostrva, došao prvi put.

Kad se malo izmakao od brda tereta koji je istovario pilot, ugledao je dva vozila kako prelaze nižu uzbrdicu i idu ka njima. Putnički automobil i kamion.

„E, pa stvarno, ljudi ovde baš su opušteni”, izgovorio je pilot videvši ih.

Kada su konačno pristigli, iz auta je izašao jedan mlađi muškarac i došao do njega. Bio je to sitan mladić, vedrog lica.

„Izvinite što kasnim. Ja sam Karaki, tehnički direktor iz gradske uprave. Rečeno mi je da vam se nađem na usluzi”, rekao je glasno.

„Hvala vam”, odgovorio je on sred vrućeg vetra i predstavio se. „Od stvari imam samo ovaj kofer i torbu. Ovo je merni instrument, i ja ću ga sam nositi. A ono tamo je torba s ličnim stvarima - nju možete da bacate i šutirate koliko vam je volja.”

Mladić koji se predstavio kao Karaki smejao se tome glasom koji je odavao utisak da mu nimalo nije smetala ni vrućina ni vetar.

U znak pozdrava mahnuo je pilotu koji je zajedno sa vozačem utovarivao stvari u kamion, i ušao u automobil.

„Danas ćete odsesti u gradu. Meteorološka stanica se nalazi malo izvan grada. Sutra ćemo tamo zajedno.”

„Da niste vi zaduženi za meteorološku stanicu?”

„Pa, tako nešto. Mada se to moje zaduženje uglavnom svodi na to da je obilazim. Je li ovo samo redovna inspekcija?”

„Jeste. Nisu mi rekli da je potrebna neka posebna popravka. Nego, ovaj vetar vam je stvarno neverovatan.”

„Aha. Ako uskoro ne prestane, biće problema. Zapadni vetar jeste najčešći u ovoj sezoni, ali ove se godine ipak kasno zadržao. Najveći nam je problem to što ne možemo da koristimo luku, znate”, rekao je isto što i pilot.

Duž puta ka gradu nizali su se hibiskusi. Njihovi ružičasti cvetovi su se presijavali, a lišće se snažno treslo pod udarima vetra. Između polja bile su raštrkane kućice, svaka od njih okružena tamnozelenim drvetima sa mesnatim lišćem. Može biti da su služila kao vetrobran.

Uz ulicu u centru grada stajao je skroman niz od dvadesetak prodavnica i javnih zgrada i jedan mali hotel. U okolini je bilo oko dve stotine kuća. A pošto je svaka kuća bila na prostranom placu sa mnogo drveća, uopšte se nije sticao utisak da se nadovezuju jedan na drugi. Kad čovek bolje pogleda, taj niz bio je neka mešavina verovatno prvobitnih kuća iz tog kraja, sa crepom ojačanim belim malterom, i građevina od drvenih dasaka kao iz američkih vesterna. Kakvo čudno mesto, mislio je. A između njih briše vetar, i kao da ih šmirgla,

savršeno im čisti zidove. Hotel je bio jednospratna drvena zgrada ofarbana u belo, čiji je dobar deo prizemlja zauzeo oveći supermarket.

Čim je kročio iz auta, saleteo ga je oblak prašine. Samo je zažmurio i ukopao se. Vetar mu i ovde mrsi kosu.

Ispred supermarketeta nalazio se trg i na njemu jedno četiri metra visoko sagovo drvo. Pored njega stajalo je nekoliko žena tek onako, kao da su zauzele busije. Uputio je pogled ka njima, misleći da su pošle u kupovinu, ali kad je malo bolje pogledao, nijedna od njih u rukama nije nosila ništa. Lica koja su gledala u njega bila su tamna, sa izraženim očima. Među njima bilo je i poneko egzotično lice. Ali, ona nisu odskakala, već su izgledala kao da se prirodno uklapaju sa svim ostalima. Toliko su upadljivo zurile u njega da mu je postalo pomalo neprijatno. Namerno je veoma pažljivo izvadio kofer s mernim instrumentom iz auta.

„U hotelu znaju da dolazite. Tamo imate i restoran, slobodno ga koristite.”

Karaki je bio neverovatno pričljiv. Kao da je unapred uvežbao sve što treba da izgovori gostu koji dolazi izdaleka. „Moguće je da piva više nema. Svi će morati da se strpe dok ne prestane vetar i sledeći brod ne pristane. Možda imaju rakiju od slatkog krompira. Izneće je ako zatražite. Stvarno je odlična. Dolazim po vas sutra u devet. Kuća mi je odmah tu blizu, pa ću ovde ostaviti automobil. Ključ ostaje unutra, a vama ako nešto zatreba, uzmite ga. Ako vam bude dosadno, slobodno idite u jednu noćnu vožnju. Mada, nemate baš mnogo kud ni da se odvezete. Dajte, poneću vam stvari.”

Izgovorivši to onako u jednom dahu, Karaki je uzeo torbu s njegovim ličnim stvarima i hitro se zaputio ka ulazu u hotel pored supermarketeta. S mernim instrumentom u rukama, on ga je sledio. Moguće je da taj mladić i nije rodom s ovog ostrva. Ili je potekao sa glavnog ostrva, ili odnekud još dalje. Odavao je utisak da se po nečemu razlikuje od ostalih meštana, od staraca koji polako hodaju glavnom gradskom ulicom, sredovečnih muškaraca koji su mu izgledali kao ribari i dece što su zujala preko ulice i gubila se u sporednim. Nije u pitanju bila brzina ili sporost njegovih pokreta i govora, već nešto poput razlike između dvotaktne i trotaktne muzičke fraze.

Običan vetar jenjava kada padne večer, ali je ovaj zapadni vetar nastavio da duva čitavu noć. Zaboravivši i na rakiju od slatkog krompira koju mu je spomenuo Karki, na brzinu je završio večeru u hotelskom restoranu i otišao pravo u sobu. Nije mu bilo do vožnje. U sobi nije bilo klima uređaja. U uobičajenim okolnostima, mogao bi da otvori prozore i pusti da spolja uđe vazduh, zbog čega su i postojale zaštitne mreže od insekata, ali u ovom slučaju, činilo mu se da bi vetar, da je makar i malo odškrinuo prozor, za tren oka napravio pustoš.

Slušajući kako venecijaneri zveckaju o prozor, razmišljao je zbog čega na ovom ostrvu postoji takav jedan hotel u zapadnom stilu. Sve u njemu odavalo je utisak da je bio napravljen za potrebe okupacionih snaga. I kupatila i toaleti bili su u zapadnom stilu, a i ono što je ličilo na sotiranu svinjetinu koju je za večerom jeo nožem i viljuškom. U prilogu je bio slatki krompir, ali se i na njemu toliko osećao ukus putera da su slobodno mogli da ga nazovu glaziranim. Čak su i miso supu sipali u supeni tanjir i uz to mu dali kašiku. I pirinač je bio suv. Služila ga je postarija kelnerica, koja kao da nije imala moć govora. I kad bi joj se obratio, samo bi klimnula glavom, bez ijedne progovorene reči. Delovalo je da unutra sama priprema jelo, iznoseći jedno po jedno, kako koje bude gotovo. Drugih gostiju nije bilo.

Pod slabom lampom razmišljao je o redosledu poslova koje je trebalo da obavi narednog dana i još jednom prelistao nekoliko priručnika za održavanje opreme. Automatske meteorološke stanice u koje je obično bio upućivan uglavnom su imale kablovsku vezu sa telefonskom centralom. Stanice u nekim planinskim mestima veoma udaljenim od grada, morale su čak biti povezane uz pomoć namenskog mikrotalasnog sistema. Ali, ovo će mu biti prvi put da se sreće sa stanicom sa direktnom satelitskom komunikacijom. Ubrusom brišući znoj sa čela, sa kiselim osmehom shvatio je da to iščekuje uzbuđen poput deteta pred novom igračkom.

Narednog jutra, baš kada je u restoranu u prizemlju završio doručak koji se sastojao od hleba, jaja sa slaninom i kafe, ušao je Karaki.

„Dobro jutro”, nazvao je ponovo onim naglašeno razdraganim glasom. „Danas ćemo ceo dan biti zajedno.”

„Zar nemate druge obaveze?” pita on i nudi mu kafu, trudeći se da ne zvuči sarkastično.

„Ne. Osim ako se nešto ne pokvari, uvek imam dosta slobodnog vremena na ovom poslu. Pritom se i ove moderne mašine gotovo nikad i ne kvare. Obično ne mora ni ulje da im se doliva. Samo se smucam okolo.”

„Koje to mašine?”

„Pa, radim sa svakojakim. Važne su jedino razne pumpe za vodovodni sistem. Održavam još i aparate koji se upotrebljavaju u gradskoj upravi, i tri automobila i jedan buldožer. Osim toga, obilazim aerodrom i meteorološku stanicu. Ako mi traže, popravljam ja i tostere. Telefonska centrala uopšte ne zahteva održavanje, a za trafo-stanicu imamo drugog čoveka.”

„Ovde bi možda trebalo razmišljati o elektrani na vetar”, rekao je slušajući vetar kako napolju vitla. Iako je prošlo tek otprilike trinaest sati otkad je stigao na ovo ostrvo, od kojih je većinu proveo u snu, zvuk tog vetra već je počeo da mu izaziva mučninu.

„Potpuno ste u pravu”, Karaki je rekao nehajno. Njemu izgleda nije smetao.

Da li zato što se inače mnogo dosađuje, uglavnom, dok su se autom vozili do pet kilometara udaljene automatske meteorološke stanice, Karaki nije zatvarao usta.

„Ovo mesto kao da je iz nekog drugog vremena, sa nekog drugog sveta. Kad sam ovamo tek došao, bio sam potpuno zbunjen. Od grana industrije, oni ovde uzgajaju sladak krompir i šećernu repu i bave se ribolovom u svojim vodama. Uz to, ima malo svinjogojstva, i žene tkaju, to je valjda sve. Pa opet, ne može čovek da kaže da žive staromodno ili onako, kao u feudalizmu. Na sve strane mogu da se nađu razne neverovatno moderne stvari. Sa jedne strane život se vodi na starinski način, a sa druge strane preskaču i ceo Japan i povezuju se negde direktno sa Amerikom.”

„Kao onaj hotel na primer?“

„Da, baš tako. Direktor je čovek koji se vratio iz Amerike. Odavde ljudi odavno odlaze, ali ne nekud blizu, nego nekud sasvim daleko. Neki stariji ljudi se pozdravljaju na španskom koji su naučili dok su pre mnogo godina živeli u Meksiku ili u Boliviji. Ima i onih koji slave praznike iz nekih besmisleno dalekih krajeva. Povrh toga, kuda god da se čovek okrene, mnogo je dece koja izgledaju kao da su mešane krvi a ovde žive normalno, bez ikakvog osećanja nelagode.“

„To je baš dobro“, rekao je, kroz prozor gledajući blago ustalasana polja šećerne trske. Možda je to razlog što je prethodnog dana imao osećaj da su ona ženska lica koja je video ispred hotela po nečemu različita.

„Zaista jeste“, rekao je Karaki, a u glasu mu se osetila izvesna doza nezadovoljstva. „I kuće su čudne, zar ne? Mešavina raznih stilova. Čim zarade nešto malo kapitala, svi se ovamo vrata i grade kuće kao sa onih podneblja na kojima su bili. Neki od njih su preko radili kao stolari i mogu za tili čas da sagrađe zapadnjačku kuću. Zato i grad izgleda onako čudno. I dan-danas mnogo njih emigrira. Mnogi ovamo šalju novac iz inostranstva. Kod njih se toliko podrazumeva da i muškarci i žene idu u inostranstvo, da mi se čini da ovde ne računaju nikog ko bar jednom ne ode. Eto, ni mene uopšte ne ubrajaju kao svog.“

Dakle, to je u pitanju. Kad je čuo koje su Karakijeve muke, postao je pomalo zlurad. Taj mladić mora da je ovamo došao sa idejom da će sa završenim fakultetom, kao regionalni državni službenik, neko vreme moći da uživa na tom dalekom ostrvu. On, tehničar, pristigao iz centralnog dela zemlje! Mislio je da će mu ovde pridavati veliku važnost, a ovamo, niti su se mašine kvarile, niti su se ostrvske devojke obazirale na njega. Plovio je negde u vazduhu, ni na nebu ni na zemlji. Ako je to stvarno tačno, možda je na njega čovek ipak mogao malo da se sažali.

Meteorološka stanica se nalazila na malom uzvišenju iznad obale, na prostranom zemljištu opasanom žičanom ogradom oko koga su se protezala polja šećerne trske. Lepo pokošen travnjak možda je čak bio rezultat napora mladog Karakija. Kako je izašao iz auta, udario ga je

jak nalet vetra. To mesto se nalazilo na nešto većoj visini od grada, pa je i vetar za toliko bio silovitiji.

Zgrada u središtu bila je sagrađena od armiranog betona, a zasebno od nje stajali su starinski termometarski zakloni. Na travnjaku su osim anemometra i vetrulje na vrhu metalnog stuba bili postavljeni još i kišomer, zatim celiometar i video-kamera smeštena ispod kupole od pleksiglasa, i u jednom uglu parcele, parabolična antena okrenuta ka 36.000 kilometara udaljenom komunikacionom satelitu. Vetrulja se vrtela kao luda.

„A davač vizibilimetra?”

„Šta? A, onaj reflektor. Eno tamo u polju stoji metalni stub - na njemu je.”

„U ovom kraju sigurno nema magle.”

„Magle? Jeste, otkad sam ovamo došao, nijednom...”

„Da, onda su vas baš lepo počastili laserskim vizibilimetrom.”

„Da znate.”

„Hajde prvo da pogledamo onu antenu.”

„Ovaj, to nije u nadležnosti Meteorološkog zavoda nego telefonske kompanije...”

„Znam. Rečeno mi je da je pogledam kad sam već tu. Ionako samo treba da proverim azimut i elevaciju, mada je i to verovatno nepotrebno. Samo ću to proveriti dok je linija još u funkciji. Po ovakvom vetru, okrenuće se na drugu stranu i više neće ni služiti kao antena.”

Antena je bila ispravno okrenuta ka komunikacionom satelitu iznad Indonezije. Sa prijemnikom nije bilo nikakvih problema, a i svi pomoćni uređaji radili su kako treba. Ni provera performansi nije pokazala nikakve anomalije.

Pošao je uz vetar prema zgradi meteorološke stanice u kojoj su se nalazili meteorološki uređaji i centralni kompjuter. Otključao je ulazna vrata ključem koji je doneo sa sobom, propustio Karakija da uđe i čvrsto zatvorio vrata. Unutra je radio klima uređaj i vazduh je bio svež. Ta zgrada jeste tu stajala zbog mašina, ali su u ovom slučaju i ljudi bili blagosloveni njenim postojanjem.

„Danas ću raditi isključivo na *uplinku*.”

„A?”

„To je kanal koji se koristi za slanje podataka koji se u stanici prikupe. Znae da je ova stanica preko satelita povezana sa centralom? Postoji nekoliko desetina parametara po kojima se meteorološki podaci prikupljaju, sređuju, beleže i u tačno određeno vreme šalju putem te veze. Emitovanje u tom pravcu zove se *uplink*. Nasuprot tome, postoji i funkcija uz pomoć koje se primaju instrukcije iz centrale, kao što su kalibraciona merenja, provera funkcija, prelazak na pomoćne uređaje, okretanje kamere, zumiranje i tome slično. To se naziva *downlink*.”

Karakiju su se caklile oči dok je slušao to stručno objašnjenje. Tom mučeniku mora da je neizmerno dosadno na ovom ostrvu.

„To *'up'* i *'down'* predstavlja *'naviše'* i *'naniže'* u odnosu na komunikacioni satelit, ali posmatrajući sa stanovišta centrale, sve to ispada obratno. Da ne bi došlo do zbrke, kanal koji odašilja podatke označava se sa *'up'*.”

Dok je to izgovarao sedeo je pred konzolom kompjutera i na tastaturi kucao poruku da će radi periodičnog pregleda meteorološku stanicu privremeno isključiti sa komunikacione linije. Iz centrale je odmah usledio odgovor: „Primljeno.”

Potom je počeo da isključuje jedan po jedan uređaj sa kompjutera, proveravajući da li funkcionišu kako treba. Svi osnovni alati i oprema za održavanje već su tu stajali pripremljeni. On je sa sobom poneo jedino najosetljiviji, tek kalibrisani merni instrument. Najviše vremena mu je oduzeo seizmograf. Karaki je zauzeo mesto tik do njega i pratio svaki njegov pokret. Bilo je očigledno da se suzdržava da ne progovori.

„Količina padavina se veoma lako meri uz pomoć uređaja”, govori on proveravajući kišomer. „Najteže od svega je navesti uređaj da proceni pada li uopšte kiša ili ne. Ako se kiša skupi u cilindru, nema nikakvih problema, ali u fazi kada padne svega nekoliko kapi, potrebni su izuzetno osetljivi senzori da procene da je u pitanju kiša.”

„Aha, razmem”, sluša ga sagovornik i divi se.

„Eto, na primer, i čovek teško može da napravi razliku između magle i kiše koja sipi. Ili, između kiše, susnežice i snega, mada za to na ovom podneblju nema potrebe.”

„Pa, zar može?”

„Može. Doduše, uređaji još uvek ne mogu da razlikuju vrste oblaka. Silometri kakvi postoje u velikim vazduhoplovnim lukama mogu da izmere njihovu visinu, ali je uređajima teško da razaznaju njihov oblik i rod, jer rade na principu analize slike.”

„I, kako se određuje rod oblaka?”

„Eno, uz pomoć one kamere okrenute ka nebu, što stoji u dvorištu. Ona obično snima čitav vazdušni prostor širokougaonim objektivom, ali kada joj se promeni objektiv, ona prikazuje oblake do detalja. Može se i pomerati. Kada je potrebno, pomoću nje se posmatraju oblaci.”

Kad je video kako sagovornik upija njegove reči ušiju načuljenih kao veran pas, malo mu je pripala muka. Morao je da nađe način da ga se ratosilja na neko vreme.

„Izvinite, mogu li da vas zamolim da mi nešto obavite?”

„Da, naravno”, oduševljeno je rekao Karaki.

„Onaj davač vizibilimetra, nalazi se tamo na brežuljku, je l' tako?”

„Jeste, u polju, na onom metalnom stubu.”

„Kad se staklo zaprlja, stepen preciznosti mu opada. Uređaj sam modifikuje podatke tako da prljavština ne utiče na njihovu tačnost, ali bi ipak bilo bolje da je čist. Mogu li da vas zamolim da odete tamo da ga obrišete?”

„Da!” spremno je odvratio Karaki, uzeo jednu krpu i odleteo. Put svetlosnog zraka u uređaju za merenje vidljivosti je sigurno hiljadu metara. Do tamo i nazad bilo je tačno toliko, dakle pola kilometra u jednom smeru. Otići će do sredine polja, popeće se na metalni stub i očistiće reflektor. Moglo bi da potraje tridesetak minuta. Sad, kad je video taj entuzijazam, bez sumnje će mu tražiti da nadalje odlazi u čišćenje jednom nedeljno. A možda mu je i našao baš dobar posao, mislio je on, posmatrajući s leđa Karakija kako uz vetar trči poljem šećerne trske.

Za ručak su imali sendviče koje je poneo Karaki. Reče da je tražio da ih u hotelu unapred pripreme. Seo je na patos pored kompjutera i razmotao papir.

„Imamo i ovo, ali nije se previše ohladilo”, rekao je Karaki donoseći papirnu kesu koju je bio ostavio ispred klima-uređaja.

Unutra su bile dve limenke piva.

„Zar nismo ostali bez piva na ostrvu?”

„Ovo je iz ličnih zaliha. Još malo pa nestalo.”

„Mogu li?”

„Da, samo izvolite. Vetar bi valjda morao uskoro da stane, a prvi brod koji pristane biće pun piva.”

„Ne bih se kladio za taj vetar.”

Obojica su neko vreme ćutke jeli sendviče i pili pivo. Sendviči su bili sa šunkom i krastavcem, od baš hrskavog hleba. Bili su veoma ukusni.

„Hoće li ikad biti moguće uticati na vremenske prilike?” pitao je Karaki.

„Mislite, hoće li čovek moći na njih da utiče?”

„Da.”

„Mislim da neće. U pitanju je energija na potpuno drugačijem nivou. Iako nam polazi za rukom da zagadimo malene delove smogom ili kiselim kišama, kada se pogleda ukupni plan, stvar je previše složena.”

„Je l' tako?”

„Pre svega, još uvek ne znamo dovoljno o uzročno-posledičnim vezama koje stvaraju klimu. Razlika u prosečnoj temperaturi vazduha od samo jednog stepena dovodi do ogromne razlike u prinosima žitarica. Ali, ne možemo ni da pretpostavimo šta se sve i kako pomerilo da bi dovelo do te promene temperature od jednog stepena.”

„Pa, zato se valjda i vrše ovolika praćenja?”

„Sa stanovišta celine, ta praćenja se obavljaju samo na jednom deliću. Mi smo prilično puni sebe i radimo šta nam se god prohte svud po planeti, ali jedino na klimu ne možemo da utičemo. Možemo samo da se ubijamo prateći je i da sležemo ramenima. Eto, ni najobičnija prognoza za naredni dan obično ne pogodi.”

„Ali, ako bi se upotrebio kompjuter velike brzine?”

„Koliki god da je kompjuter, nemoguće je da simulira vremenske prilike na čitavoj planeti. A onaj uređaj koji ne može ni prognozu da izvrši, nema izgleda da išta može da kontroliše.”

„Znači, nema ništa od toga?”

„Da. Počeo sam da se bavim meteorologijom jer mi se činilo da mora da je divan osećaj praviti odlične prognoze zarad opšteg dobra. Vremenske prilike je moguće samo pratiti, ali ne i na njima intervenisati. To je potpuno jednostrana stvar: u klimi se može uživati ili postati njena žrtva, ali je čovek pred njom nemoćan. A meni je drago zbog toga, iako sam i sam samo čovek. Jer, svet prirode ipak nije naša igračka.”

„Je l' tako?”

„Tako je.”

Možda se malo previše zaneo s tim objašnjenjem o čoveku nemoćnom pred prirodom. Karaki se ućutao i obesio nos. Bio je tih i sve vreme popodnevnih radova.

Provera meteoroloških uređaja i ispitivanje kompjuterskog programa za *uplink* završilo se u pet sati po podne. Na povratku u grad on je sedeo za volanom, lagano vozeći krivudavim putem kroz polja šećerne trske. Karaki je izašao iz auta dve raskrsnice pre hotela. Rekao je da će kući tek pošto podnese izveštaj u gradskoj upravi. Kad je Karaki otišao, on se zaputio pravo u hotel.

Pošto je alat ostavio u meteorološkoj stanici, bio je praznih ruku. Samo je izvadio ključ i izašao iz auta. Nije ga čak ni zaključao. Vetar je još uvek bio jak. Lišće na sagovom drvetu ispred supermarketa treslo se. Ispod drveta ponovo su stajale žene. Gledaju u njega kao i prethodnog dana. Da li zaista toliko retko viđaju ljude iz spoljašnjeg sveta? Bacio je pogled na njihovu stranu. Od svih žena koje su stajale rame uz rame jedna do druge, samo se jedna izdvojila korak ispred. Kosa na glavi joj je bila podignuta u punđu. Nosila je haljinu krupnog cvetnog dezena. Izgledala je kao da joj je tridesetak, ali mu se činilo da je mogla biti i dosta mlada. Gleda ga pognute glave, ispod oka, ne skidajući svoj oštar pogled sa njega. Nijedna od žena iza nje ne gleda ga toliko oštro. Kao da ženi koja je istupila ispred ili čuvaju leđa, ili je gurkaju ka njemu.

Odvratio je pogled i prošao pored njih kao da prolazi pored grupe mladih delinkvenata koji tu ćoškare. Želeo je samo da stane i dobro da se zagleda u lice žene koja je stajala ispred svih, ali posle čitavog

dana rada, nije imao snage za to. Prolazeći kroz ulazna vrata hotela još jednom se osvrnuo i pogledao ceo trg i te žene. Zbrka stilova svih zgrada koje su se videle sa te tačke, davala mu je utisak kao da je mogao biti bilo gde. Ona žena je još gledala u njegovom pravcu, ali se grupa iza nje već bila razišla.

Svaki stepenik hotelskog stepeništa škripao je različito. Hodnik na spratu bio je mračan, a svetlo u trpezariji u njegovom dnu još nije bilo uključeno. Ni na recepciji nije bilo nikog. Sam je uzeo svoj ključ i ušao u sobu, i sa čistim peškirom otišao pod tuš.

Sat kasnije, večerao je dok ga je ponovo služila ona ćutljiva starica, kad je iz unutrašnjosti restorana polako išetao jedan izboran sitan starac. Nosio je kariranu pamučnu košulju i somotske pantalone. Hodao je čvrsto, blistavog pogleda.

Starac je stao pred njega i rekao: „Hej, znači ti si taj što je došao da nam popravi vreme. Izvini što nisam ranije došao da se pozdravim, ali juče nisam bio tu. Ja držim ovaj konak.”

Dakle, to je starac koji se vratio iz Amerike i sad radio kao direktor hotela. Blago mu se naklonio sa zalogajem u ustima. Prostenjavši, starac je seo na stolicu preko puta.

„I, kako stoji stvar s vremenom?”

U tom trenutku, konačno mu je sinulo šta je starac mislio onim što je rekao na početku - da je on taj koji je došao da popravi vreme.

„Ne, nisam ja došao da popravim vreme, nego samo da pregledam uređaje koji istražuju vremenske prilike.”

„A, tako? Uređaje koji istražuju vremenske prilike, je l' da? Onda, znači, ne možeš da zaustaviš ovaj vetar?”

„Tu sam beskoristan. To nije u ljudskoj moći.”

Šta mu to znači - da popravi vreme? Taj starac ili previše pojednostavljeno gleda na savremenu nauku, ili je malo senilan, a možda i živi u nekom potpuno drugom svetu i razmišlja sasvim drugačije od ostalih.

Ona vremešna kelnerica je donela činiju sa nekakvom mlečnom kašom i stavila je pred starca. Izgleda da se nameračio s njim da večera.

„Izvini ako smetam, ali mislio sam da ti se pridružim i pojedem ovu kašu. Više ne mogu da jedem ništa osim ovakvih stvari. Znači, nije

u moći ljudi da urade nešto u pogledu vremena?” ponovio je starac njegove reči, prinoseći kašiku kaše ustima. „To ništa ne valja.”

„Možemo jedino da se pomolimo Bogu”, izgovorio je ono što mu inače nije svojstveno.

„Aa, to ne smeš da radiš!” rekao je starac žustrim glasom, gledajući ga pravo u oči. „Bogovi ne služe za takve stvari. Ne smemo moliti bogove da nam ispunjavaju lične hirove.”

„Ah, zaista?”

„Kad sam bio mlad otišao sam u *Mehiko*, znaš, i tamo sam imao prijatelja - bio je iz jedne stare porodice. Tamo ti to znači da imaju porodično stablo staro hiljadu, dve hiljade godina. Tamošnja aristokratija - takva jedna porodica. Uglavnom, taj čovek je u to vreme bio avanturista, ko i ja”, prigušeno se zasmejao starac, zagledan u tavanicu kao da gleda nekud daleko.

„Taj čovek mi je jednom rekao: Bogovi nadgledaju sve krupno što se dešava - ceo svet, zvezde i razne druge stvari. Nemaju oni vremena da slušaju neke tamo sitne ljudske prohteve. Mislio sam da je to važno, i dobro sam to upamtio. Bogovi imaju važnija posla.”

„Razumem, to više i liči na bogove”, rekao je, shvatajući da mu nema druge nego da čoveku udovolji.

„Takvi su ti stari bogovi *Mehika*. Ne treba ljudi da im traže svašta: te 'daj mi da ozdravim', te 'daj mi da onu osvojim', ne znam šta već, 'daj mi da dobijem dete', sve tako nešto. Na nebu postoji poredak, a Božji je posao da ga čuva.”

Napolju, kroz prozor, vidi se da vetar još duva. Ventilator na tavanici se okretao, ali je u restoranu bilo vlažno i vruće, a njemu je znoj izbio po čelu. Lice starca dok je jeo kašu koja se pušila bilo je, međutim, potpuno hladno.

„Nego”, reče starac i pogleda u njega, „nešto mora da se uradi s ovim vetrom. Dakle, ti ipak ne možeš ništa da učiniš da ga popraviš?”

„Ne, baš ništa.”

„Znači, tako. Dobro bi bilo kad bi bogovi uslišili barem neku molitvu ljudi. Barem neku.”

Starac to reče i ponovo se zagleda u njegovo lice, ovog puta osmehnuvši se.

„Jeste, bilo bi dobro kad bismo imali načina da prenesemo svoje molitve tamo gore.”

Imamo i *uplink* da prenosimo podatke o trenutnom stanju, ali nema takvog *uplinka* koji bi preneo naše molitve. Komunikacioni satelit jednostrano prima podatke i prenosi instrukcije. Bilo da su njegovi sagovornici ogromni kompjuter u meteorološkoj stanici ili meksički bogovi, njegove su funkcije takve kakve jesu.

„Dobro bi bilo kad bi postojalo nešto”, rekao je starac. Da li je sve vreme jeo dok je pričao, tek, u nekom trenutku, činija s kašom ostala je prazna.

„Uh, dosta sam ti smetao. Mora da nije zabavno slušati besmislice čoveka u godinama”, rekao je starac, polako ustao i podigavši jednu ruku poput Indijanca u znak pozdrava, odgegao se na drugu stranu. On ga je ćutke ispratio pogledom.

Kad se vratio u svoju zagušljivu sobu nije znao šta će sa sobom. Bilo je rano da pođe na spavanje, nije bilo televizora, a nije bio poneo ništa za čitanje. Pomislio je da je trebalo da nabavi onu rakiju, ali mu nije bilo do toga da izlazi još jednom i po predvorju traži onog starca ili njegovu vremešnu družbenicu samo da bi od njih iskamčio alkohol. Tek mu nije bilo do toga da ponovo bude uvučen u neku čudnovatu diskusiju. U njegovoj glavi čulo se kuckanje komunikacionog satelita i mernih uređaja, tu su se muvali drevni meksički bogovi i indijanska aristokratija, dok je snažan vetar šibao napolju.

Neko vreme je sedeo u staroj naslonjači, pokušavajući da isprazni um. Fotelja kitnjastog stila, koja kao da je pre sto godina bila doneta odnekud s američkog juga, bila je krajnje neudobna za sedenje. Kao da su je pravili po meri nekog čoveka sasvim drugačije građe.

Prilično dugo je ostao da sedi u toj fotelji, potpuno odsutan. A onda se iznenada seti da je cigarete ostavio u autu. Morao je da izađe napolje.

Pošto se istuširao, krenuo je onako u sandalama koje je na nogama nosio umesto papuča, sišao niz stepenice što je mogao tiše i izašao napolje. Na nebu je visio ogroman mesec, a ispred, veliko lišće sagovog drveta šuštalalo je kršeći se pod udarima vetra.

Bio se zaputio ka autu kad je primetio da neko tu stoji. Tu na mesečini mirno je stajala žena, ona žena koja ga je netremice gledala istupivši jedan korak iz grupe žena pod sagovim drvetom. Bez ikakvog premišljanja, krenuo je ka njoj.

„Dobro veče”, oglasio se.

Ona se blago nakloni.

„Vidi se mesec”, rekao je i pogledao u nebo. I ne pogledavši u mesec, žena je gledala pravo u njega. A zatim mu je polako pošla u susret. Tad je spazio da je njena kosa, koja je tog dana bila skupljena u punđu, sada meko padala niz njena leđa. Blago talasasta, gusta kosa. Lepršala je na vetru.

Žena stade ispred njega, zagledana pravo u njegove oči, crnim, kao uokvirenim očima. Učinile su mu se poznate, kao da je u njima bilo nečeg što on strašno odavno pamti. Ali, koje je to sećanje bilo, da li je to bilo nešto iz njegovog detinjstva, ili nešto iz davne prošlosti, pre njegovog rođenja, sećanje koje se prenosi s kolena na koleno - to nije znao. Možda ono i nije bilo ljudsko sećanje, možda je to bilo sećanje na neki davnašnji prizor, iz vremena kada su neka sasvim drugačija živa bića još uvek hodila Zemljinom površinom i gledala jedno u drugo.

Svejedno, želeći samo još te oči da gleda, zagledao se pravo u njeno lice. Uopšte nije osećao napetost kakvu čovek inače ima kada se gleda licem u lice sa nekim nepoznatim. Lice joj je bilo okruglo, ten taman, nos lepo oblikovan a usne pune. Izgleda da ih nije nakarminisala. Na njenom licu nikakvog izraza. Ponovo mu je palo na pamet da on to lice odnekud zna. To nije bilo lice s kojim se susreo juče i danas, već neko koje zna sasvim odavno, iako to nikako ni rečima ni slikom nije mogao da opiše. To je lice koje je on od detinjstva bezbroj puta video, bezbroj puta dodirnuo, čije crte, dodir i nežni miris odlično zna. I glas bi odmah prepoznao, samo kad bi ga čuo. Bio je sasvim spokojan. Njegovo srce bilo je mirno kao mačka kad drema na suncu.

Bez reči, žena ga je meko uhvatila pod ruku. Prepustivši se toj blagoj prinudi on je koraknuo i pošao zajedno s njom. Izgledalo mu je tako prirodno, kao kada raste drvo. Dok je tako hodao, i dalje mu je mnogo puta prolazilo kroz glavu - on ovo zna, ovim putem je već

ranije išao, a ova žena njegovom je sreću od svih bliskija. Ta pomisao ponavljala se bezbroj puta kao poruka poslata izdaleka da ublaži njegov nemir, da ponese njegove noge bez opiranja.

U vazduhu se osećao blag miris njenog tela, prijatan miris oznojenog ženinog tela, miris belog cveta pričvršćenog šnalom iznad njenog uha, miris dalekih šuma i životinja koje negde miruju. Žena ga više nije držala pod ruku. Objerlio ju je iza leđa. Uspravne kičme ona se blago priljubila uz njega, nastavljajući gipko da hoda. Vetar je i dalje bio jak. Mesec je blistao, i iako nije bilo toliko kasno, nije bilo nikog osim njih.

Njena kuća nalazila se u senci nekog velikog, njemu nepoznatog drveta. U senci drveta koju je pravila mesečina stajala je mala kuća, idealne veličine za ženu koja u njoj sama skromno živi, i odisala prijatnom atmosferom.

Pošla je ispred njega i ušla unutra, sačekala da i on uđe i zatvorila vrata za njim. Unutra je bila jedna soba, a u njenom uglu neugledan krevet. Ispred njega jednostavne stolice i sto. Seo je na stolicu. Osećao je kako se kuća trese pod naletima vetra. Klekla je ispred njega i nežno ga pomilovala po ruci. On se sada pretvorio u potpuno pasivno biće, i prepustivši joj sve, samo je sedeo, osećajući da je to najispravnije, da je to ono što on sada treba da čini. Da će sve, ako tako učini, doći na svoje mesto, u potpunu ravnotežu. Dok mu je polako milovala ruku, na mestu na kom je njena koža dodirivala njegovu, osećao je da mu nešto sveže, bistro i toplo preplavljuje telo.

Žena najednom ustade i ode u drugi ugao sobe. Prateći odsutno pogledom njena lepo razvijena ramena, pravu liniju kičme, kosu do pola leđa i njena čvrsta bedra, nije ih analizirao, već je samo upijao njihov oblik, ženu koja tu stoji, osećajući kako se njegovom svešću razliva spoznaja da se telo te, njemu najbliskije žene, u takvom obliku nalazi baš tu.

Odmah se vratila s jednom čašom u ruci. U njoj je bila voda. Uzeo ju je iz njene ruke i popio. To je bila samo voda, potpuno čistog ukusa. Biću koje živi na drvetu u šumi, koje je prvi put skupilo hrabrost da siđe s drveta i ode do reke, zagleda se u vodu koja tu teče i zatim konačno ispruži ruku da je zahvati, prinese je ustima i otpije, voda je sigurno imala takav čist ukus.

Žena je stala pred njega i polako svlačila odeću sa sebe. Otkopčavši jedno za drugim svu dugmad negde do stomaka, pravih leđa i gledajući pravo u njega, skinula je haljinu izvukavši najpre ruke iz rukava i jednom je rukom prebacila preko naslona stolice. Ispod nije nosila ništa. Stajala je dva metra od njega. On je uzdignute glave spustio čašu na sto, a ona se okrenula ka njemu kao da mu pokazuje svoje celo telo. Ono ga je zvalo da ustane i približi mu se.

Ustao je. Išao je ka njoj gledajući u njeno jedro, čvrsto telo, tamnu put, oble grudi i velike bradavice. Tako je, ovako izgleda njeno telo, mislio je, dok su mu kroz glavu prolazile misli da tako izgledaju tela svih žena i da on više nije on, već da se pretvorio u sve muškarce ovog sveta. Njena ispružena ruka otkopčala je dugmad na njegovoj košulji, svukla je i milovala ga nežno po grudima. On je pružio ruke i privukao je k sebi, udišući miris njene kose. Više zaista ne mora da bude ono što jeste, činilo mu se, ne mora da bude više niko. Sjedinjen s mirisom njene kose, sa osećajem dodira njenih grudi stisnutih uz njegove grudi orošene znojem, i stidljivim pokretima njene ruke tamo dole dok pokušava da dodirne njegovu nagost, bio je odveden u neko sasvim drugo vreme.

Krevet je bio odmah tu pored. Kad ju je obgrlio rukom iza leđa i okrenuo je polako ka sebi, srušili su se preko kreveta poput ogromnog drveta koje se tiho obara. Osećajući čitavim svojim bićem njeno telo palo preko njega, primio je svu njegovu težinu na sebe. Obema rukama obujmila mu je glavu, prislanjajući svoje usne na njegova ramena, njegov vrat i usne. Bilo je nečeg nespretnog u njenim pokretima, baš kao da telo ne pokreće sopstvenom voljom, već kao da joj je tako predodređeno.

A onda je počela oluja. Shvatio je da ga je preplavila snaga, ali snaga kojom niti je raspolagao on sam, niti ju je na sebe primala žena. Ruke su im uzajamno lutale svud po telima, jezici su istraživali ukuse tela onog drugog, ali sve to zapravo nisu činili oni sami. Ženino telo bilo je teško, njena snaga velika, a njena unutrašnjost vrela i duboka. Ubrzo je njena orošena koža počela da odiše mirisom znoja, dok su joj se prsti zarivali u njegova pleća. Rukama bi čas obujmio njenu stražnjicu, čas joj čvrsto prikovao ruke iznad glave. Pa ipak, sve to nisu činili oni sami. Taj koji je čvrsto držao njene ruke nije bio on,

niti su to bila njegova bedra što su razmakla njene noge i prodrila između njih.

Za sve to vreme shvatao je da je iskorišćen, da su i njegovo telo i njegova svest, a verovatno i njeno telo i njena svest, prinete kao žrtva nečemu mnogo većem, potpuno drugačijem, nečemu uzvišenom što se širi dokle pogled ne dopire i preplavljuje ceo svet, nečemu što se obično na ljude ne obazire. Osećao je to zaprepašćen beskrajnim naletima zadovoljstva i bola, najrazličitijim položajima tela, svakim pokretom, svakim snažnim nadražajem koji je vodio do sledećeg vrhunca, a ponajviše činjenicom da njegovo sopstveno telo sve to odaje, upija, oseća i izvodi.

Prislonio je oko na njenu tamnu bradavicu i stresao se - tamo u dubini, u tami, video je ogromnu svetlost i uspone i padove njene snage. Različite svetlosti sevale su, a planetarne magline nastale u jednoj tački brzinom svetlosti obasjavale su čitavo vidno polje ispunjavajući ga zaslepljujućom belom svetlošću. A onda bi ponovo nastala tama, toliko crna da je trgla onog koji u nju gleda, da bi se nekoliko armada apstraktuma poput talasa podiglo i sudarilo određivši pobednika, i potom se ponovo razdvojilo. Ipak, takvo nešto ne može ostati u pamćenju. Gledao je sve to i osećao, shvatao iz mirisa njenog znoja, teškog daha, dugačke kose upetljane oko njegovog tela i uzdaha da to može samo u ovom trenutku posmatrati, da to nije dozvoljeno u obliku znanja urezati u sećanje.

Usred te oluje osećaja, preko njih dvoje izdate su razne instrukcije vazdušnim masama da krenu, sačekaju, spoje se ili rasprše. Njih dvoje osećali su svaku od tih instrukcija koje su se kroz njihova tela emitovale u obliku pulsa, uzdrhtavši sa svakim otkucajem. To emitovanje promeni mnogo oblika i ponekad se čini da se brižljivo ponovi i deset hiljada, i milijardu puta, a ponekad kao da se odvije samo jednom, sadržavši u sebi čitav složeni sled. Na čas bi shvatio kakav je proces potreban da bi se samo jedna instrukcija sprovela u delo, ali bi trenutak kasnije to već zaboravio.

I onda, posle dugih, veoma dugih sati sve se na koncu završilo, sve ono što je trebalo da bude saopšteno - bilo je saopšteno, a njih dvoje se vratiše sebi samima, onakvim kakvi su i bili. U tom času, gotovo sa olakšanjem, on je doživeo vrhunac. Potom, njegova povišena

telesna temperatura lagano poče da se spušta i vraća na prvobitnu, a burne aktivnosti unutar njegovog tela jenjavale su, jedna po jedna.

Kada se probudio u svežini vazduha u osvit, žena je naga sedela na stolici pored kreveta i netremice gledala u njega. Bez reči je ustao, na sebe navukao odeću koju mu je ona dodala i tiho izašao napolje. Žena je ćutke zatvorila vrata za njim. Ni jedno ni drugo nije izgovorilo ništa. Bez ičije pomoći, nepogrešivo je znao put do hotela. Hodao je tim putem, još uvek sanjiv.

Tiho se popeo stepenicama i kada je ušao u sobu, san ga je ponovo savladao. Trenutak pre nego što će leći u krevet i utonuti u san, prenula ga je pomisao na povod koji ga je na početku prethodne večeri izvukao napolje. Cigarete. Kad je malo bolje razmislio, ima pet godina otkad je prestao da puši. Nije bilo razloga da zaboravi cigarete u autu. Saznanje da je od početka do kraja svega toga bio nečiji instrument, pružilo mu je neko čudnovato spokojstvo. Sručio se na krevet i utonuo u čvrst san.

Kucanje na vratima izvuklo ga je iz dubokog sna.

„Dobro jutro. Još spavate? Ja sam, Karaki. Dobro jutro.”

Dok je slušao taj glas, njegova glava i lice još uvek su bili umotani snom kao nekim velikim zavojem. Prešavši rukama preko lica kao da želi da ga rastera, pridigao se u krevetu i nekako odgovorio. Onog trena kad je ustao, sećanje na prethodnu noć, na ženino lice i telo, i kao kroz maglu, siloviti fizički doživljaj, vratilo se na površinu njegove svesti i on za trenutak stade kao ukopan pokraj kreveta.

Onda ode do vrata i odškrinu ih.

„Izvini, uspavao sam se. Odmah ću doći. Možeš li da me sačekaš kod auta?”

„Nema problema, čekam vas”, rekao je Karaki svojim uobičajeno vedrim glasom, i krupnim koracima otišao.

Shvativši da je zaspao u sada već sasvim izgužvanoj košulji i pantalonama, izvadio je presvlaku i onako polunag se umio, pa obukao čistu odeću. Izašao je iz sobe i taman kad je hteo da prođe pored trpezarije, unutra je ugledao onog starca koga je video prethodne večeri.

„Jutro.”

„Dobro jutro.”

„Hoćeš da doručkuješ?”

„Malo sam se uspavao, pa ću propustiti doručak. Ako danas ne završim posao, neću večeras stići na avion.”

„Tako dakle. Nije ti lako, dobro si se pomučio”, rekao je starac i pogledao ka prozoru sa otvorenim šalonima.

„Znaš šta”, kaže.

„Da?”

„Bogovi ponekad ipak malo bace pogled na nas.”

„Zaista?”

„Ako slediš odgovarajući postupak kad ih nešto moliš, stigne to do njih.”

Ne shvatajući šta mu starac govori, on se blago naklonio i strčao niz stepenice.

Na trgu ispred hotela bilo je baš mnogo ljudi. Deca su trčala ukруг, domaćice i starci stajali su u grupicama i pričali. Svi su bili u dobrom raspoloženju. Danas je ovde baš živo, mislio je. Da nije neki praznik, mislio je, mora da i ovde postoji dan osnivanja grada.

Podigao je glavu i pogledao u veliko sagovo drvo. Tad je shvatio. Sagovo drvo je stajalo uspravno, a njegovo lišće bilo je savršeno mirno, bez ijednog drhtaja.

Čovek koji se vratio

1

Arabeska.

Na debelom kent papiru veličine B4 izvlačim kvadratnu koordinatnu mrežu od pedeset milimetara. Postavim vrh zašiljene 2H olovke uz lenjir, zadržim dah i polako povučem liniju. Zatim iz tačke preseka mreže šestarom sa istom takvom 2H minom isertavam dva po dva kruga. U svakoj tački preseka po dva koncentrična kruga. Precizno isertavam mnogo krugova. Crtam krug za krugom za dobro osvetljenim stolom do prozora. Veliki krug dodiruje mali krug do sebe. Dva luka se postepeno približavaju jedan drugom, pa kad se dodirnu, opet ih polako razdvajam. To je najvažnije. Ako se osnovna mreža precizno izvuče, ne nastaju one grozote kao što je ukrštanje dva luka na dve različite tačke.

Potom istim tim šestarom podelim obim svakog kruga na šest jednakih delova, praveći uglove od po 60° u centru. Nekoliko linija i lukova ukršta se i povezuje, obrazujući geometrijsku šaru. Kao da se pletu. Šta sa čim da povežem? Na stolu mi stoje uzorci i dovoljno je da gledam u njih i isertavam ih, ali čak i kada stavim lenjir tačno između dve tačke, ja ne znam dokle da povučem liniju, jer je sam lenjir duži od nje. A ako ne utvrdim tu tačku unapred, mogu da pogrešim tako što ću je promašiti (2H olovka na papiru ostavlja brazdu koja se ne može obrisati kada se pogreši).

Crtanje šare samo olovkom na ovaj način traje oko dva sata. Ako počnem u devet ujutru, na belom papiru se u jedanaest sati pojavi

motiv isertan olovkom. Tada ulazim u odabir boje. U ovom poslu boja je veoma važna, tako da ja nikad ne bojim motiv direktno na kent papiru. Obavezno prvo probam da obojim taj isti motiv skiciran na posebnom papiru da bih video kako se boje slažu. Za razliku od povlačenja linija, u fazi odabira boja važno je imati smisla za to. Napravim nekoliko uzoraka sa kombinacijama boja i od njih izaberem najbolju.

Tada je već blizu podneva. Nanošenje boje ostavljam za popodne i odem da ručam. U menzi na klinici okupljaju se lakši bolesnici i zaposleni. Teži bolesnici, kojih uistinu ima malo, izgleda jedu u svojim sobama. Pitam se da li je stvarno tačno da su njihove sobe zaključane. Svi lakši pacijenti izgledaju kao obični ljudi. Kao da nema stvarno potrebe da budu ovde. Pitam se da li u očima drugih i sam izgledam tako. Ja, međutim, ne govorim.

Dok ručaju, svi razgovaraju ili o televiziji, ili o člancima u novinama, ili o svojoj porodici. Ja jedem i ćutim. Nosim sa sobom blok za beleške ako me neko nešto pita, ali iako je u početku takvih i bilo, u poslednje vreme skoro mi se niko i ne obraća. Ni ja nemam šta da kažem. Ja niti gledam televiziju, niti čitam novine, niti se viđam sa porodicom. Ja ne govorim. Ćutim i uredno pojedem svu svoju hranu. Jedem brzo. Onda skupim posuđe i vratim se u svoju sobu.

Do pola dva ne radim ništa. Sednem na stolicu i gledam kroz prozor. Na prozoru naravno nema metalnih šipki niti bilo čega. Čak i kad bih jednog dana rekao: „Hvala na svemu” i izašao na vrata, niko me ne bi zaustavio. Pod uslovom da to uopšte izgovorim. Kroz prozor posmatram drveće u dvorištu, bele zgrade koje se vide preko ograde i ljubičaste planine u daljini. Planine koje se odavde vide nimalo nisu nalik onima koje opasuju ruševine Onirosa.

Kad dođe pola dva, počinjem da na kent papir nanosim vodene boje. Odaberem jedan od uzoraka boja koje sam pripremio pre podne i po ugledu na njega izrađujem složeni motiv arabeske. Kad sam se vratio u Japan i došao na ovo mesto, prvo čega sam se setio bila je jedna knjiga koju sam kupio pre svog odlaska. Bila je to knjiga sa geometrijskim motivima koje su smišljale zanatlije stotinama godina da bi ukrasile zidove ili podove zgrada u islamskoj kulturi u kojoj je zabranjeno prikazivanje ljudskog lika. To su bili motivi isertani na

malteru, pločicama i freskama, zajedno sa mustrama po kojima se one mogu preslikavati na papir. Tražio sam da mi donesu tu knjigu od kuće, da mi pripreme papir i vodene boje i odlučio da mi svakodnevni zadatak bude da napravim po jedan motiv između jutra i večeri. Trenutno u fioci stola imam 155 najraznovrsnijih arabeski.

Okolo četiri sata dolaze doktor i glavna sestra. Kako ja ovde boravim zbog svog emocionalnog stanja, dobro reagujem na terapiju. Pa ipak, pitanja koja mi doktor postavlja svakog dana manje-više su ista, a ni moji odgovori nisu ništa različitiji. A pošto mu odgovaram jedne te iste stvari, mogao bih komotno i da mu ostavim onaj papir koji sam ispisao prethodnog dana, pa to ipak ne činim. Na pitanje lekara: „Kako se osećate?” ja na pripremljenom bloku za beleške hitro 3B olovkom ispisujem: „Prilično dobro”, ili: „Pa, dobro sam”, ili: „Zadovoljan sam” i pokažem mu. Ako me upita: „Napreduje li posao?” odgovorim: „Nije to pravi posao. Samo razbibriga”, ili nešto slično. A onda mu pokažem dve arabeske, onu koju sam završio prethodnog dana i onu napola gotovu od tog dana. Da u njegovim pitanjima ima malo više suštine, sigurno bih pozeleo da mu napišem mnogo duži odgovor, ali pošto ona samo ispunjavaju formu, i ja njemu odgovaram u skladu s tim. Terapija se u poslednje vreme svodi na svakodnevnu rutinu između doktora i mene. Možda on mene i ne smatra bolesnikom. Ali, ja zaista ne mogu da govorim. A želim da ozdravim.

Negde u sebi ja poželim da odem odavde, ali u meni nema hrabrosti da zakoračim u spoljni svet i razmenim reči s ljudima. Živim nesposoban da s bilo kim neposredno razgovaram. Idem naokolo sa blokom za beleške i komuniciram pisanim putem. Motiv na kent papiru uvek bude gotov oko pet ili šest sati. Do sada sam svega tri puta morao da prenesem rad i na naredni dan. Kad ga završim, uvek bude prelep. Želim da iscertavam te motive tako da na svoj kent papir prenesem čitavu ogromnu pustinju severnog Avganistana kakvom sam je video iz helikoptera. Umesto vodenih boja, pripremio bih mnogo, hiljade tona raznobojnog kamenja i ređao ih jednog po jednog po zemlji dok ne bi nastao mozaik. Voleo bih da napravim ogromne arabeske na prostoru od nekoliko stotina kvadratnih kilometara, čije bi stranice bile kilometar dugačke. Želeo bih da svaki dan, godinama

radim samo to, i u tome kao svom životnom poslu provedem čitav život.

Čak i ako nacrtam hiljade arabeski, ono što pokušavam da postignem i dalje ne bih ostvario. Jer, ma koliko složen i detaljan motiv napravio, ma koliko lepe boje uklopio i pažljivo svaki delić obojio tako da ne pređem ivicu, ma koliko brižljivo, sa mnogo vode isprao četkicu pošto završim s jednom bojom kako se ne bi pomešala sa sledećom, koliko god sveg tog truda ja ulagao, makar i precizno obojio liniju izvučenu 2H olovkom kao da ju je iscrtala neka mašina, Božji lik ja u tom dovršenom motivu ne vidim. Dešava mi se da se posle dve nanete boje na njemu nešto nalik tome ukaže, ali čim nastavim da popunjavam delove drugim bojama, taj Božji lik nestane u motivu kao celini. Možda je to na ovaj način ipak nemoguće postići.

2

Uredno jedem tri obroka dnevno. Važno je jesti. U zavisnosti od toga šta jedu, ljudi u svoj organizam unose različite stvari, malo-pomalo obnavljaju svoje telo, dobijaju energiju i od toga žive. Ono što je pre nego što sam je pojeo bila piletina, ili sardina, ili daikon rotkva, ili brokoli, u mom se telu razdelilo na mnogo manje deliće, povezalo se nekim drugačijim redom i postalo deo mene. Pojedena stvar gubi svoj prvobitni oblik i kvalitet, postavši deo organizma čoveka koji ju je pojeo.

Nisam podneo propisni izveštaj kao član ekspedicije. Činjenice o nesreći javnost je i pre nego što sam se vratio do detalja saznala iz Tadžilovog kazivanja, ali kakvo je Oniros bilo mesto, zašto se Pjer nije vratio, šta se tamo u stvari dogodilo, da li je ponovo trebalo poslati nekoga da Pjera traži, da li bih i sam tad bio spreman da pođem - ni na jedno od tih pitanja ja nisam dao odgovor. Nisam mogao da ga dam.

Komitet koji je uputio ekspediciju, kao i njen sponzor - televizijska stanica na kojoj sam radio - prilično su se snažno obrušili na mene. Ali kad god bi ispitivanje postalo previše uporno, ja sam smesta gubio

svest i padao u dubok san. I kao što je to jasno pokazao EEG, to nipošto nije bio tobožnji san, već odista čvrst, patološki san mnogo više nalik na komu. Trajao je i po dvadeset četiri sata. I sam sam tu bio nemoćan. A pošto se to ponovilo nekoliko puta, izgubio sam moć govora i više na pitanja nisam bio u stanju da odgovaram nikako drugačije osim pisanim putem. Prestao sam i da se obraćam bilo kome ili da bilo šta tražim. Kad mi jelo ne bi stiglo, ćutke sam čekao satima trpeći glad. Videvši u kakvom sam stanju, ispitivači su na kraju odustali od svoje potrage za istinom i odlučili da me ovde smeste radi lečenja.

O onome što se nama desilo, o onome što je svako od nas tada razmišljao, i našem odnosu sa tim mestom koji je svemu tome prethodio, o našoj krajnjoj odluci - o svemu bih tome mogao ovog časa da razgovaram s Pjerom, jer u izvesnom smislu ta naša diskusija i nema kraj. Ali, o tome ne mogu da govorim s običnim ljudima. Sa običnim, prizemnim ljudima, s ljudima sa ovog sveta.

A pošto nisam u stanju da govorim o tom događaju koji mene lično previše pogađa, odlučio sam da sasvim prestanem da govorim. Verovatno je negde veoma duboko unutra moj um doneo odluku da o tome ne govori. A to je onda, valjda, spontano prouzrokovalo kvar na mom mentalnom aparatu. Kao rezultat toga, smešten sam pod labav nadzor na ovu kliniku i svoje dane provodim u lečenju. Ipak, moj boravak ovde više liči na oporavak nego na lečenje i moj je dnevni zadatak jedino da iscertavam arabeske. Doktor se smeje i kaže da je najvažnije biti strpljiv u procesu ozdravljenja, ali mi ne deluje kao da je on previše siguran u ishod mog lečenja. Meni se ovde sviđa, a doktor u meni ima zanimljivog pacijenta, pa se dobro slažemo. To je ono kako ja izgledam sada.

Doktor misli da sam verovatno doživeo nešto što bi trebalo nazvati šokom i da je to uzrok zašto više ne mogu da govorim. Da sam ja učinio nešto što uopšte ne mogu da prevalim preko usta, ili da sam video nešto što čovek nikad ne bi smeo da vidi, i time objašnjava činjenicu da sam se povukao negde u dubinu sopstvenog bića. Čuo sam da je neposredno po mom dolasku ovamo on takvu neku pretpostavku izneo novinarima. Doktor ni sam nije znao šta se tačno dogodilo. Nije ni mogao da zna.

Valjda ne misli da sam ja Pjera pojeo? Iako bi se u sasvim specifičnom smislu moglo reći da on jeste pojeden, nisam ja onaj koji ga je progutao. Moje telo ni slučajno nije u sebe unelo njegovo, niti ga je razložilo na delove i povezalo sa sobom tako da postane deo njega samog. Da li bih izgubio moć govora, kao što to doktor kaže, da sam zaista uradio tako nešto? Ali, ja nisam izgubio moć govora. Ja sam samo odlučio da ne progovorim, jer je nemoguće da ljudima dam uverljivo objašnjenje o tom pojedinačnom događaju.

Malene jednoćelijske alge upijaju sunčevu svetlost i ugljen dioksid, i tu energiju prisvajaju za sebe. Podjednako malena životinjska vrsta plankton jede te alge i u svoje telo na taj način pohranjene ugljene hidrate, skrob, celulozu, hlorofil i druge vredne sastojke dalje razlaže, izgrađujući tako svoj organizam. Male ribe jedu te planktone, velike ribe i sipe jedu male ribe, tune jedu te velike ribe i sipe, i na kraju ih pojedem ja. Ali mene ne jede niko.

Ja sam alga. Sva živa bića su alge. Ono o čemu ja razmišljam jeste ono o čemu zapravo razmišljaju alge, male ribe, sipe, planktoni i tune, ponavljam ono o čemu misli svaka od njih na svom nivou, kao u nekom nizu plejbekova. Zato i jesam i alga, i mala riba, i tuna. Sve one postoje u meni. Ja ne postojim nezavisno od njih. Ja sam jedan mozaik, jedna velika arabeska sačinjena od svih tih pojedinačnih malih pločica, delića obojenih u neku boju, raznobojnog kamenja u pustinji. Sačinjen sam, dakle, od tih malih riba, pločica, raznobojnog kamenja. I ako krenem unazad do svog porekla, ja sam alga. Prikupiti kamenje i načiniti mozaik, to je ono što znači jesti.

Ali, ja Pjera nisam pojeo. Ne bi bilo sasvim netačno reći da je Pjer pojeden, ali nisam ja bio taj koji ga je pojeo.

Gledano sa aspekta celine, život pojedinca i razmišljanje jednog ljudskog bića možda i jesu nevažne, besmislene stvari. Oni su samo jedna crtica na ogromnom mozaiku. Samo jedan od miliona piksela. Ali za samog pojedinca, oni su važniji od svega drugog i prevazilaze i

potiskuju sve što postoji pod kapom nebeskom. Sve okreću naglavačke. Menjaju ugao gledanja. A zatim potpuno menjaju i strukturu čitavog sveta. Ta promena je toliko dramatična da me plaši.

Da li ovaj svet postoji zbog mene, ili ja samo živim prepušten sam sebi u nekom njegovom uglu? Ne mogu da se odlučim. I jedan i drugi pogled na stvari deluju mi jednako uverljivo.

Pjer i ja razgovaramo na obali reke u blizini ruševina Onirosa. Bilo je to pošto smo za večeru pojeli ribu koju smo ulovili u reci, plodove nalik na ogrozd sa drveta koje je raslo na obali i konzervirano povrće koje nam je bilo spakovano u čamcu.

Tog dana on se sreo sa sopstvenom prošlošću.

„Danas sam sreo sebe kao dete. Bilo je nostalgično”, rekao je tiho, gledajući u plamen logorske vatre, kao da poseže za već bledim, slatkim sećanjem.

„Koga si sreo?”

„Sebe kad sam bio dete. Dok sam sedeo na trgu, jedan dečaćić je izašao odnekud iz one muzike i došao k meni. Seo je pored mene i malo smo razgovarali. Nismo pričali ni o čemu naročitom, ali sam imao osećaj da se odlično razumemo. Bilo je baš prijatno. I onda se on nasmejao i rekao: 'Zar ne znaš ko sam ja?’”

„I?”

Ćutao sam i gledao ga a on se zakikotao i rekao: „Ja sam ti kad si bio mali.”

„Znači tako. Sebe si sreo.”

„'Svi su ovde' - tako mi je rekao. 'Svi oni kojih nema u spoljnom svetu. Ne postojimo mi nezavisno jedni od drugih, nego smo rastvoreni u ogromnim planetarnim maglinama po čitavom univerzumu. Ja sam se pojavio ovde kao jedan davnašnji deo tebe samog da bih te ovamo prizvao, ali neću zauvek biti u ovoj formi zatvoren u telu jednog pojedinačnog čoveka.' To je rekao.”

„Taj glas si čuo unutar one muzike?”

„Nije to bio samo glas. Tamo je stvarno bilo dete.”

„Aha”, rekao sam. Osetio sam se pomalo utučeno. Meni se verovatno neće dogoditi da sretnem sebe kad sam bio dete. Ja to

verovatno i nisam sposoban da doživim. Ne bi mi bilo omogućeno da doprem do takvih dubina. To dete se pojavilo upravo zato što je u pitanju bio Pjer. Pjer i ja smo različiti. Kako da kažem, mislim da je ljuštura mog ega pretvrda za to.

„Rekao je da je ovo ovde relejna stanica”, kazao je posle nekog vremena iznebuha. Pjerove reči čuo sam kao da čujem glas samih ruševina Onirosa.

4

Sve je počelo od jedne fotografije iz vazduha. U vreme rata u Avganistanu, neki sovjetski izviđački avion pogođen je u krilo raketom zemlja-vazduh i jedva nekako uspevši da se održi u vazduhu, izvesno vreme nastavio da leti. A onda je avion, koji je dotle leteo iznad potpuno nenaseljenog planinskog pojasa, pokušao da se vrati na sovjetsku teritoriju i tamo izvrši prinudno sletanje, ali u tome nije uspeo i njegov pilot je poginuo. Pokazalo se da je za to vreme osmatračka kamera slučajno bila podešena tako da automatski snima, a vlasti su film predale timu analitičara misleći da na tim fotografijama nema ničeg značajnog. Mesto na kom je snimak nastao bilo je negde u zapadnom delu planinskog venca Karakorum, na području gde se gotovo spajaju granice između Avganistana, Sovjetskog Saveza i Pakistana, potpuno nenaseljenom, koje se čak nalazi izvan glavnog vazdušnog koridora. Nekoliko decenija pre toga, neki radoznali geograf presekao je preko te oblasti, ali u njegovom izveštaju nije bilo nikakvih zapisa koji bi pobudili pažnju javnosti.

Fotografije su uveličane i pažljivo izanalizirane. Na jednoj od njih se videlo nekakvo kameno utvrđenje ili njegovi ostaci. Nešto načinjeno ljudskom rukom. Nije se, međutim, moglo isključiti ni objašnjenje da je to mogla biti neka prirodna tvorevina nastala na neki veoma neobičan, slučajan način. Nalazila se u dugačkoj dolini reke, uzanoj poput prolaza, čiji je tok bio prilično obilan za njenu širinu i to područje. U dužini od nekoliko stotina metara nizalo se nešto nalik na kamene građevine. Njihov oblik bio je prilično nepravilan, pa su

shodno tome i prolazi između njih nalik na ulice (ako su to uopšte i bile) obrazovali nešto što je podsećalo na složenu mrežu. Kao na neki haotični gradić. Ipak, ni posmatranjem maksimalno uveličane fotografije nije bilo moguće razlučiti da li je to bila prirodna ili ljudska tvorevina.

Mesto je nazvano ruševine Onirosa, po reci koja protiče u blizini. Uzevši da su u pitanju odista bili istorijski ostaci, smatralo se da je o njima nešto možda ostalo zabeleženo. Istoričari su ponovo pretražili sve istorijske spise zemalja u okruženju, ali nisu ustanovili ništa pouzdano. Pronašli su jedan jedini zapis koji je mogao biti relevantan, i to u belešci o nekad raskošnoj kraljevini južno od ruševina. U kratkom zapisu stajalo je da je za vreme vladavine nekog kralja bio poslat jedan odred vojske da istraži istinitost predanja da u gornjem delu toka reke postoji večni kameni grad. Ipak, da li su se ti vojnici vratili ili nisu, i ako su se vratili, kakve su vesti doneli - o tome u njemu nije pisalo ništa.

O vazдушnim snimcima tih zagonetnih ruševina proneo se glas po čitavom svetu, i sasvim prirodno, dat je predlog da se tamo uputi jedna ekspedicija. Bilo je planirano da se isprva pošalje jedna manja ekspedicija koja bi obavila preliminarna istraživanja, pa ako se ona uveri da su zaista u pitanju istorijski ostaci i ustanovi njihovu veličinu i razdoblje u kome su sagrađeni, da se tada uputi prava naučna ekspedicija. A pošto je televizijska stanica na kojoj sam radio bila sponzor te prve preliminarne ekspedicije, slučajno sam i sam odabran da u njoj učestvujem. Bio sam jedini član iz Japana. Preostali učesnici bila su dvojica iz Sovjetskog Saveza, uključujući vođu ekspedicije, jedan arheolog iz Indije i jedan iranski istoričar, kao i izuzetan mladi antropolog - Pjer iz Francuske.

Tim se okupio u Kabulu. Tad sam se s Pjerom i upoznao. Delovao mi je prilično ćutljivo za jednog Evropljanina, ali mi nije ostavio loš utisak. Uvek je bio tih, nije davao svoje mišljenje sve dok ga neko za njega ne bi pitao, i po potrebi je reagovao veoma brzo. Sećam se da sam pomislio da bih se s tim čovekom verovatno dobro slagao.

Dokle god budem boravio na ovoj klinici, provodiću svoj život praktično bez ikakvog dodira s drugim ljudima. Drugim rečima, moji će dani biti na najdaljoj tački od života koji mi je pružio Oniros, od večnog stanja vrhunskog blaženstva toliko uravnoteženog da se življenjem ne bi moglo ni nazvati. Ima li uopšte ikakvog drugog izbora osim jednog od ova dva: ili usvojiti princip Onirosa ili ga potpuno odbaciti? Zar nije moguće živeti u običnom društvu i pristupati vezama sa ljudima po principu makar i malo bliskijem onom koji je važio u Onirosu?

Verovatno je to nemoguće. Pošto se time fundamentalno poriče individualnost, polovična rešenja se ne mogu primeniti. Kada se sve pretvori u jednu celinu, nestaju i delimično i pojedinačno, a mi se i sami rasplinemo unutar tog opšteg. Ipak, pokušati da to primenimo na bilo koje konkretno društvo u kome je vidljiv pojedinačni oblik, bilo bi kao kada bi nag čovek zašao među ljude u oklopima. Koža bi nam za tren oka bila cela izranjavana.

A ja, pošto se toga plašim, zatvorio sam se u svoju sobu. Odbijam da progovorim i oslanjam se na pisanu reč u svim svojim razgovorima. Da izgovorim makar i jednu jedinu reč, izašao bih odavde. Ali, ja ćutim.

Jednom sam pitao Pjera da li te ruševine onako deluju na sve ljude koji ih posete. Da li su one neka vrsta automatske mašine i da li se svakome ko stane na onaj trg ista poruka prenosi na isti način? Ili, u zavisnosti od toga ko si, taj način varira? Ako uzmemo da se ista stvar ponavlja bez obzira ko tu stoji, onda između tog mesta i zamke cveta biljke mesožderke nema nikakve razlike. Čim u njega uleti insekt, vrata se automatski zatvaraju. Da li je to bilo u pitanju? Ako jeste, koji je razlog što je to mesto na mene i na Pjera različito reagovalo?

Može se zamisliti i da ono unapred odabira ljude koji će do njega dospeti. Tamo su zaista stigla samo dvojica od šest ljudi koji su to planirali. Da li je do toga došlo pukim slučajem, usled nesreće, ili je

Oniros i to namestio da se dogodi? Ja to ne znam i ne mislim da će ikad doći dan da to saznam. Do kraja nisam bio načisto ni kakva je u svemu tome bila uloga velikog orla štekavca. Zašto bi se to mesto i to nešto što se nalazilo u njegovoj pozadini, nešto što je povezano sa onim što se nalazi negde gore daleko, tako smišljeno potrudilo da deluje na neke ljude, da pozove bića koja žive izdvojeno od njega da se pridruže jednom potpuno drugačijem obliku bivstvovanja? Zašto bi nam bilo toliko naklonjeno? Čak i kad to kažem, mislim da je tu verovatno primenjen nekakav mehanizam selekcije. Jer, ja sam se zaista vratio i sada sam tu, a Pjer nije.

S druge strane, može li se o nečemu tako velikom uopšte govoriti upotrebljavajući reč „volja”? Volja se odista ispoljava kada mala bića deluju na neka druga. Ali, da li je volja potrebna kada celina pokreće nas same? I da li smo Pjer i ja bili toliko značajna bića za onu stranu da smo postali predmet njene volje? Da li je ona strana u nama možda tražila preobraćenike? Ako se, kao što to Pjer kaže, bivstvovanje jedino na ovoj planeti rukovodi drugačijim principima, da li bi nam ona strana bila toliko naklonjena da nam to kaže? Jesmo li mi to zavređivali? Ja to ne znam. Jednostavno ne znam.

6

Ĝumeni čamac je lepo napredovao. Reka, dovoljno duboka da spoljni motor ne dodiruje rečno korito, mirno je tekla. Njeno dno bilo je peskovito. Kroz prozirnu vodu povremeno se mogla videti senka ribica dok njom brzaju. Pošto motor nije imao konjske snage, čamac nije mogao da plovi previše brzo, već je išao uzvodno otprilike jednakom brzinom kao i rečni tok. Dok sam sedeo na krmi i upravljao čamcem, prijatne vibracije motora prenosile su se kroz polugu na moju ruku i meni se prispavalo.

Na dan posle nesreće, Pjeru i meni koji smo tog dana jedini isplivali, pred očima je naravno ostao veoma živ prizor nesreće. Osećali smo se veoma nelagodno zbog odluke da uprkos svemu nastavimo sa ekspedicijom. Misleći neprestano na Tadžila koga smo

ostavili samog i na ljude koji su izginuli, nas dvojica gotovo da ni reč nismo progovorili.

Pa ipak, kada smo se te noći utaborili na obali reke i legli pored logorske vatre, da li zbog prijatnog umora koji nam je doneo put uz reku, nas dvojica smo izvan svih očekivanja uspeli čvrsto da zaspimo. A onda, sledećeg jutra, kada smo čamcem isplovili u svež i prijatan vazduh i pošli uzvodno, počeli smo malo-pomalo da razgovaramo. Pjer i ja smo se od početka dobro slagali i stalno smo nešto radili zajedno jer smo toga bili svesni (ili sam ja barem tako mislio), ali kad sada razmislim o tome, odista suštinske razgovore licem u lice počeli smo da vodimo tek tada, za vreme plovidbe po reci.

Reka je proticala kroz blagu visoravan. U daljini se videlo nekoliko crnih brežuljaka, a nebo iznad njih bilo je purpurne boje. A možda to i nisu bili brežuljci, nego ogromne dine. U tom delu zelenila nigde nije bilo; samo sparušena zemlja. Reka je tuda proticala mirno, a mi smo se polako ljuljuškali uzvodno uz pomoć našeg nemoćnog ali neverovatno bučnog motora. U pojasu širine samo desetak metara od obale raslo je drveće i trava kao da crpe svoju svežinu iz reke, ali su se iza njih u daljinu protezali samo brežuljci kao od naslaganog suvog stenja i kamenja, na kojima nije bilo ni mrvice zelenila. Nas dvojica smo se zaputili ka njima. Sasvim daleko video se beličasti planinski venac.

„Odakle li izvire ova voda?” pitao je Pjer sa pramca, okrenuvši se ka meni. Podigao je glas da bi nadjačao zvuk spoljnog motora čamca. Skoro da je urlao.

„Mora da postoji neki veliki izvor sasvim gore uzvodno”, odgovorio sam.

„Od čega?”

„Od snega sa planine, od podzemnih voda, ili tako nečega. Možda od glečera.”

„Kad održava ovoliku količinu vode, mora da je u pitanju neki veliki izvor.”

„Da nije jezero? Ono ima veliku količinu vode, a i može da održi uvek približno istu količinu.”

„Šta li on radi?”

„Tadžil? Čeka, šta drugo?”

„Kad li će stići spasioci?”

„Kad vide da se helikopter ne vraća do večeri, neko će sigurno dići uzbunu. Verovatno će odmah poslati sledeći u njegovu zamenu.”

„Možda je trebalo da sačekamo.”

„Ne, hteo sam da nastavimo, kad smo već dovede došli. Nećemo moći da obavimo nikakvo suštinsko istraživanje, ali ovo je ionako samo preliminarna ekspedicija. Samo da vidimo da li je u pitanju ljudska ili prirodna kamena tvorevina i da se vratimo.”

„Eno ga opet onaj orao”, rekao je Pjer gledajući u nebo.

„Pitam se da li je to onaj isti.”

„Je li, da nije orao kriv za nesreću helikoptera?”

„Orao?”

„Nisam hteo da pravim buku oko toga, pa sam do sada ćutao, ali tada mi se učinilo kao da sam video da se nekakva ptica obrušava na helikopter.”

Kad mi je to rekao, setio sam se da sam i ja video da se nešto crno ustremilo ka helikopteru.

„Ali opet, helikopter je to. Kako bi jedan orao mogao da ga sruši?”

„Znam. Ne bi valjda orao nameravao da se sukobi sa helikopterom.”

„Šta misliš, da li on to nas prati?”

„Motri na nas?”

Umorni od neprekidnog gledanja u nebo, zaboravili smo na orla.

Čitav taj dan plovili smo uzvodno sredinom reke i, kao i prethodne večeri, predveče izašli na obalu. Čvrsto smo vezali čamac za drvo na obali i ulogorili se. Skupili smo suvo opalo granje i zapalili vatru, pristavili kafu i večerali konzerviranu hranu i kuvani krompir.

Nije loš taj osećaj zadovoljstva posle celog dana putovanja. Sećanje na nesreću padalo nam je teško, ali uprkos tome, nas dvojica nismo ostali bespomoćno da sedimo, nego smo se okrenuli napred i pošli da ostvarimo svoj naum. Tako smo dovede došli, prešavši razdaljinu od preko sto kilometara uzvodno, za šta nam je bilo potrebno dva dana.

„Pitam se kako li izgledaju ostaci”, rekao sam napola sam za sebe, ne obraćajući se njemu lično.

„Kao tvrđava. Ili možda kao grad. Ogromne kamene građevine zbijene duž uzanih ulica”, kaže Pjer. Izgovara to mehanički, kao da je o tome nešto čitao, a ne kao da govori o mestu koje i sam poznaje. „Ne znam da li su to ulice, ili možda prorezi u kamenu. Uski su i krivudavi, ima i neprohodnih delova. Oblik kamena je nepravilan, možda to uopšte i nisu građevine. Ni na jednoj nema vrata i unutra se ne može ući. Odnosno, izgleda da nema šupljine u njihovoj unutrašnjosti. Ali za one koji umeju da ih koriste, to jesu zgrade. I ima ih mnogo. Na njima ima nečeg nalik na prozore, ali su to samo otvori u kamenu poput aerodinamičkih tunela.”

„Kako znaš toliko pojedinosti?”

„Pročitao sam u referentnoj literaturi.”

„To je nemoguće. Ne postoji pisani dokument koji tako detaljno opisuje te ruševine. Valjda znam, pregledao sam sve što postoji.”

„Možda je tako. Ali ne mislim da sam ruševine Onirosa pomešao sa nekim drugim ostacima. Siguran sam da su ih opisali ovako kako sam ti rekao.”

„Videćemo kad stignemo.”

Izgovorivši to, začutili smo i jedan i drugi. Obojica smo imali čudan osećaj. Činilo nam se da bi nam bolje bilo, a i da je trenutak da se svaki zatvori u sebe. Bilo je očigledno da ćemo otkriti šta osećamo ako budemo nastavili da govorimo. Ubrzo smo se uvukli u svoje vreće i zaspali pored logorske vatre.

Sledećeg popodneva stigli smo do ruševina Onirosa.

Ruševine nisu vidljive direktno sa reke. Ono na šta smo nas dvojica prvo naišli bio je ulaz u klanac u obliku slova y koji se protezao na jug od reke pa sve do samih ruševina. Tim uzanim kanjonom strmih litica voda nije proticala. Pošto su se njegov položaj, oblik i orijentacija poklapali sa snimkom iz vazduha, tu smo zaustavili čamac, donevši odluku da se kroz tesnac popnemo pešice. Izvukli smo čamac na obalu, na leđa stavili lagane torbe sa potreštinama za jedan dan i otisnuli se. Trebalo je da do ruševina stignemo već posle neka dva kilometra od obale, ali nismo unapred mogli znati da li je taj put potpuno prohodan ili ne. Čovek mora da ga pređe da bi to saznao.

Bio sam oduševljen što ću konačno moći da vidim ruševine. Pjer je, međutim, bio prilično snužden. Čak i dok smo izvlačili čamac na obalu, i spremali se da se zaputimo ka ruševinama, morao sam da ga poteram da bi se konačno pokrenuo. Nije mi delovalo da za to nije raspoložen; više kao da se nečega plašio. Nisam previše pažnje obraćao na njegov negativan stav, žureći da što pre svojim očima ugledam ruševine.

Da se pešice pređe taj put od dva kilometra bilo je potrebno nešto više od sata. Po tom tesnacu, koji je po svemu sudeći bio rečno korito kojim je u dalekoj prošlosti tekla voda, bilo je veoma teško hodati. Klanac je tokom dugih godina sve više propadao, stenje sa njegovih ivica odronilo se i survalo u njega prekrivši mu dno. Severni vetar snažno nam je duvao u leđa. Ako bismo se tu ulogorili zbog blizine pijaće vode, morali bismo svakog dana da se vraćamo na to mesto sve dok ne završimo sa istraživanjem.

Klanac koji se pružao pravo na jug, sada je skretao malo udesno. Istog časa kada smo skrenuli iza stene, pred nama je pukao pogled na ruševine. Na tom mestu klanac je bio nešto širi, pri čemu su stene sa obe njegove strane sada stajale maltene uspravno, i u zavisnosti od ugla posmatranja, delovale čak kao da vise iznad nas. A na samom kraju klanca, kao da ga zatvara sa oba kraja, stajao je niz kamenih građevina. Na prvi pogled bilo je jasno da nije bilo nimalo lako pronaći ovo osmatranjem iz vazduha. To što je uhvaćeno na jednoj fotografiji bio je proizvod čiste slučajnosti, i bilo je potpuno očigledno zašto tolike analize snimaka iz veštačkog satelita nisu uspele to da potvrde. Pojas neba iznad bio je toliko uzak da je mesto bilo vidljivo samo iz određenog ugla. U potrazi za makar malo lakšom rutom za hodanje išli smo padinom, pa smo se zatekli na malom uzvišenju kada smo prvi put ugledali ruševine. Taj položaj nam je omogućio da ih vidimo odozgo.

Sa te udaljenosti nije bilo moguće razaznati da li su to ljudske ili prirodne tvorevine. Ja sam tog trenutka seo i gledao taj prizor preplavljen dubokim emocijama. Na Pjerovom licu se, međutim, pojavio užasnut izraz.

„Šta je bilo? Uplašio si se?”

„Ne, samo sam pomislio na to da smo konačno stigli.”

„To nam je od početka i bio cilj, zar ne?”

„Jeste, nego nisam očekivao da je sila toliko jaka.”

„Kakva sila?”

„Nisam siguran. Samo imam osećaj da ovo mesto još od ranije deluje na mene iako sam tad bio sasvim daleko. Kao da me je ovamo dovuklo čak iz Francuske. Ne znam zašto. Čak i sad, dok tu stojim, osećam kao da odonud, poput snažnog vetra, po meni šiba neka strahovita sila.”

„Neka zla sila?”

„Ne, nikakva mračna sila. Samo veoma snažna.”

„Kad smo kod toga, ti si do detalja već znao kako ovo mesto izgleda, zar ne? Dok ih gledam oдавde, deluje mi kao da ruševine izgledaju tačno onako kako si mi ti rekao.”

„Ni to mi nije jasno. Odakle li sam samo znao toliko pojedinosti?”

„Svejedno, hoćemo li da odemo da ih pogledamo?”

„Hajde, idemo. Kad smo već doвde došli. Naravno da ne nameravam da se okrenem i da odem.”

Prolazi između zgrada - ili šta god da su bili: zgrade ili blokovi stena, prolazi ili obične pukotine - delovali su usko. Nismo mogli da odredimo šta su čak ni kad smo im se približili. Naumili smo da nam današnji zadatak bude da sagledamo celokupan izgled mesta, a pošto to nije delovalo naročito opasno, dogovorili smo se da se za sat vremena ponovo nađemo na ulazu ukoliko jedan drugog unutra izgubimo iz vidokruga. Zatim smo se uverili da obojica imamo satove i kompase. Sa vetrom u leđima, zašli smo među ruševine.

Prolaz je bio uzan i krivudav, ponekad nailazeći na ćorsokak, a ponekad se račvajući na tri strane. Maltene bez reči, nas dvojica smo polako i pažljivo išli napred gledajući oko sebe i pazeći kud gazimo. Površina prolaza bila je toliko neravna i puna nelogičnih izbočina da je bilo veliko pitanje da li je uopšte bio pravljen da bi ljudi njime hodali. Čak i na onim mestima koja su delovala kao stepenice, stepenici su bili sasvim različite visine, a između nekih od njih bilo je i po više od metra razlike u visini.

Sudeći samo po činjenici da je voda izdubila meke delove stena, moglo je da se zamisli da je ovakav predeo nastao samo protekom vremena. Zbog čega li je voda prestala da teče ovim kanjonom? Ako

uzmemo da je sve to nastalo dejstvom vode, onda bi kamen trebalo da bude mnogo uglačaniji i skliskiji i jedino bi se moglo zamisliti da je neka sasvim izuzetna pojava mogla za sobom ostaviti ovakve oblike. A da li je onaj niz od nekoliko maltene kockastih stena ipak stvoren ljudskom rukom? Sve su bile ujednačene visine od oko pet metara.

Idući tim putem, nisam osećao ništa ni nalik strahu, a i Pjer se već izgleda bio smirio. Uopšte nisam razmišljao o tome da bi čim skrenem iza nekog ugla mogao preda mnom da iskrсне neki bauk, ni da bi poda mnom mogla da se otvori ogromna rupa u koju bih upao, ni da bi zidovi mogli da se iznenada obruše na mene i zatrpaju me, niti bilo šta slično. Pa ipak, neprekidno me je pratio neobjašnjiv osećaj da nečeg ili nekog ima tu oko nas, da je čitavo to mesto ispunjeno nekakvim prisustvom. I to nije bio utisak da bi tu mogao da se pojavi jedan čovek ili dva, već da je tu prisutno nešto mnogo tananije, mnogo veće, laganije i prozirnije. Nešto toliko istančano, što se nikako ne može izraziti rečima. To nešto meko obavilo je mene i nekoliko metara udaljenog Pjera.

A onda, u trenutku kada smo stupili na malenu čistinu nalik na trg, počela je muzika.

7

Da bih opisao kakvo je to čudnovato mesto, mislim da je najbolje da počnem od muzike, ali istovremeno, upravo je ta muzika ono što je najteže opisati, ono što je toliko teško objasniti da mi se čini da je taj osećaj praktično nemoguće preneti bilo kome ko je nije doživeo.

U svakom slučaju, mislim da je ona počela u trenutku kad smo shvatili da smo stigli. Moguće je i da je ona od početka bila prisutna, i da je samo bilo potrebno izvesno vreme da se naše uši na nju priviknu. Možda je čak i onaj naš osećaj da nas nešto okružuje zapravo bila baš ta muzika koja je nežno dopirala do nas. Bilo kako bilo, Pjer i ja smo na nju obratili pažnju maltene istovremeno. On je pogledao u mene, podigao prst i pokazao mi da načuljim uši. Odmah sam shvatio šta je time mislio.

U početku, bio je to samo zvuk vetra. Ali odmah potom, uspeo sam da razaznam da se unutar tog odista nežnog zvuka krije još mnogo, bezbroj sitnih zvukova. Seo sam na mali kockasti kamen koji se slučajno našao u uglu tog prostora nalik na trg. Pjer je našao jedno slično mesto s druge strane trga i tamo seo. Muzika je ličila na fijuk vetra koji svira između kamenja, ali je imala previše složene promene da bi bila puki zvuk vetra, puna unutrašnjeg, skrivenog sklada, i dubinu sačinjenu od bezbroj čistih zvukova preveliku da bi bila puki zvuk prirode.

Ti zvuci su me opčinili. Kao da sam iz dubokog bunara pio kap po kap tako ukusne i toliko bistre vode da sam kroz nju mogao da vidim dno. Posle nekog vremena, počelo je da mi se čini da svaki zvuk od kog je ta muzika sačinjena jeste zapravo nečiji glas, da su to sve glasovi ljudi koje poznajem, koje sam do tad već čuo. Ali, to nisu bili samo glasovi ljudi koje sam nekad zaista upoznao, ljudi sa kojima sam nekad bio blizak ili glasovi kojih se moje uho seća, već je među tim glasovima bilo i onih koje sam čuo na pločama ili u filmovima, zamišljenih glasova ljudi koje znam samo po imenu i davnašnjih ljudi i od pre hiljadu godina. Pritom, nisam mogao da ih razlikujem jedne od drugih; samo se negde duboko unutra moj sluh ispunio sigurnošću da ja zapravo slušam sve te različite glasove u isto vreme.

Pa dobro, neka sam i čuo instrumente a ne ljudske glasove. I da je bilo tako, slušao bih to bez ikakvog osećanja nelagode i mogao bih da poverujem van svake sumnje da su instrumenti i muzičari koji su proizvodili te zvuke bili tamo. A onda sam pomislio da te zvuke nisu proizveli neki određeni instrumenti kao što su oni muzički, već da se to oglašava sve što se nalazi u svetu prirode. Iako nije bilo nijednog muzičara, svaki od tih zvukova imao je smisla, a svi zajedno bili su u harmoniji. Sve što postoji htelo je da peva uz njih, i svaki je čovek zapevao uz njih. Svi ti zvuci, samim tim što postoje u istom vremenu u kosmosu, odjekivali su u savršenom skladu, a to, suština tog savršenog zvuka, meko je dopirala do mog uha. I sada je čujem.

Ja slušam sve zvuke koji postoje pod kapom nebeskom. A oni, onakvi kakvi su, i da ih niko ne proizvodi niti štимуje, u savršenom su skladu. A pošto su sve stvari na svetu i svi ljudi na svetu sačinjeni od iste prvobitne materije, i taj zvuk koji dopire nastao je od iste prve

materije. Zato i jeste skladan. Razmišljajući o tome tako, sedeo sam na tom mestu i načuljenih ušiju pažljivo slušao tu daleku i nežnu, ali sasvim jasnu, prelepu muziku.

Koliko je to sati potrajalo, zaista ne znam. Ako bih sudio po osećaju sopstvenog organizma za vreme, čini mi se i da je trajalo veoma dugo, ali s druge strane, posmatrano sa stanovišta kretanja čitave planete - samo tren. Jer, u poređenju sa večnošću, bilo koji period i jeste samo tren, pa mi se čini da to zaista i jeste bio samo trenutak. Sa stanovišta moje svesti o vremenu, ja više nisam bio gospodar svog tela niti uma. Ni o čemu nisam odlučivao ja sam. A potom, odjednom sam opazio da se uzano nebo iznad moje glave blago smračilo i pogledao u Pjera. On je bio ustao, primetivši istu stvar u isto vreme kad i ja.

Nas dvojica smo bez reči sledili put prekriven kamenjem po kome je bilo užasno teško hodati i vratili se do reke. Ni jednom ni drugom na pamet nije palo da onom drugom saopšti šta je tamo čuo. Jer, ni jedan od nas nije imao nikakve sumnje da je onaj drugi čuo to isto. Nas dvojica kao da smo bili kablom priključeni u isti izvor zvuka i tako povezani između sebe. Osećaj da smo stigli na veoma čudnovato mesto preplavio nam je um.

Tu pored reke, ponovo ćutke raspremali smo stvari iz čamca, zapalili logorsku vatru, pristavili kafu i večerali konzerviranu hranu, krompir i hleb. Čak i tada u našim glavama kao da je nastavila da se razleže ona čudna muzika koju smo do pre neki trenutak čuli. A možda je to bio jedini razlog što smo samo nastavili da je slušamo bez reči, da je slučajno ne bismo svojim glasom ili kakvom drugom bukom razvejali.

I tako je naš prvi dan u Onirosu zašao u suton. Uvukli smo se u svoje vreće za spavanje na obali i tu zaspali. Kada je pala noć vetar je stao, a zvezde su se ponovo pojavile na nebu. Bezbroy zvezda kao da je razbacalo svoju svetlost na sve strane, vitlajući njome kao kopljem i dovikujući njenim glasom.

Orao štekavac bio je sve vreme na vidiku.

Ne znam da li je između tog orla i nesreće helikoptera zaista postojala veza, kao što je to Pjer rekao. On sam izgleda da je u to bio potpuno ubeđen. Ljudi veruju u ono što vide i misle da su videli ono u šta veruju, a to se svodi na istu stvar. Oko Pjerovog uma bilo je možda izoštrnije nego moje. Osim toga, sa ove tačke gledišta imam osećanje da nije tako nemoguće da je Oniros pravio odabir ljudi koji su do njega dolazili.

Bilo kako bilo, orao je neprestano leteo iznad nas, kao da nas nadgleda, ali istovremeno i kao da nas čuva. Zapravo, samo njegovo prisustvo ulivalo nam je nekakvo spokojstvo (kao da nikako ne bi moglo da se dogodi da neko posrne na stepeništu i iskrene nogu ili bilo šta slično dokle god nas on odozgo posmatra). S druge strane, takođe mi je palo na pamet da bi nas on možda sprečio ako bismo hteli da odemo odatle.

Ne, ipak nas ne bi sprečavao. Verovatno bi samo pomislio da mu je kriterijum za odabir ljudi bio preblag i da sledeći put treba da napravi strožu selekciju.

Samo je jedanput orao nestao sa obzorja. Kad iz vidika nestane bilo koja ptica, to znači da je nekud odletela. Dakle, ona odleti nekud daleko i nestane u planinama, negde ka horizontu ili među dalekim oblacima. Taj je orao, međutim, nastavljao da se uzdiže u vedro nebo dok sam ga ležeći na tlu netremice posmatrao, da leti visoko, visoko u beskraj, sve dok se nije stopio s njegovim plavetnilom.

Uopšte se nije kretao vodoravno. Bio na tako velikoj visini da je uvek delovalo da nam je tačno iznad glava. Baš kao sunce ili mesec. A kad je nestao, odleteo je nekud još više, kao da je vertikalni jedini pravac koji on poznaje.

Kako je došlo do toga da samo Pjer i ja vidimo Oniros?

S obzirom na to da smo imali reku kao obeležje i koordinatne tačke označene na svakoj od fotografija izviđačkog aviona, od početka smo sa velikom sigurnošću znali položaj ruševina. Reka Oniros izvire negde na Pamiru, izvesnim delom mirno teče kroz suve, napola pustinjske visoravni, a zatim se pretvara u žestoku bujicu i spušta se sve do ravnice. U tom delu plahovitog rečnog toka i korito je kompleksno, puno ogromnog kamenja, pa ga je bilo nemoguće preploviti čamcem. Stoga je i prepreka plovidbe tom rekam postala jedan od razloga što su ove ruševine (ako izuzmemo drevno predanje) do sada ostale nepoznate.

Zbog toga je tim napravio plan da od Kabula helikopterom preleti taj deo reke do gornjeg toka, i da plovidbu čamcem započne kada stigne do visoravni. Ruševine su se nalazile na drugom kraju visoravni, u području na koje se nadovezivao planinski venac Pamira. Pošto nije mogao svu opremu i ljude u jednom navratu da preveze do tačke u kojoj je reka zalazila u mirniji tok, doneta je odluka da helikopter napravi dva kružna puta. Odlučeno je da se u tom prvom navratu helikopterom prevezemo nas trojica - Pjer, iranski arheolog Tadžil i ja - zatim, gumeni čamac, hrana, šatori i razne druge životne potreštine, te da se ostali ljudi i oprema za istraživanje transportuju narednim letom.

Sa aerodroma u Kabulu poleteli smo u sedam ujutru tog dana. Put od četiristo kilometara helikopter je preleteo za oko dva sata. Drugi sat leta protekao je maltene sve vreme uz reku. Posmatrana odozgo, reka je tuda proticala kao da je izdubila uzani i duboki usek između planina, a kako su planine izgledale kao ispresećane ogromnom sekrom, sam rečni tok bio je samo povremeno vidljiv. Doduše, moglo se zamisliti kroz koliko krševit predeo ona protiče. Planine su bile tamnosive i oštre. Delovalo je kao da se njihov oblik održava dejstvom jedne sile koja pokušava odozdo da ih izdigne, i druge koja nastoji da ih odozgo potisne. A tu, između ogromnog prostranstva i purpurnog neba, naš helikopter bio je malen poput komarca.

Tokom poslednjih sto kilometara, helikopter je zašao u duboku klisuru koju je izbrazdala reka, u opasnom letu između njenih zidova. Površina tla bila je već na nadmorskoj visini od preko dve hiljade

metara, a naš teškim teretom natovareni helikopter nije mogao da dosegne visinu planinskih grebena pa mu nije bilo druge nego da leti kroz klisuru. Tako je naš helikopter, s mukom se probijajući između tih uzdignutih litica, polako smanjivao razdaljinu do odredišta. Ako bi čovek uspeo da zanemari činjenicu da taj opasan let neposredno ugrožava njegovu sigurnost, bio bi to divan prizor. Ja sam sve vreme kroz kupolu helikoptera od pleksiglasa bez daha gledao te divlje, odronjene gole stene, obrasle osušenom travom koja kao da se za njih pridržava, reku koja se daleko dole presijava i belo sunce koje kao da u jednoj tački zadržava koncentrisanu, jaku svetlost.

I Pjer je na suprotnoj strani priljubio svoje lice uz prozor i netremice posmatrao taj prizor. I on je bio opčinjen tim svetom u kom nema nijedne ljudske figure, površinom tih litica do kojih nikad do tad nije dopro ljudski pogled. Iz njegovog izraza lica shvatio sam da bi on mogao biti čovek sličnog mentalnog sklopa kao ja. Obojica smo negde unutra želeli da se utopimo u taj nepristupačni svet. Ni pomišljali nismo na to da iza sebe ostavimo neki trag da smo bili tu. Hteli smo što pre da se stopimo s njim, da se pretvorimo u puke čestice koje lebde vazduhom. Želeli smo da se naše duše razdele na milione ptičica i izgube se u njihovim malenim bićima. Svaki za sebe, i Pjer i ja smo litice posmatrali takvim pogledima. S vremena na vreme, na čas bismo nasred stene ugledali poneko gnezdo jedne takve ptičice. Zavideli smo im na takvom životu.

Tadžil, međutim, nije bio čovek koji razmišlja o takvim stvarima. Sudeći po iskustvu koje sam s njim imao, kada smo zajedno izašli na ulice Kabula da obavimo neke pripreme, Tadžil je posedovao sasvim praktičan i zdrav mentalni sklop. Na ovo mesto, sasvim udaljeno od bilo kog ljudskog naselja, on je došao bez ikakvog straha, jer mu je poveren takav zadatak. Njegov um uopšte nije tražio da se s tim svetom stopi. Dok smo s jedne strane Pjer i ja potpuno zaneseno gledali napolje, samo je Tadžil, ne primećujući ni brujanje ni povremene potrese helikoptera usled vazдушnih struja, čvrsto spavao u svom tvrdom sedištu.

Kada je dosegao prilično visoku tačku klisure, pilot je prstom pokazao dole. Pogledao sam i video da je klisura počela da se širi, okolne su planine sada imale mnogo blaže uspone, a pred nama se

prostirala uzana dolina duž same reke. Odatle je reka izgleda tekla mnogo mirnije, i u njoj se više nisu uzdizali beli talasi. Pilot se konsultovao sa Tadžilom da li da sleti negde u tom delu, a Tadžil, koji je bio naš vođa puta, proturivši i s nama nekoliko reči na tu temu, dade mu zeleno svetlo.

Utom je helikopter smanjio visinu iznad klisure, spuštajući se sve dok praktično nije očešao površinu vode i krećući se polako, u potrazi za što ravnijom površinom tla. Tri minuta kasnije pronašao je odgovarajuće mesto, i podižući kovitlac prašine na mestu dvadesetak metara udaljenom od reke, meko proklizao pri dodiru sa površinom zemlje i sleteo. Prvi sam izašao iz helikoptera i spustio stopala na tlo. Pošto unutra nisu bili samo ljudi, već je trebalo izneti i tovar, pilot je ugasio motor i i sam izašao. Podelili smo se i istovarili nekoliko kartonskih kutija, spakovani gumeni čamac i sanduk sa njegovim spoljnim motorom. Kad smo to završili posle petnaestak minuta, helikopter je ponovo uzleteo, ostavivši tu nas trojicu.

Na tom mestu reka je bila stotinak metara široka, a oko nje su se uzdizale strme litice. Ali, voda je polako i mirno tekla sredinom pomalo krivudavog rečnog korita, ukazujući da se negde malo više uzvodno nalazi prostrana visoravan. Kada smo pogledali u pravcu iz koga smo doleteli, gde su se sa obe strane klisure litice gotovo sklapale, shvatili smo kroz koliko se uzak prolaz provukao helikopter.

Seo sam na veliki kamen pored reke.

„Koliko li ćemo sati morati da čekamo?” pitao je Pjer, onako za sebe.

„Verovatno četiri-pet sati. Kako god bilo, završićemo sa ovim transportom i ulogoriti se, i to će biti sve za danas. U najboljem slučaju, moći ćemo da raspremimo ove stvari”, rekao je Tadžil ono što bi se i očekivalo od najstarijeg od nas i počeo da ređa kartonske kutije koje su tu stajale.

„Hej, kakva je ono ptica?” pitao sam, prstom pokazujući na malenu crnu senku koja je letela po nebu.

„Baš je velika. Možda je orao”, rekao je Pjer. I ne pogledavši u nebo, Tadžil je samo nastavio sa svojom aktivnošću.

„Zar na ovakvom mestu ima orlova?”

„Ceo ovaj kraj je njegovo carstvo.”

„Čime li se hrani?”

„Verovatno malim životinjama. Zečevima, gmizavcima, a i drugim pticama.”

Kad se začulo brujanje helikoptera, bilo je već prošlo tri sata. Isprva se čuo zvuk, pa se na trenutak videlo nešto poput senke kako se kreće između litica i odmah potom nestalo u nekoj tamnijoj senci, pa se ponovo pojavilo, da bi brujanje počelo ubrzano da se približava i zatim je i helikopter, poput neke pčele koja se natovarila medom, najednom izbio na svetlost. Pod rukom mi je bila žuta jakna koji sam upravo bio skinuo sa sebe, pa sam ustao i njome mahnuo da im dam znak.

U tom trenutku, spazio sam neku crnu senku koja je iznenada sa neba počela da pada ka helikopteru. Ili je to možda bila samo moja uobrazilja. Nisam imao ni tren da se bolje zagledam i vidim šta je to, jer se helikopter odjednom zaljuljao, izgubio ravnotežu, odatle skliznuo postrance i udario u liticu. Za trenutak, nisam verovao da se to stvarno dogodilo. Još uvek je bio na visini od preko sto metara iznad vode. U trenutku udarca, helikopter je buknuo u plamen, pretvorio se u ogromnu narandžastu užarenu loptu i počeo da se ruši, raspadajući se na deliće. Prasak eksplozije odjekivao nam je u stomaku dok smo to gledali, zanemeli od užasa. Na mestu gde je pao na zemlju, trup helikoptera se ponovo rasplamsao, dok su odozgo jedan po jedan padali njegovi komadići.

Pojurili smo ka njemu, s mukom preskačući s jedne stene na drugu. Mesto na koje je helikopter pao, međutim, nalazilo se na drugoj strani reke, a mi nismo imali načina da je smesta pređemo. Pjer je pokušao da uskoči u reku, ali nije bila dovoljno plitka da bi se mogla prehodati. Tadžil i ja smo ga izvukli. Sva trojica smo stajali pored vode i samo gledali kako na nekoliko desetina metara od nas plamen guta helikopter. To je bilo sve što smo mogli da radimo. Širom otvorenih očiju gledali smo neće li neko izaći iz tog trupa, da li se neki preživeli možda izvlači iz njega, ali iz njega nije izašao niko. Prodoran zapah kerozina ispunio je čitavu okolinu, a uz to vonj spaljenog metala i mnogi drugi pomešani mirisi paljevine polako su kroz vazduh plovili ka nama. Lica su nam bila vrela. Helikopter je nastavio da gori, kao da hoće da nam dokaže da se nesreća zaista dogodila, da bi deset-

petnaest minuta potom sasvim izgoreo. Na tom mestu ostala je samo ugljenisana olupina, iz koje su još uvek povremeno lizali jezičci plamena.

Posle nekog vremena, Tadžil se pribrao i počeo da naduvava čamac. Njime smo prešli reku i stigli do mesta nesreće. To smo uradili više da bismo odali poštu, nego da bismo nešto konkretno preduzeli. Tamo je sve bilo potpuno izgorelo, odajući jeziv smrad. Iz bezbroj rasutih izvitoperenih komada metala, među kojima su neki sprženi predmeti još uvek pucketali, pušio se plavi dim. Verovali smo da se posmrtni ostaci četvorice koji su leteli u helikopteru još uvek nalaze u najvećoj olupini koja je stajala u središtu, ali bila je toliko vrela da nismo mogli da joj se približimo. Nije postojalo ništa što smo mogli da učinimo.

Jedan istraživački pohod nije toliko trebalo da obiluje rizičnim, dramatičnim događajima. Nismo se mi zaputili usred zime da prepešačimo Južni pol. To čak nije bila ni prava naučna ekspedicija, nego je za cilj imala samo da ustanovi da li ruševine postoje i da proceni njihove razmere. Bili smo spremni na to da u najgorem slučaju neko od članova slomi nogu, ali da u sekundi izgubimo polovinu članova i da preostala trojica ostanu bez ikakvog načina da se vrata, to ni u bunilu niko ne bi mogao da predvidi.

Te noći, na suprotnoj obali reke, udaljili smo se što smo više mogli od mesta helikopterske nesreće, tu zapalili vatru i nešto prezalogajili. Nikom se i nije jelo. Posle smo sedeli i nemo gledali u vatru. Tadžil je bio rešen da ostane tu i čeka spasilačku ekipu, sa čim sam se do tog trenutka i sam slagao. Kada vide da je pala noć a da se helikopter još ne vraća, u narednim danima sigurno će poslati drugi helikopter da nas potraži i spasi. Ako ništa drugo, komitet sa sedištem u Parizu koji je uputio ovu ekspediciju i tokijska televizijska stanica sigurno će raditi na tome i zahtevati da se povede istraga na mestu događaja. Imali smo hrane, to nije bilo neko opasno mesto za boravak, samo je trebalo da čekamo.

Ali, onda mi je palo na pamet da bismo ipak mogli da odemo da istražimo ruševine Onirosa. Naravno, posle užasne nesreće u kojoj smo izgubili polovinu članova ekspedicije, niko se ne bi pobunio sve i da smo obustavili istraživanje, ali kada smo već dotle došli mogli smo

da napravimo još jedan korak i barem odemo da vidimo da li su ruševine zaista istorijski ostaci ili su potpuno slučajan proizvod delovanja nekih prirodnih sila - makar samo to.

Kada sam kasnije razmišljao o tome zašto sam se toliko upinjao, zašto sam utrošio toliko reči da ubedim preostalu dvojicu, ni sam nisam znao. Uopšte nisam razmišljao o tome da bi to trebalo da ispunim svoju dužnost, niti sam to uradio iz osećaja lojalnosti prema svojoj zemlji u koju bih se vratio jer sam nešto uspešno postigao. U mojoj glavi bilo je samo mesto na kome se nalazim i položaj na kome se nalaze ruševine, razdaljina između njih i kako da je što pre i što sigurnije pređem. A možda mi je samo bila mrska pomisao da ostanem tu da sedim i čekam dok gledam u ugljenisani helikopter. Većinu stvari razumeš mnogo manje što si dalje od njih. Sve se važne odluke donose u sekundi, na tom mestu i u tom trenutku, i mi odmah zaboravljamo sve ono što nam je tog časa bilo u glavi ili na sreću.

Tadžil se protivio mom predlogu. On je ostao pri tome da će na tom mestu čekati spasioce, ma šta da bude. Ako ćemo pravo, rekao je, on bi se sad odmah, pa makar i sam, odavde spustio gumenim čamcem niz onu bujicu i vratio se nazad, ali pošto to nije bilo moguće, odlučio je da čeka. Smatrao je da bi odlazak tako daleko odatle, sa toliko ljudi i sa tim sredstvima na raspolaganju bio prava ludost.

Pjer je bio neodlučan. Pošto čak ni ja nisam imao nameru da se zaputim do ruševina sasvim sam, da je Pjer rekao da ostaje, morao bih tome da se povinujem. Kada bi birao shodno svojoj prirodi, odabrao bi da se zaputi ka ruševinama, ali u ovom slučaju okleva zbog jedne stvari, rekao je Pjer tiho. Nije hteo da kaže šta je tačno u pitanju. Na kraju smo se dogovorili da ne čekamo šta će on zaključiti, već da odluku donesemo ujutru, i uvukli se svaki u svoju vreću za spavanje. Oštra hladnoća te noći, ali i ta nepojmljiva nesreća helikoptera i neizvesnost sutrašnjice, nikako mi nisu dale da zaspim. Iz Tadžilove vreće za spavanje dopiralo je tiho hrkanje. A i ja, iako sam mislio da neću moći da zaspim, valjda sam bio dosegao svoj prag umora. Kad sam došao k sebi, napolju se bilo već sasvim razdanilo, a nebo između litica bilo je vedro.

Onako tek probuđenom, obratio mi se Pjer iz svoje vreće za spavanje: „Idem s tobom.”

Od onog prvog dana, otkad smo doživeli muziku na tom mestu, nas dvojica smo provodili dane neprestano tumarajući po ruševinama. Koliko se to dana nastavilo, sada se više ne sećam. Naša baza ostala je pored reke. Probudili bismo se svako jutro u svom kampu kraj reke, na brzinu završavali doručak, ponekad samo popili malo vode i polazili uz tesnac. A onda, kad bismo stigli do ruševina, svaki od nas bi ih sam za sebe obilazio ili sedeo na kamenu, osluškujući glas i muziku, poruku s one strane, koju nije moguće pretočiti u reči. Ili smo očajnički pokušavali da sopstvene misli prenesemo onoj strani. I sam se veoma dobro sećam da sam to pokušavao, ali šta sam zapravo činio - da li sam dozivao, ili sam samo negde duboko od sveg srca mislio na neke stvari, da li sam podizao ruke ili lupao nogama, ili sam igrao nasred trga, šta sam tačno radio, nije mi ostalo u sećanju. Kao da ga je neko izbrisao.

Ponekad sam samo dugo s Pjerom sedeo na trgu. U tim trenucima, između mog i njegovog uma postojala je veza, i upravo tu, dok smo nekome spolja mi mogli izgledati kao dvojica mladih ljudi koji samo čute i sede, razumevanje između nas bilo je najdublje. A što je još važnije, pošto je nas tu bilo dvojica, bili smo u stanju da sagledamo odnos između tih ruševina i čoveka sa svakog aspekta. Pjer i ja smo ljudi prilično različite prirode ili temperamenta, pa smo stoga i bili u stanju da te svoje razlike uzmemo kao osnovicu za trigonometrijsko merenje razdaljine između ovog ljudskog i onog sveta, i prosudimo da li je do njega uopšte moguće dopreti. U tom smislu, da je tamo otišao samo jedan od nas dvojice, verovatno se stvari ne bi odvile onako kako jesu.

I, šta se to tamo dogodilo? Koju smo mi to poruku primili na tom čudnovatom mestu? Kada bih to pokušao da pretočim u reči, ne bih znao kako. Ni sad to ne znam. Nas dvojica smo tamo čuli muziku. A to nije bio zvuk ili glas koji tek tako dopire odnekud spolja, već glas koji je izbijao u unutrašnjosti nas samih, i to ne iz naših majušnih ega, već

nas, kao mikrokosmosa koji u sebi sadrži sva živa bića pod kapom nebeskom. Ako bih pokušao to da iskažem rečima, bilo je to kao kad slušaš kako ti bubnji krv u ušima, zvuk milijardi pulseva u sekundi kako lete između ćelija u tvom mozgu, kao da slušaš prigušenu škripu savršeno podmazanih kostiju i zglobova i komešanje ćelija u čitavom telu, i unutar njih, u komešanju gena kristalno jasno vidiš sve ono vreme koje je na ovom svetu provelo bezbroj pojedinačnih živih bića od svog postanka naovamo. A onda, i sve ono što je tome prethodilo, taj postanak svih stvari tokom dugog vremena - evoluciju atoma, rađanje svetlosti u svemiru, izdvajanje teških hemijskih elemenata u središtu eksplozije velikih zvezda, nastanak planetarnih maglina i planeta, i zatim rađanje prvobitnog oblika života u vodi na zemljinoj površini koja se polako hladi. Slušati sve to bilo je kao da i sam doživljavaš sve te procese.

U svemu tome tvoje vlastito biće ne postoji. Ja nisam bio ja sam, niti je Pjer bio Pjer. Naša bića rasplinula su se preko čitavog ogromnog prostora koji nastavlja da se širi, doživljavajući svoja tela kao nešto što se prostire sa jednog na drugi kraj sveta. Mi ne samo da smo bili sva živa bića u jednom, već mnogo više od toga - bili smo sve što postoji. Konačno smo se izvukli iz bunara ega, i smesta se razletevši na sve strane, postali sveprisutni.

Čuo se huk vetra. U tom trenutku mogao sam da osetim drhtaj svake čestice vazduha koja je stvarala taj zvuk kao treptaj sopstvenih ćelija. Kroz taj pokret, ove ruševine, ova relejna stanica, prenosila mi je radost mog postojanja. Nema potrebe da s podozrenjem gledaš ikud izvan sebe. Ti si sada neko ko vidi, a istovremeno si i neko ko je viđen. Tvoje vlastito biće gleda samo sebe, ti si istovremeno i posmatrač i onaj koga posmatraju, ti si oblak i plavo nebo. Ponekad si i orao koji klizi kroz vazduh, ali i čovek koji sedi na kamenu dok ga taj orao odozgo gleda. Čovek si koji pleše i dečak koji razbaškaren čvrsto spava, i orao koji leti, ruku raširenih kao da su krila.

Nisam imao potrebu da budem ja. Nisam morao da se iz petnih žila upinjem da se pred drugima ponašam kao ja sam, jedinstveni čovek. Ovde nije bilo nikakve potrebe da budem čovek koji živi u ovom vremenu, koji je veoma sposoban i fizički i psihički, neko ko svakodnevno govori i japanski i engleski, ko nema problema s

matematikom, ko ima nekakvo mišljenje o svemu što se dešava na svetu, ko ima i životnu snagu i dobro rasuđuje o stvarima, čiji je izgled i izraz intelektualan po normalnim standardima, rečju - osoba kakvu ljudi prihvataju. Niti je bilo ikakve potrebe da ulažem napor da budem taj dopadljivi mladi Japanac koji od drugog može da izdejtvuje šta god mu treba, koga svet prihvata i koji, da bi ispunio svoju ulogu na tom mestu mora neprestano da je igra kad god je u prisustvu drugih. Ali, to nije značilo da samo zbog toga mogu da prestanem da se trudim, da mogu da radim šta god hoću kad sam već sam, kao kad se recimo nedeljom ceo dan razvlačiš po kući u pidžami. Bivstvovao sam istovremeno sa svim stvarima na ovom svetu i u ovom univerzumu, a ne izdvojen od njih, sa svima njima razmenjivao reči, oslobođen obaveze da krojim svoj identitet. Bio sam u stanju da prenesem svoje misli a da se ne obazirem neprestano na to kako me drugi vide. I nesvestan toga da se moje misli prenose, one su se po čitavom svetu širile poput talasa, nadovezivale se na bezbroj talasa misli iz drugih bezbrojnih epicentara, obrazujući prelepi, veličanstveni mozaik našeg univerzuma.

Ispružen pored mene, Pjer je imao potpuno isti doživljaj. Znao sam to. On i ja bili smo kao dva skoro poklopljena koncentrična kruga, dva izvora svesti u obliku dipolnog momenta. Pjerovo lice bilo je i moje lice, a moje telo bilo je i njegovo. Njegova prošlost bila je i moja, kao i celokupna prošlost, sadašnjost i budućnost, od majke čovekolikog majmuna pa sve do tek rođene bebe. Svest o svemu tome osećao sam u sebi. Postojao sam takav i ma koliko daleko otišao, ja sam i dalje bio ja. Do poslednjeg trenutka nisam izgubio svest o tome da sam to ja. Od toga se sastojala razlika između Pjera i mene.

Koliko li nam je dana prošlo u tome? U večernjim satima, kada bi se onaj uzani pojas neba iznad klanca smrkao, nas dvojica smo, poput učenika klavira posle celog dana mukotrpnog vežbanja, teturajući se izlazili iz ruševina. Obojica bismo se našli na ugovorenom mestu manje-više u isto vreme. Među nama je bez sumnje postojala izvesna usklađenost, ali da li smo to nas dvojica bili direktno povezani, ili su to ruševine i orao dejstvovali kao neka vrsta predajnika i prijemnika, mi to nismo znali. Bilo kako bilo, nas dvojica bismo se kao po dogovoru u isto vreme našli na ulazu u ruševine, i pošli niz klanac.

Postepeno smo prestajali da jedemo normalne količine hrane. Za nas to više nije bilo ni od kakve važnosti. Vreme od trenutka povratka u kamp pa sve do spavanja, bilo nam je uglavnom ispunjeno time da u svojim glavama još jednom ispratimo trag sećanja na doživljaje minulog dana. Kao neka deca kojoj je zadato previše domaćih zadataka, ili kojoj je dat kolač preveliki da bi ga mogla pojesti, pokušavajući da se prisetimo kakav nam je bio taj dan i kakve smo sve čulne doživljaje imali, nas dvojica smo padali u san, u trenutku kada više ništa nismo bili u stanju da razlučimo. Zaista čudno zvuči kada kažem da si u snu svestan da nemaš svest ni o čemu, ali ja sam se tada zaista osećao tako.

Jednom sam se začudo ja rano ujutru probudio prvi. Nisam hteo da budim Pjera, pa sam otišao do reke da pecam. Među stvarima na čameu imali smo i jednostavan pribor za pecanje, i ja sam se setio da sam hteo da ga barem jednom isprobam dok smo na reci. Taj pribor nije služio ni za koju određenu vrstu ribe i sadržao je tridesetak različitih mamaca i udica. Da li su ribe bile toliko naivne da pojma blagog nisu imale da ih pecam, uglavnom, riba je zagrizla već na prvi mamac. I tako, grizla je maltene svaki put kad bih zabacio udicu, pa sam za tili čas uspeo da upecam pet riba koje su ličile na pastrmku i odneo ih u kamp.

Kad sam ih pokazao Pjeru koji se konačno probudio, odlučili smo da ih ispečemo za doručak. Riba je bila veoma ukusna, a i samo pecanje nije bilo loše, ali nam se istovremeno obojici javio čudan osećaj da jedemo same sebe. Osećaj je bio potpuno isti kao kad sam stajao pored reke i srodio se s njom kao da i sam tuda tečem; doživeli smo istovetno iskustvo kao dva zasebna bića stopljena u jedno. Zidovi naših ega nestali su, a nas dvojica smo se stopili sa svojom okolinom. Kao da je riba iz mene potekla i u mene se vratila. Na taj način, sam čin jela potpuno je izgubio smisao. I ma koliko ta riba ukusna bila, nas dvojica smo od tada izgubili zainteresovanost za jelo kao pojavu.

„Nekada davno sam voleo”, rekao mi je Pjer, negde trećeg dana otkad smo stigli do utvrđenja. Bili smo se vratili do kampa na reci i duboko zamišljeni sedeli pored logorske vatre, sređujući u svojim glavama zbrkane utiske od tog dana.

„Bili smo na istoj godini fakulteta. Divna devojka. Bio sam potpuno opčinjen njome. Zbližili smo se, pohađali ista predavanja, provodili sate u razgovoru u kafeu, crtao sam njene portrete dok je sedela na klupi u parku, pratio je do kuće najzaobilaznijim mogućim putem. Svaki dan sam smišljao kako da što više vremena provedemo zajedno. Što sam je bolje upoznao, sve sam se više zaljubljuvao. I jedno i drugo smo se rodili u subotu. Takve neke stvari su me radovale. Svako ima takve stvari koje pamti. Sve ostalo društvo iz naše generacije za mene je bilo kao pregršt trave na livadi, ni na koga od njih pojedinačno nisam obraćao pažnju. Od svih njih ona je bila jedini cvet. Ne možeš ni da gledaš u bilo šta drugo osim u njega. Kao u jednu jedinu stvar u jarkoj boji na crno-beljoj fotografiji.

„U međuvremenu smo se veoma zbližili i jednog dana ona mi je rekla da ima momka. Ali, nije mi rekla da sa mnom više ne može da se viđa, niti je tražila da je se okanem. Ja sam joj se sviđao i ona nije smatrala da ima ičeg lošeg u tome da se sa mnom viđa i izlazi. Rekla je da bi bila stvarno srećna ako bismo nastavili da se viđamo kao i do tad. Nije ona igrala nikakvu igru, niti je bila nezajažljiva; samo je radila ono što je osećala. Ni meni nije bilo do toga da s njom prestanem da se viđam zato što ima dečka, niti sam od nje tražio da izabere između nas dvojice.

„Tako smo nas dvoje i nadalje, isto kao i pre, odlazili u bioskop, gledali pozorišne predstave, nalazili neke fine restorane i tamo večerali, i s vremena na vreme išli u šetnje po prirodi van grada. O tom momku ona nikada nije govorila. Samo je jednom pomenula da on postoji, ali koliko ga voli, koliko su bliski, koliko se često viđaju, šta on radi - o tome nije rekla ništa. Da sam je naterao možda bi mi i rekla, ali ni sam nisam imao hrabrosti da je za to pitam. Pretpostavio sam da mora biti da je postdiplomac ili tako nešto, ali što se mene tiče, bilo je svejedno ko je on. Toliko sam je voleo i moja osećanja prema njoj bila su toliko snažna da sam se plašio da ću je izgubiti ako

budem zahtevao da znam. Što jasniju, što izoštriju sliku o njemu budem imao, sam ću biti više povređen. Bio sam kukavica.

„Možda je to čudno za jednog mladića i devojkicu u ranim dvadesetim godinama, ali od samog početka ja nju maltene nisam ni dodirnuo. Nisam se osećao tako da bi naš odnos trebalo da ide u tom smeru. U tome da postanemo ljubavnici bilo je nečeg tako običnog i nepodnošljivog, kao da pravimo nekakav lažni dom. I u svojim prethodnim iskustvima sam mislio tako, a mislio sam i da ako je samo do toga, partnerku sa kojom bih spavao mogao bih lako da nađem ako je samo potražim. Ali, ona je bila posebna, zaista posebna. Sada kada razmišljam o tome, čini mi se da mi je bilo kiselo grožđe, ali u to vreme valjda nisam imao izbora nego da se oslonim na taj rezon i iskreno sam u to verovao. Tako sam prezreo telesni doživljaj. Smislio sam da je ona toliko posebna, da je njeno biće potpuno iznad svega toga. I odlučio da ne razmišljam o tome spava li ona sa drugim momkom ili ne.

„Istini za volju, spavati sa njom u tom trenutku za mene bi značilo da stavim na kocku sve što imam. Ja to nisam mogao. Mada bi se drugi mladići verovatno odlučili na to”, rekao je Pjer i pogledao u mene. Ja sam ćutke pokazao glavom podstakavši ga da nastavi s pričom. „Dodir ruke ili blagi poljubac bili su moji jedini izrazi osećaja bliskosti. A taj osećaj bio je stvarno predivan. Mislio sam: 'Eto, istina je. Kad mi jedan dodir ruke pruža ovoliku bliskost, nije mi potrebno da spavam s njom'.

„Ali, nije bilo tako. A kad sam počeo da razmišljam na taj način, razočarao sam se zbog svoje slabosti. Bliskost i osećanje ljubavi nisu isto - u bliskosti ego ne raste niti se smanjuje. Uopšte se ne menja. A svoja osećanja nisam mogao nazvati osećanjima bliskosti. Znao sam da imam želju da zajedno s njom napravim jednu čauru i u nju zatvorim svoja osećanja, da se unutra nađem s njom nag u zagrljaju, zaboravim na vreme i prislonim lice na svaki delić njenog tela. Da bih to ostvario, morao sam da odem korak napred, ali u stvarnosti, nisam uradio ništa. Odlučio sam da verujem da sam zadovoljan i ako me samo bude držala za ruku. Odlučio sam i da ne pomišljam na njenu kožu na drugim delovima njenog tela.

„Je l' to bilo detinjasto?” upitao me je Pjer, a ja sam odmahnuo glavom. „Jeste, još uvek sam bio mlad i neiskusni i verovao sam da sam uspeo sebe da ubedim jednostavnim argumentom. Hteo sam u to da verujem. Ali, sebe ne možeš tako lako da prevariš. Tačno sam znao da sam ljubomoran, da zbog toga patim, i da mi je, iskreno rečeno, strašno teško. Bez sumnje sam osećao ljubomoru, nešto što nisam mogao i što ne bi trebalo da osećam. A kroz razgovore sa njom senka tog nevidljivog mladića počela je da se pomalja. Ona se trudila da o njemu ne govori, ali bi se u nekim razgovorima njegov lik na tren ukazao i zatim odmah sakrio. Ali, njeno lice je bilo prelepo, njen glas je bio prelep, a njena duša još lepša.

„Jednom je došla ošišane kose. S tom novom frizurom izgledala je toliko sveže i tako je zračila, kao da su neki nevidljivi anđeli s leđa svojim malim rukama namestili i pridržavali tu kosu u najlepšem mogućem obliku. Kad sam je ugledao i hteo da joj to kažem, razmišljajući o tome kako gledam u nešto divno, iznenada sam osetio kao da sam pao na dno neke tame.

„Neko meni nepoznat stajao je iza nje, baš kao kada za vreme pomračenja Sunce stoji iza Meseca a Zemlja u njegovoj senci, i taj neko mislio je potpuno isto što i ja - da je ta kosa divna. Postojao je momak koji je osećao isto što i ja, na potpuno isti način. Srca onih koji očima punim ljubavi gledaju u njenu kosu osećaju isto. Svejedno je da li su to osetila malopre, pre jedan sat, ili će to osetiti za dva sata, da li će to biti sutra ili se to desilo prethodnog dana. Dok je ta njena kosa blistala okupana zracima sunca, samo se udaljavala sve više od mene, odlazeći na neko mesto izvan mog domašaja, a ja sam tu ostao sasvim sam. Možeš li to da razumeš?” Odlučno sam klimnuo glavom.

„Stalno je bilo tako. Ona je nevino uživala u satima provedenim sa mnom, a možda je na isti način uživala i u satima provedenim s drugim muškarcem, ali mi se ipak nikad zbog toga nije javio osećaj da je ona neka zla devojka koja nas dvojicu poredi. Jedino što je meni bila teško podnošljiva ta situacija u kojoj na prelepoj planeti koju je ona predstavljala jedan iza drugog, baš kao u pomračenju, stojimo taj nevidljivi muškarac i ja. Ipak, dokle god je ona bila pored mene, tu situaciju sam morao da trpim.

„Znam, ima mnogo takvih priča. Otkad je čovek postao čovek, ta priča se ponovila valjda milijardama puta. Sve ispovesti, svi poverljivi razgovori, ama baš svaki roman, svaka pesma, sve što postoji bavi se tom temom. Ma, i gorile, i lavovi, i svaki kit u ledenom okeanu sigurno ima iste muke sa suprotnim polom. Možda čak i platani i maslačci, i šampinjoni i one retke bakterije koje je otkrio Paster, virusi gripa i razna druga živa bića pate zbog istih stvari.

„Ali, iako sam patio, počeo sam da gajim neku čudnu vrstu saosećanja sa meni nevidljivim muškarcem iz senke. Bio mi je kao neki drugi ja. Nikad se nismo upoznali (mogućnost da se upoznamo a da ne znamo za to jeste postojala, ali je ona verovatno vodila računa da se to ne desi), nisam ni znao kakav je on čovek, ali je on ipak bio moje naličje.

„A onda mi je odjednom palo na pamet: ako bih nekako uspeo da se povežem sa signalnim kolom nevidljivog muškarca, dakle ako bismo bili povezani jednim kablom i moje se osećanje sreće prenosilo na njega, a njegovo na mene tako da se napravi ravnoteža između nas, i ako bismo mogli da delimo osećanja prema njoj kao zajedničkom predmetu ljubavi, kada bi to bilo moguće, ova bi uzaludna patnja sasvim iščeznula.

„Tog trenutka osetio sam besmisao borbe koju svaki od nas vodi zatvoren u sebe samog. Sa strane sam video položaj u koji smo dovedeni. Shvatio sam kakvu smo apsurdnu igru primorani da zaigramo. Svako od nas zatvoren u svom telu, ohrabreni i nahuškani da se takmičimo jedan s drugim, trčimo tamo-amo po dnu nekakve male kofe kao muve bez glave. I to je sve. A kad bismo samo izašli iz te kofe, videli bismo da nas napolju čeka veliki blistavi slobodni svet.

„Da se povežem sa svojim suparnikom, da se priključim na njega, značilo bi da sam probušio rupu na toj maleckoj kofi i kroz nju provukao kabl. Kada bi mi to pošlo za rukom, mogao bih odavde da okusim sreću koju on oseća, i sva bi patnja ovog sveta nestala. Zašto to nije tako uređeno? Ko je uopšte smislio ovaj sistem takmičenja i nametnuo ga živim bićima na planeti? Taj nas je sve prevario.

„I, šta je bilo s njom? Na kraju smo se razišli. Ljubav pod maskom prijateljstva nastavila se još godinu dana, ali smo se oboje od svega pomalo umorili, i njoj ipak nije bilo do toga da ode korak dalje i

zatvori se sa mnom u čauru, a ja nisam imao hrabrosti da joj to predložim. Muškarac iz senke ostao je sakriven u njoj. Kad je prošlo to vreme, otišao sam na godinu dana na drugi univerzitet u tom regionu, i to je bio povod da se razidemo. Imali smo osećaj da smo prevazišli jedno drugo, ali da nije postojao još jedan čovek, čovek koga sam video kao senku, taj muškarac s kojim sam jednom pozeleo da se povežem, možda bismo mi nastavili i dalje da se viđamo. Možda bismo živeli zajedno, možda bismo se i venčali i u ovo vreme već imali decu. Ako mene pitaš, ja sam njoj bio neko kome je mogla najotvorenije da kaže šta joj je na srcu. Nije imala nikog bliskijeg od mene. A iz toga kakav je to bio odnos, poput pomračenja, sa nekim trećim uvek tu iza, jasno ti je valjda koliko se loše snalazim u odnosima s ljudima. Eto, to je bila moja ljubavna priča, moja budalasta, praznoglava ljubavna priča.

„Da je to sve što je ona bila, možda bi to bila samo jedna epizoda koja bi mogla svakome u životu da se dogodi. U mom slučaju, međutim, ona je bila malo ozbiljnija, jer su i svi moji odnosi sa drugima ličili na taj. A pošto sam toga svestan, pre nego što bilo šta započne, ja se povlačim. Meni nešto nedostaje. Nikako da usvojim osnovni princip te borbe, da se zatvorim u tvrđavu i odapinjem strele na dalekog protivnika, ili ga gađam kamenjem, ili da ga namamim nekim pismom punim izmišljotina. Nikako u sebi ne nalazim volju da pobedim koristeći takva sredstva. Ja ne igram igre u kojima se ili dobija ili gubi. Jeste da ne volim da gubim, ali ne volim ni da nekog porazim. Uvek oklevam, i onda se obično povučem i protivniku prepustim pobedu. I uvek sam posle nezadovoljan zbog toga. A kada treba da ga pojurim, ja to ne mogu.

„Neprestano sam razmišljao kako bi to bilo lepo kada ne bi bilo takmičenja, kada bi ovo bio svet u kome je sve jednako raspodeljeno unapred. Razmišljao sam koliko bi bilo lakše kada između mene i drugih ljudi ne bi bilo razlika. Kada bismo sve osećaje mogli da delimo, kada bismo svi bili jedno živo biće, kada bismo muškarac iz senke i ja mogli da budemo povezani jednim kablom. Kada nas dvojica nju ne bismo delili, nego se stopili u jedno biće. Tada bi svest o meni samom bila mnogo bleđa, a svest o nama mnogo snažnija.

„Stalno sam razmišljao o tome. Čovek koji dane provodi sanjareći o nečemu što nikome ne može da kaže, sa stanovišta današnjeg kritičnog društva, praktično je otpadnik. Eto, to sam ja.”

Ja: „Nema povezivanja. Povezivanje kablom nije fer. To predstavlja kršenje antimonopolskih zakona. To bi značilo ograničavanje slobodne konkurencije.”

Pjer: „Ne sviđaju mi se principi te borbe.”

Ja: „To o čemu ti pričaš su zakulisne transakcije. Ti si se zaljubio u nju, a ne u čoveka iz senke. Ne možeš sa nekim koga ne voliš da deliš osećaj sreće. Jer, svaki se pojedinac nalazi u suprotnosti s drugim pojedincem. To prethodi etici - to je aksiom postojanja svakog živog bića. Rivalstvo je osnovni princip celog univerzuma.

Pjer: „Jeste. Ali šta ako to samo mi na ovoj planeti tako radimo? Šta ako se taj beskrupulozan metod koristi isključivo na ovoj planeti? Ako su nam taj loš trgovinski zakon prodali u paketu sa životom na ovoj planeti? Siguran sam da se na princip takmičenja između individua koje zatvorenu u sebi nose svest o stvarima oslanjamo samo mi na ovoj planeti. Sve planetarne magline se među sobom verovatno savršeno razumeju i egzistiraju u sveopštoj harmoniji.”

Ja: „Otišli smo predaleko. Hajde da se okanemo rasprave koja je nedokaziva. U svakom slučaju, ako priču ograničimo na ono što se događa na zemaljskoj kugli, kada biste ti i taj muškarac počeli da je delite, njena privlačnost bi nestala. Njena privlačnost ne proističe iz njenog pukog postojanja, već iz činjenice da se ona takmiči sa svim drugim ženama na ovom svetu. A i ti sam si se istesao i postao čovek tako što si se takmičio sa drugim muškarcima, drugim kolegama, i uopšte sa svim drugim ljudima. Poredeći se sa drugim ljudima ti si premerio sebe i shodno tome smislio kako da ih pretekneš. Da nije bilo tog muškarca, da na svetu ne postoje milioni muškaraca sa kojima se takmičiš, ti bi se nje brzo zasitio. Ne bi ti bila toliko privlačna od samog početka, a ni ona tebe ne bi ni pogledala. Ideja o povezivanju dva srca i deljenju sreće u stvari je defetistički stav prema takmičenju između pojedinaca. Tako razmišlja dezenter.

„Pre svega, šta bi bilo kada bi se povezao i sa njom, a ne samo sa čovekom iz senke? Ona bi onda postala ti. Zar bi prema sebi, prema sebi kao partneru, mogao da osećaš ljubav? U trenu bi kristalno jasno video sve što joj leži na srcu, kao kad iz aviona vidiš sve prostrto kao na dlanu. Kakva bi to bila ljubav?”

Pjer na to nije rekao više ništa. Samo je pod tamnim nebom bez reči gledao u pravcu gornjeg dela klanca, gde su se nalazile ruševine. Moja jednostavna argumentacija ga, naravno, nije uverila. Nije ni imala zašto.

12

Kada na kent papiru iscertavaš arabesku, to je kao da pokušavaš, pa makar i samo na hartiji, da ponovo uspostaviš poredak koji je sasvim nestao iz ovog sveta, a to je ono što ja volim. Ma koliko se ja trudio, Božji lik mi se ne ukazuje, ali je taj doživljaj veoma sličan onome koji sam imao sedeći na kamenu i osluškujući sve oko sebe. Jedina je mana ta što se sav taj rad odvija na ravnoj površini i što se on može prostirati samo u pravcu horizonta. Da li bih bio zadovoljan ako bi ovo bila čvrsta, trodimenzionalna stvar ravnomerno razdeljena pregradama od tankog providnog stakla, čije bih pregratke ispunio obojenim gasom? Ni to ipak ne bi bilo to, čini mi se.

Ono što je meni potrebno nije jedna površina ili neka trodimenzionalna zatvorena stvar, već nešto što se povezuje na širem prostoru, neki motiv koji dejstvuje kao mali komunikacioni uređaj. Motiv koji bih tu iscertao i svaka boja koju bih naneo, postala bi deo tog uređaja i odatle se električnim talasima prenosila gore. Ja sam ovde. I sada se molim da se utopim u sve oko sebe i nestanem. Nadam se da ću u svakom trenutku biti svuda, da ću sve videti i svemu se radovati. Tu poruku bih ja da prenesem.

Ono mesto je bilo u stanju da bez greške tamo gore prenese tok naših svesti. To je verovatno jedino mesto na planeti gde je to bilo moguće, jedina baza za vezu sa onim svetom, mesto gde je bilo

moguće primiti poruke iz ogromnog univerzuma koji prevazilazi život na Zemlji, poput relejne stanice kosmičke volje.

Ako bih sada pokušao da u svoju maštu ponovo prizovem to mesto (u ono vreme na tako nešto nisam ni pomišljao), mislim da bi najtačnije bilo da ga uporedim sa vratima lifta u prizemlju. Nas dvojica smo stajali pred tim vratima, gledali kako se lampice uz broj sprata jedna za drugom pale, pa gase, i divili se. Gore je bilo sazvežđe Andromeda - stanica na kojoj se preseda, pa Sejfertova galaksija, zatim tačka nastanka supernove, crna rupa u dubini tame i prvobitna materija svemira. A dole, na najskromnijem spratu nalaze se one naše ruševine, ona relejna stanica. Jedino pitanje je bilo: kada stigne lift, da li ući u njega ili ne? Kada na displeju bude pisalo PR, a vrata se širom otvore, da li ćemo zakoračiti unutra?

Nas dvojica smo neodlučni čekali da taj trenutak dođe.

13

Muzika na tvrđavi. Bio je to vrtlog svih zvukova pod kapom nebeskom, unutar kojih sam čuo razne glasove. Iako su ti glasovi bili u potpunom skladu, ipak se mogao razaznati svaki od njih pojedinačno. Čuo sam glasove svojih davnašnjih prijatelja, glas pokojnog oca, glas pevača koga sam nekad voleo ali odavno zaboravio, glas pilota helikoptera koji je nekoliko dana pre toga poginuo, huk vodopada skrivenog u Andima koji nikad nije dopro do ljudskog uha, hor kitova u Južnom okeanu; razlikovao sam cvrčanje svakog pojedinačnog cvrčka na ovom svetu i čuo kako se svako zrno peska na planeti tare o neko drugo. I kao što je Pjer to jednom rekao, čuo sam svoj glas iz vremena kad sam bio dete.

Ipak, između mog i Pjerovog doživljaja postojala je jedna ključna razlika. Moj sopstveni glas nije bio deo tog apsolutnog sklada zvukova. Ja, istina, tu negde jesam čuo svoj glas kada sam bio mali, ali se taj glas nije obraćao meni. Uvek sam bio onaj koji to s jedne strane samo sluša, ali nikad onaj koji to izgovara ili peva. Noću, kada bismo se Pjer i ja vratili do obale reke i seli na zemlju pored logorske vatre, i dok

smo s prekidima prepričavali događaje od tog dana, njegove su priče uvek ličile na izveštaje o razgovorima s nekim. A moje, opet, na utiske sa nekog muzičkog koncerta. U većini slučajeva nije govorio s kim je vodio te svoje razgovore, kao da je hiljadu ljudi vodilo razgovore sa hiljadu sagovornika preko miliona kanala, a da je jedan od tih glasova bio njegov lični. U tom smislu, on sam je već bio zašao u taj ogromni univerzum u kome je postojala muzika i s njim se sjedinio, dospevši u stanje u kome je pojedinačno već postalo opšte. Rečju, on je već bio zakoračio u lift.

Nas dvojica maltene ništa nismo jeli. Ujutru, kad bismo otvorili oči, tela su nam već bila u savršeno pripravnom stanju, kao da nam je bio dovoljan i samo gutljaj vode da nam da snage da provedemo čitav dan na ruševinama. Sve smo manje razgovarali između sebe, i zahvaljujući osećaju ekstremne bliskosti koji smo stekli zajedno iskusiivši ruševine, nas dvojica jedan smo drugog doživljavali kao lagana bića, providna poput vazduha. Oniros nas je svakog dana učio o kosmosu rečima koje se ne daju izgovoriti, logikom koja nema strukturu i nevidljivim prizorima, učio nas je o prostiranju vremena i prostora i kako da u njega stupimo. Niko nam u tome nikako nije pomogao. Mi smo samo stajali na rubu svekolikog postojanja i gledali u ono što je tu moglo da se vidi; samo smo bili povlašćeni da provodimo vreme posmatrajući taj prizor.

I dok su se nizala takva naša iskustva, meni je počinjalo da se čini da se nešto ipak promenilo. Između Pjera i mene kao da se dešavalo nešto drugačije. Tamo gde ja ustuknem i oklevam, on bez razmišljanja uleće i grabi krupnim koracima. Da li je to bilo usled razlike u našim prirodama ili je ona strana među nama dvojicom napravila razliku, i sada ju je negovala? Nešto se jeste promenilo.

Malo-pomalo, počeo sam da se budim. Ruševine su tokom čitavog dana imale jednako snažnu moć nada mnom kao i pre, i ja sam kao i uvek, opčinjen zvucima plovio poput ogromne planetarne magline, ali uveče, kada sam ostajao nasamo s Pjerom i ćutke gledao u plamen logorske vatre, više puta sam sa čuđenjem pomislio da ja tu ne pripadam. Nešto tu uopšte nije bilo kako treba. Ali, nisam znao šta konkretno. U tom velikom, dugačkom proračunu negde se potkrala

greška. A ja nisam znao gde. Razmišljao sam šta nam je činiti i pogledao u Pjera.

„Hajde da se vratimo”, dok sam došao k sebi, te reči su mi već bile izletele.

„Molim?” zaprepastio se Pjer napravivši grimasu kao da je upravo čuo najapsurdniji predlog na svetu.

„Hajde da se vratimo. Ovo nije mesto na kome bismo smeli da ostanemo dugo”, kad sam to pretočio u reči, bilo mi je savršeno jasno šta tu nije bilo kako treba.

„Zašto?”

„Mislim da je ono nekakva zamka. Zamka koja hvata ljudske duše i odnosi ih na neki drugi svet.”

Pjer je neko vreme ćutao.

„Možda si u pravu. Ono nas zove. A šta ako je to mesto neko na koje ljudi upravo i treba da odu?”

„Nema razloga da je tako. Osim ove naše Zemljine površine, nema mesta na kome ljudi treba da budu.”

„Ja tako ne mislim.”

„Ti nisi u pravu. Ono što nam ovo mesto govori jeste da u životu sva bića treba da budu sjedinjena. To je u potpunoj suprotnosti sa životom u kome se svako za sebe zatvara u vlastiti ego, u kome odmeravamo snage i takmičimo se jedan protiv drugog. A jedino kako mi možemo da živimo i jeste zatvoreni u sebe same. To je apsolutni životni imperativ.”

„Ovde nema takmičenja”, rekao je Pjer. „U velikom univerzumu koji se odavde prostire nema razlika između nas samih i drugih ljudi. Od rođenja naovamo, oduvek sam bio strašno usamljen. I ja sam zatvoren u visoku kulu, a i svi drugi su zatvoreni, svako u svojoj kuli. Možemo da vičemo iz sveg glasa, ali nas niko ne čuje. Svi razmišljamo o tome kako bi to bilo lepo kada bismo mogli da izađemo napolje, da se zagrlimo na velikoj poljani tu dole, da se uhvatimo za ruke i zaigramo, ali niko ne zna kako se silazi odozgo. Otkad sam došao ovamo konačno sam shvatio koliko je pogrešno negovati život razdvojen na pojedinačna živa bića. Svi treba da se povežu da bi dospeli u stanje harmonije. Neko je jedino ovde, jedino na Zemlji smislio da sprovede ubrzanu evoluciju i zbog toga uveo princip

takmičenja između pojedinaca. To je bila katastrofalna greška. Zbog njega smo mi sada toliko nesrećni. Život suštinski nije trebalo da bude ovako kratak, ovako napet i ovako ispunjen osećanjem gubitka. Jednostavno je tako.”

„Ti pokušavaš sam sebe da ubediš. Samo sam predložio da se vratimo.”

„Zato ti i objašnjavam zbog čega neću da se vratim. Zašto su ljudi smislili religiju? Zato što su bili usamljeni. Zato što su svi gore u svojim kulama i odozgo gledaju poljanu. Oni bi da siđu, ali do dole nema puta. Nemaju načina da siđu odozgo osim da skoče i poginu. A pošto žele da se otarase borbe i žive u harmoniji i stabilnosti, osmislili su razne verske principe. Ali ni jedan od njih nije dovoljno dobro delovao. Zar nije upravo doživljaj koji smo na ovim ruševinama imali ti i ja, ovaj osećaj razumevanja i prenošenje njihovih osećanja na svaku pojedinačnu česticu u ovom univerzumu ono što svi ti ljudi žele? Nas dvojica smo odabrani da dođemo ovamo, iako ne znam po kom osnovu. Oni koji su nespremni ne mogu doći ovamo. Nije bilo potrebe za onako surovom selekcijom kao što je helikopterska nesreća, ali opet, možda je ona bila i sasvim slučajna. U svakom slučaju, ti i ja smo tu. Više nemamo potrebu ni da jedemo i nema razloga da ne nastavimo ovako i ostanemo ovde. Svi se drugi nadaju da će možda doći ovamo, a mi već jesmo tu. Zašto bismo odlazili?”

„Pa, zato što smo ljudi. Strašno sam srećan što sam oдавde uspeo da provirim u onaj svet. Ali to ne može da obori kategorički imperativ, pretpostavku bivstvovanja na ovom svetu od njegovog postanka, a to je da svako živi sam zatvoren u svoju kulu. Ma koliko izazovno to bilo, ne smemo da siđemo sa nje. Jer, kao što si i sam rekao, do sveta koji nas dole čeka možemo jedino stići posle smrti. To što ti sada osećaš, da želiš ovde da se zadržiš, znači u stvari da te smrt privlači.”

„Nije. Na onu stranu može da se stigne i bez umiranja, jer postoji put - ova prava pravcata relejna stanica. Zar ne osećaš kako se iz dana u dan istinski stapamo s ovim mestom?”

„Ti govoriš o tome da se ovde postepeno stapaš sa ogromnim duhom svega, sa celinom. Ali u stvari, rečeno drugim rečima, tebe ta celina polako guta, zar ne? Unutar nje ti se polako rastavljaš na

deliće, a materija od koje se ti sastojiš biće ponovo iskorišćena za svrhe celine, je l' da? Zar stapanje o kome ti govoriš nije upravo to?"

„Ali, ona nije uređena prema unapred postavljenim ciljevima. Sama činjenica da mi izlažeš takvu teoriju je dokaz da ti celu stvar posmatraš isključivo sa stanovišta ega. Nisam ja kao pojedinac iskorišćen za svrhe celine. Celina nije individua. Celina, sve, jednostavno postoji. I dovoljno je samo to što postoji, zar ne?"

Ja sam začutao. Pred mojim očima bili su svi oni izazovi koji čoveka mame još od postanka ljudske vrste. Ako je čovek postao čovek zato što se popeo u te visine, bila to kula ili ne, onda sve ono što ga privlači da se odatle spusti jeste nešto neljudsko. Čak i ako je ovo neka zamka koju su napravili anđeli, ili pak nešto što je stvorio đavo, mi se svejedno moramo suprotstaviti izazovu da nas izvuče iz sopstvenog tela. Svojevoljno odustati od toga da budeš čovek (pa makar to bilo i zarad toga da postaneš više biće), protivi se paktu koji smo potpisali kada smo došli na ovaj svet. Pa ipak, to je samo teorija. Jedna kruta teorija. Ona Pjeru nije dopirala do ušiju, a ja sam i sam, pred privlačnošću Onirosa, u nju samo delimično verovao. Samo mi se u prazno vrtela po glavi.

On se bez reči uvukao u vreću za spavanje. I odmah potom, počeo je ravnomerno da diše u snu. Dan nam je bio toliko ispunjen, da smo u ovo doba dana nas dvojica obično već čvrsto spavali. Svake večeri zanesvešćivao sam se čim bih legao u svoju vreću za spavanje, ali te večeri, verovatno zbog toga što sam pokušavao da se oduprem sili Onirosa, ja nikako nisam mogao da zaspim, razmišljajući o tome da li da tu ostavim Pjera i odem odatle sam. Otkad smo tu došli, naša bića su postala sasvim apstraktna. Pretvorili smo se u ljude koji ne rade skoro ništa osim što svim čulima osećaju muziku ili tu i tamo vode diskusije poput one od malopre. Niti smo nešto jeli, niti smo osećali toplotu ili hladnoću, a svi naši budni sati bili su ispunjeni samo tom muzikom. Da li bih smeo da ga pustim da tako nastavi sasvim sam i odem odavde?

Pjer mi je bio veoma drag. Nas nipošto nije vezala pažnja koju nam je ukazao Oniros (ionako ne bih poverovao u to), već bliskost naših priroda koju sam mogao da prepoznam od početka, i duboko prijateljska osećanja, kakva sam ja, kao čovek koji se loše snalazi u

odnosima sa ljudima, retko imao. Nisam želeo da odem i ostavim ga tu. Mislio sam da bi to dugoročno značilo njegovu smrt. Užasno, sporo samoubistvo.

Da li da ga samo vežem dok je u vreći za spavanje i spustim ga tako niz reku? Ako bih ga na prepad vezao kanapom, ne bi mogao da se opire. Tako bih ga ubacio u čamac, upalio motor i samo krenuo. Ako bismo se odvojili makar i malo od ruševina, možda bismo mogli da pobeegnemo od njihovog uticaja i vratimo se onome kakvi smo bili. A opet, ako ovo mesto možda zaista pokušava da nas spasi, onda se ja ponašam sebično i batrgam se kao neko nemoguće dete. Možda je Pjer poslušno, a ja nevaljalo dete.

U toj mrkloj noći, ja sam doneo odluku da Pjera odvedem odatle. Nisam smeo tu da ga ostavim. Pitajući se koliko sam zapravo ozbiljan u tom svom naumu, smislio sam da svoju odluku počnem da sprovodim u delo. Ali kad sam polako se izvlačeći iz svoje vreće za spavanje pogledao u pravcu gde je ležao Pjer, ugledao sam kako iz njegovog tela izbija svetlost i obasjava njegovu vreću. Prepadnut, ostao sam ukočen da iskolačenih očiju gledam u to. Njegovo telo postepeno je bivalo sve blistavije i sve veće, počevši da se u vodoravnom položaju polako uzdiže u vazduh. Zatim je istovremeno počelo da biva sve prozirnije i svetleći poput figure nekog mladog boga od tankog plavog stakla, on se mirno dizao sve više i više. Nemo sam to posmatrao. Kada je dosegao toliku visinu da sam morao da gledam pravo iznad sebe, mogao sam da vidim kako nekoliko zvezda sija kroz njega, kao da mu se telo obavijeno noćnim nebom nadulo i širilo, bledeći i rasplinjavajući se sve više. A tamo gore daleko, kao jedna tačka koja zaslepljujuće blešti na tom tamnom nebu, plesao je onaj orao.

Mislio sam da haluciniram. Nije bilo moguće da se to zaista dešava. Pa ipak, čak i da je to bila halucinacija, pomislio sam da postoji mogućnost da se to zaista događa u budućnosti, nekoliko dana ili nekoliko godina od danas, a da se sićušnim pomeranjem vremenskog okvira meni samo prikazalo nešto ranije. A možda je meni Oniros na taj plastičan način pokušavao da dočara smisao Pjerovog ostanka ovde. Možda mi je na taj način pokazao u čemu se sastoji ta ključna razlika između mene i njega. U mojoj glavi

smenjivalo se bezbroj misli, dok mi je svest usred svega toga stajala kao ukopana.

Posle izvesnog vremena, njegova figura na nebu postala je sasvim bleđa, sjediniвши se s njim, sve dok na kraju nije iščezla. Kad sam ponovo pogledao u njegovu vreću za spavanje ugledao sam Pjera kako tu mirno spava, kao i uvek.

Tada sam odustao od nauma da ga povedem sa sobom.

Sledećeg jutra, saopštio sam mu da odlazim sam. Nije mi ništa rekao. Skrenuo sam mu pažnju da ću sam otploviti jedinim čamcem koji posedujemo, a on je klimnuo glavom. Kao da se trudio da ne da glas od sebe. Podelili smo namirnice koje smo imali, ostavio sam mu sve ono što bi moglo da mu bude od koristi i spakovao stvari u čamac.

Prišao sam mu.

„Da dođem po tebe jednog dana?” pitao sam.

„Bolje je da se više ne vraćaš ovamo. Ovo nije mesto za tebe”, rekao je tihim, napuklim glasom.

Bez reči sam ga potapšao po leđima. Oči su mi zasuzile. Potisnuo sam reči koje su počele da mi naviru, pošao ka obali ne osvrćući se za sobom, ušao u čamac, upalio motor i otisnuo se. Kad sam se posle nekog vremena osvrnuo, on je stajao na obali i mahao mi. Odmahnuo sam i ja njemu. Njegovu siluetu, dok tako stoji na obali i maše mi, video sam tada poslednji put.

Vratio sam se nizvodno istim putem kojim smo nas dvojica došli. Dva dana kasnije, stigao sam do mesta nesreće helikoptera i tu izašao na obalu. Tadžil više nije bio tu, ali je malo dalje od obale stajalo sasušeno drvo i za njega vezana crvena tkanina. Ispod njega bila je radio stanica čvrsto upakovana da slučajno ne bi pokisla. Taj uređaj kojim se u slučaju potrebe veza uspostavljala prostim okretanjem ručke verovatno je bio deo opreme za prvu pomoć helikoptera koji je došao po Tadžila. Upotrebio sam ga da stupim u kontakt sa kontrolom leta aerodroma u Kabulu, da bi me već narednog dana odatle sasvim glatko odvela spasilačka ekipa.

A onda je od mene zahtevano objašnjenje zašto sam se vratio sam, bez Pjera. Tražili su da im objasnim sve: kakvo je Oniros mesto,

da li je to ljudska ili prirodna tvorevina, kakvog je oblika, kako smo tamo provodili dane. Ja, međutim, ni na jedno pitanje odgovor nisam dao.

14

Otkako sam se ozbiljno posvetio pisanju o svemu ovome, nisam crtao arabeske. Istini za volju, završio sam preko sto osamdeset motiva i, iako je među njima bilo onih savršeno skladnih oblika i boje na kojima se možda i ukazao Božji lik, ja sve ovo vreme izurđavam istraživanje te vrste. Moguće je da meni sada nije potrebno da sretnem Boga. Trebalo bi da razmislim o metodu da se ponovo sretnem sa ljudskim rodом. Da nađem put da se vratim u ljudski svet.

Ako ovo pokažem doktoru, biću u stanju da progovorim. Postoji i taj metod. Ako mu ovo budem pokazao, moći ću da izađem odavde. Doktor će verovatno proceniti da sam normalan, da sam u stanju da vodim normalan razgovor sa ljudima i da mogu da vodim redovan život u skladu sa društvenim normama. Tada ću moći i da se vratim na svoj stari posao na televizijskoj stanici. Ovo nesumnjivo jeste zapis o čudnovatom iskustvu, ali je napisan po društveno prihvaćenom rezonu i običnim jezikom, tako da će onaj ko ga pročita moći da razume o čemu govorim, makar i ne razumeo Pjerove postupke. Ovo bi trebalo da bude moje oproštajno pismo Pjeru, i objava mog povratka namenjena ovom društvu.

Ja, međutim, još uvek oklevam. Sve ovo sam napisao zarad sebe, a ne zato da bih to pokazao drugima. Sve sam to pisao krišom, tako da niko drugi ne vidi. Kad god sam izlazio van sobe, ostavljao sam rukopis duboko u unutrašnjosti floke, ispod 156 arabeski. Napisao sam ovo da bih sam sredio utiske o svom doživljaju. Kao neko nesigurno dete koje je dobilo domaći zadatak, još malo ću odložiti odluku da li da ga pokažem učitelju.

Jedan od razloga što oklevam da ga pokažem počiva u tome što ja onu muziku još uvek čujem. Još uvek ponekad čujem te zvuke u svojim ušima. Na klinici se uvek čuje neka bezvredna muzika u

pozadini, ali je muzika Onirosa u mojim ušima nadjačava. U vreme kada sam tek stigao odande, još sam je neprekidno čuo. Nisam čuo nijedan od stvarnih zvukova oko sebe. A kada sam posle upornog saslušavanja ne znajući kako da odgovorim izgubio svest, dok sam spolja izgledao kao utonuo u san i dok je čak i EEG pokazivao da sam pao u komu, ja sam tu muziku zapravo najjasnije čuo. Žudnja za onim mestom i Pjerom zastala mi je kao knedla u grlu. Pažljivo sam se prisećao svakog pojedinačnog dana, kojima nema broja, provedenog tamo, i duboko u srcu plakao. Želim da se vratim u one dane, da hodam po onom kamenju, da vidim orla iznad glave, da osmotrim one obrušene litice, da popijem onu vodu iz reke - takve misli preplavile su mi um, a da ja ništa nisam mogao da učinim. A onda sam se probudio i suočio s tim osećajem praznine i gubitka, i to uopšte nisam mogao da podnesem.

I sada imam osećaj sličan tome. Ona muzika je ponovo iznenada preplavila moj um i pritisla ga. To iskustvo iz Onirosa me toliko prevazilazi da sam se prilično namučio da ga celog zadržim u sebi. Dok mi je glava zbrkano radila, odsutno sam sanjario i dugo, veoma dugo razmišljao o tom mestu, o Pjeru i o tome da se svemu tome vratim. Pa ipak, ne kajem se što sam otišao odande. Mislim da je bolje što sam to učinio, a mislim i da nisam pogrešio što sam ostavio Pjera. Ja samo nisam umeo da objasnim smisao svega toga nekome ko ne zna šta je Oniros. Bilo mi je teško to da objasnim i samom sebi. U tom smislu, možda ni ja sam nisam dovoljno poznavao Oniros. Zato i jesam utrošio silno vreme i napore da bih ga ponovo upoznao. I zato i jesam ovo napisao. Sada sam ga shvatio.

I, od sada nadalje, Oniros će me uvek pratiti. Nešto će se desiti, i ja ću tu muziku ponovo čuti, pomisliću na to kako sam se rastao od Pjera i tog mesta i rastužiću se. Moj oproštaj tada je bio dvostruk. Moj ristanak sa tamo ostavljenim Pjerom i odlazak sa onog mesta, dva su potpuno različita rastanka. Pa ipak, sada više ne bi trebalo da mi se desi da pomislim da je bilo bolje da sam i sam tamo ostao. Koliko god o tome razmišljao, to nije bio put za mene. Dobro je što sam izabrao ovaj.

Sa druge strane, još mi nije do toga da ovo pokažem doktoru, da mu saopštim da sam ozdravio i izađem na vrata ove klinike. Hteo bih

da odem odavde bez reči. Više nema potrebe da ovde ostajem, ali, uprkos tome, želim da još neko vreme život provodim što dalje od ljudskog pogleda. A da se oni ne bi brinuli pa pošli u poteru za mnom, napraviću još jedan primerak ovog teksta, ostaviti ga doktoru na stolu i izaći odavde. Obavljaću neki jednostavan posao koji ne zahteva mnogo razgovora s ljudima i živeti lutajući po raznim delovima ove zemlje.

Ponovo čujem muziku. Setim se onog mesta, pratim put kroz stenje, slušam glas kako peva, to se okonča i ja se vratim sebi. Ako se to ponovi stotinama puta, možda ću uspeti da zaboravim Oniros. Izgradiću jedan Oniros u sebi i u svojoj podsvesti i dalje čuti njegovu muziku. I dok budem živeo sasvim normalno, dvadeset četiri sata dnevno podsvesno ću misliti na to daleko, u mojoj svesti zaboravljeno mesto. Čekam da dođe dan kada ću to biti u stanju. Muziku, međutim, i sad sasvim jasno čujem.

Čujem je. Još je čujem.

NOTES

1 Naziv ovog mesta mogao bi se prevesti kao „kišni greben” - *Prim. prev.*

2 Cubo - japanska jedinica mere za površinu zemljišta. Petsto cuboa iznosi otprilike 16,5 ari. - *Prim. prev.*

3 Do – japanska jedinica mere za površinu prostorije. Dvadesetak doa je nešto više od 30 kvadratnih metara. - *Prim. prev.*

4 Na japanskom *torii* - kapija vrlo upečatljivog izgleda koja se nalazi na ulazu u svaki šinto hram, a sastoji se od dva potporna drvena stuba i dve poprečne grede na vrhu. Često je obojena u jarkocrveno. - *Prim. prev.*

5 Iturup i Kanašir su dva od četiri Kurilska ostrva pod teritorijalnim sporom između Rusije i Japana, koji se vodi od završetka II svetskog rata naovamo. - *Prim. prev.*

6 Fugu - vrsta ribe koja je veoma otrovna ako se ne pripremi pravilno. Pravi je delikates japanske kuhinje. - *Prim. prev.*